AXIOMATA PHILOSOPHICA.

VENERABILIS BEDÆ, VIRI IN DIVINIS ATQVE HVMANIS LITERIS EXERCITATISSIMI, EX ARISTOTELE ET ALIIS PRAESTANTIBVS Philosophis diligenter collecta; vna cum breuibus quibusdam explicationibus ac limitationibus:

OPVSCVLVM

OMNIBVS PHILOSOPHIAE STVDIOsis vtiliſsimum, nunc multis in locis accuratius & auctius, quam vnquam antea, editum

STVDIO

M. IOANNIS KROESELII VILSECCENSIS, INGOLSTADIAnæ Academiæ Bibliothecarij.

LONDINI,
Apud Richardum Yardley, & Petrum Short,
impensis Richardi Oliff.
1592.

¶ ADMODVM REVERENDO, NOBILI AC MAGNIFICO VIRO D. ALBERTO HVNGERO SS. Theol. Doctori & Professori ordinario, almæ INGOLSTADIENSIS *Academiæ Procancellario dignißimo, Ecclesiæ Cathedralis Patauiensis Canonico, &c. Domino ac Patrono suo obseruandßimo.*

MEMINI ME SAEPIVS AVDIRE ex te, Magnifice D. Procancellarie Patrone colendißime, quantus in vnaquaq; scientia sit vsus Axiomatum, siue propositionum illarum generalium memorabiliumq;, quas Scholæ Maximas appellare consueuerunt, quantum eiusmodi pronunciata ad bene docendum & disputandum valeant, si bene intelligantur ac in promptu habeantur. Quæ res fecit, vt ipsa quoque Mag.tia Tua ex scriptura sanctisq; Patribus iam pridē huiusce modi axiomata Theologica inciperet colligere, vti bonam eorū partē iam collectam ipse vidi: quæ vtinam fœliciter absoluta propediem ad cōmunem studiosorum Theologiæ vtilitatē in lucem prodeāt. Cum igitur nuper in Bibliotheca ista Academica venerabilis Bedæ opera studij Theologici causa percurrēs, forte in ipsius quoq; philosophicas variorū axiomatum tabulas, & quidē breuibus explicationibus atq; limitationibus incerti cuiusdam auctoris auctas, & quasi adornatas incidissem: rem neq; à tuo iudicio alienā, neque Philosophiæ studiosis inutilē vel ingratā me facturum putaui, si eum libellū seorsim & quidē minutiore forma

excudendum curarem, quo & commodius circumferri, & sæpius lectitari, & adeo etiam memoriæ cõmendari posset. Etsi enim in eo, fateor, obscuritatem alicubi haud paulo maiorem cernerem quã vellem, siue propter breuitatem, siue propter modum loquendi nimis forsitan scholasticum; pleraque tamen sic placebãt, vt non dubitarem ijs allectos studiosos, obscurorum atq; dubiorum certam intelligẽtiam diligentius deinde inquisituros, & in lectionibus ac disputationibus quæ occurrerint axiomata cum suis declarationibus & limitationibus, multo etiam studiosius quam antea obseruaturos. Tuæ vero R.dæ & Mag.cæ D. hoc quicquid est opusculi potissimum dedicare volui, tum vt esset meæ erga te obseruantiæ debitæ argumentum, tum vt te, si ita mihi fas est vrgerem, ad maturandam illam Theologicorum axiomatum editionem, tum denique quod scirem te Philosophiæ studijs mirifice quoq; delectari, adeoq; quæ cum his coniuncta sunt haud facile auersaturum. Physicen enim & Metaphysicen iam olim hîc publice maxima cũ laude professus, etiamnum non modo optimis quibúsq; Theologorum, verum & Philosophorum libris Bibl othecam tuam subinde ita ornas & auges, vt tametsi iam annos permultos in professione Theologica sis totus, Philosophicarum tamen tractationum, in quibus olim versatus es, hodiéq; amantissimum te ostendas. Hisce fœlicissime Mag.tia Tua valeat, méq; vna cum fratre meo Sebastiano paterno affectu deinceps quoque vt hactenus complecti non dedignetur. Ingolstadij 18. Octobris Anno 1583.

R. & Mag.cæ D.T.

addictissimus & obsequentissimus

M. IOANNES KROESELIVS
Vilseccensis, Bibliothecarius & S. Theologiæ St.

AXIOMATA PHILOSOPHICA

VENERABILIS BEDÆ, EX ARISTOTELE ET ALIIS PRAESTANTIBVS PHILOSOPHIS COLLECTA; VNA CUM BREVIBUS *quibusdam explicationibus ac limitationibus.*

A DEO dependet cœlum & tota natura, 12. Metaphysicorum.) *Illa auctoritas sic intelligitur, quod cœlum & tota natura dependent à Deo, & quoad fieri seu produci, & quoad conseruari. Secundum Aristotelem tamen, qui falso opinatus est materiam primam esse Deo coæternam, & ipsum mundum fuisse ab æterno, intelligitur duntaxat quoad conseruari, non autem quoad fieri. Materia enim prima secundum ipsum non est facta nec mundus, sed fuêre ab æterno: Nisi forte dicendum videatur, & secundum Aristotelem materiam & mundum à Deo fuisse productа non quidem de nouo & ex nihilo (iuxta ipsum enim ex nihilo nihil fit, primo Phisicorum. text. 33. & 34. & in 7. Metaph. tex. 22.) sed per simplicem quandam emanationem seu naturalem quendam processum qualem nos verissime credimus solum in personis diuinis.*

Actus separat & distinguit, 7. Metaph. & 3. de anima.) *At quandoque aliqua distinguuntur, non solum per formas, verum etiam per materias: dantur enim materiæ propriæ,*

priæ, sicut & formæ propriæ. Respondetur sensum esse, quòd materia bene separat & distinguit per actus inclusos, quia materia ex sui natura nullius est actiuitatis. Vel melius & breuius, Actus separat & distinguit. s. principaliter.

Arguendo ab esse ad posse, bona fit consequentia.) *Intelligitur hoc axioma sic: Arguendo affirmatiuè & sine distributione & sine dictione includendo negationem. Vnde non sequitur, A est maximum corpus, quod est, ergo A est maximum corpus, quod potest esse, consequentia non valet, quia antecedens potest esse verum sine consequente.*

Album fit ex nigro, musicus fit ex non musico, 1. Phys.) *Ibi dicitur quod ex importat circumstantiam ordinis. sed quando dicitur lignum debet componi ex suis medietatibus, ibi Ly ex, importat circumstantiam temporis.*

Album de per accidens est quantum, per Philosophum in Prædicamentis.) *Ibi dicitur quod Philosophus vult, quod ille terminus Album ponitur in Prædicamento quantitatis, de per accidens. Albedo enim per se ponitur in prædicamento Qualitatis, ratione albedinis verò ponitur ibidem id quod album est.*

Agente eodem modo existente, & materia, erit idem effectus, 2. Metaph.) *Intelligitur sic, tam de agentibus principalibus quàm instrumentalibus, ita quod sit omnino idem agens, & idem passum eodem modo dispositum, tunc non fiunt diuersi effectus, sed vnus tantùm.*

Appetitus materiæ, non est nisi motus ad formam, Commentator 1. Phys.) *Respondetur quod Commentator capit motum valdè largè siue impropriè, videlicet pro naturali inclinatione.*

Aliqua res naturalis distinguitur ab artificiali, 2. Phys. in principio.) *Dicitur ibi, quod Philosophus loquitur ibi indefinitè vel particulariter, & sic illa est vera: vel dicitur quod solum voluit quod res naturales differant ab artificialibus ratione & non re, quia eadem est res.*

Alchi-

Alchimiſtæ dicunt quod ex ferro vel cupro poteſt fieri aurum per eorum artem.) *Vbi dicitur quod ex ferro vel cupro fit aurum vel argentum apparenter, non autem exiſtenter. Et ratio eſt, quia per nullam artem forma ſubſtantialis poteſt poni in eſſe ſpecifico alterius formæ.*

Ars ſimpliciter facit materiam, 1. Phyſ.) *Dicitur quod intelligitur de materia ſecunda, non autem de materia prima, quia materia prima non eſt facta, quia eſt ingenerabilis & incorruptibilis, vt patet ibidem.*

Accidentis non eſt accidens, 4. Phyſ.) *Intelligitur ſic, accidentis non eſt accidens tanquam ſubiecti originalis: & ſic ſtat bene, quòd albedo eſt in ſuperficie, quæ etiam eſt vnum accidens, & linea habet rotunditatem & corruptibilitatem, ſed hoc non tanquam ſubiectum originale, quia originaliter eſt in ſubſtantia.*

Accidens definitur per ſubiectum ſuum, 7. Metaph.) *Et ſic album eſt ſubiectum, habens ſufficientem albedinem per ſui denominationem. Et intelligitur ſic definitione deſcriptiua, non autem eſſentiali: quia oportet quòd talis detur per verum genus, & per differentiam eſſentialem. Et talis indicat quid eſt eſſe rei, vt patet 1. Topicorum.*

Anima quantum ad partem intellectiuam, nullius corporis eſt actus, 2. de Anima.) *Scilicet ſubiectiuè dependens a corpore. Sic enim tantùm dependet ſecundùm partem ſenſitiuam & vegetatiuam.*

Actui repugnat accidere actum, per Auerroem in ſubſtantia orbis.) *Reſpondetur quod actus ſubſtantialis non poteſt recipere alium actum ſubſtantialem, ſed bene accidentalem.*

Arca non eſt lignum, 9. Metaphyſ.) *Reſpondetur quod Philoſophus ponit modum loquendi vulgarium. Vel poteſt dici quod ipſe vult, quòd totum compoſitum non verificatur de ſua materia. Et ideo vult quod arca non eſt lignum tantum ſua materia, quia aliàs totum eſſet ſua pars, & è*

conuerſo. Vel poteſt dici, quod Philoſophus vult quòd materia non dicitur de toto compoſito in abſtracto, ſed bene in concreto; vt, arca eſt lignea.

Actus ſunt ſuppoſitorum, 1. Metaphyſ.) *Reſpondetur quod Philoſophus vult quòd actus ſunt ſuppoſitorum denominatiuè, cum hoc tamen bene ſtat, quod non ſunt ſuppoſitorum effectiuè.*

A primis ſubſtantijs nulla erit prædicatio, per Philoſophum in Prædicamentis.) *Reſpondetur quod intelligitur à primis ſubſtantijs, nulla erit prædicatio, quia eſt ſuperioris de inferiori, quia primæ ſubſtantiæ non habent inferius ſaltem eſſentialiter in prædicatione vera, directa & affirmatiua.*

Animal eſt animantius planta. Autor ſex principiorum, cap. 3. de paſſione.) *Quod intelligitur ſic: Animal eſt perfectius animatum quàm planta. Vel dicitur quod animal plures habet potentias animæ quàm planta; quia animal habet potentiam vegetatiuam & ſenſitiuam, planta autem tantùm vegetatiuam.*

Anima vegetatiua eſt animarum prima, 1. & 2. de anima.) *Ibi dicitur quod Philoſophus loquitur de communitatis prioritate, non de prioritate perfectionis, & vult quod in pluribus reperitur anima vegetatiua, quàm ſenſitiua vel intellectiua.*

Actus actiuorum ſunt in patiente prædiſpoſito, in 2. de Anima.) *Intelligitur ſic: ſi aliquid actiuum vel agens debet actum aliquem agere, vel producere aliquem effectum in ipſo patiente, tunc oportet ipſum patiens eſſe bene diſpoſitum ad illum actum ſuſcipiendum: ſicut enim ex nihilo nihil fit, ſic nec ex quolibet quodlibet.*

Ab inſufficiente nihil fit, 1. Phyſ.) *Intelligitur ab inſufficiente nihil fit de ſolo, ſed cum addito ſuperiorum & inſufficiente bene aliquid fit.*

Anima eſt abſtracta à corpore, per Commentatorem

rem 3. de Anima.) *Intelligit Commentator Auerroes sed falso, Animam intellectiuam non esse formam hominis informantem, sed tantum assistentem, nec dantem esse sed tantum operationem hoc est intellectionem. Iuxta veritatem autem sic debet intelligi, quod tametsi anima intellectiua essentialiter sit actus informatiuus corporis, tamen neque in fieri neque in esse dependet à corpore (creatur enim ex nihilo & potest separari à corpore) neque in operatione sua propria, hoc est, intellectione, communicat cum corpore tanquam subiecto aut instrumento.*

Accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum, quod quid est, 1. de Anima.) *Illa auctoritas secundum Themistium de accidentibus per se & proprijs intelligitur, quia dicit: Non enim dicis idem Aristoteles cognosco ignem per fumum, sed per calorem. Etiam intelligitur de accidentibus communibus secundum se sumptis, & ad inuicem combinatis: vt, cognosco Socratem, per illa accidentia simul sumpta & combinata, scilicet habens ruffos crines, & est albus, habens nigrum capitium, blancam tuniam.*

Accidentium non est scientia demonstratiua, 1. Posterior. cap. 6. tex. 18.) *Verum est hoc in accidentibus quæ non sunt per se & propria.*

A proportione minoris inæqualitatis non fit actio.) *Notandum quod duplex est proportio. Vna est proportio quatificatiua mediante, quia vnum extensiuum quantum alteri proportionatur: alia est proportio actionis, & de illa intelligitur autoritas. Vnde corpus ad non corpus bene est proportio secunda, secundum aliquam virtutem, sicut inter corpus & Animam. Breuius & melius: à proportione minoris inæqualitatis non fit actio: scilicet non fit actio vincens, fit tamen reactio.*

Ars & scientia distinguuntur, 6. Ethic.) *Debet intelligi capiendo scientiam stricte solum pro habitu speculatiuo, & etiam capiendo artem stricte solum pro habitu practico.*

Sed

Sed capiendo illas æque communiter tam pro habitu practico quam ſpeculatiuo, tunc non diſtinguuntur.

A maiori debet debet fieri dominatio, 6. Phyſ.) *Intelligitur de qualitatibus poſitiuis, & maxime intenſiuis: non autem oportet de priuatiuis fieri denominationem, ſicut tenebræ denominant tenebroſum. Et valet tantum, ſicut à maiori id eſt à digniori debet fieri denominatio.*

Actus & potentia ſunt maxime contraria ſiue oppoſita, per commentatorem, 1. de Anima.) *Intelligitur ſic hoc axio. quod ſint maxime oppoſita ſiue contraria, id eſt, communiſſime oppoſita, quia dicit, quod circumeunt omnia prædicamenta, & ſic non vult quod ſint contraria proprie dicta.*

Ad corruptionem ſubiecti ſequitur corruptio ſcientiæ primo poſteriorum.) *Reſpondetur quod hoc intelligitur de ſubiecto inhæſionis, & non attributionis. Nam dato etiam quod corrumpatur roſa in hyeme, tamen attributa ipſius adhuc ſcientifice de ipſa cognoſcuntur.*

Animal eſt prius homine, per Porphyrium.) *Intelligitur in ſuppoſitione materiali, vt, Ly animal eſt prius homine, id eſt, ille terminus animal eſt communior quam homo.*

Accidentis non eſt eſſe, ſed ineſſe, 7. Metaph.) *Intelligitur propriſſime capiendo eſſe, & non communiter. Nam ſic quoque extendit ſe ad ineſſe.*

Accidens non migrat de ſubiecto in ſubiectum, 7. Metaphyſ.) *Intelligitur de ſubiecto inhæſionis, & non attributionis ſeu denominationis. Vel dicitur quod verum eſt ſecundum numerum, non autem ſecundum ſpeciem.*

Abſurdum eſt ſimul quærere ſcientiam & modum ſciendi, 2. Metaphyſ.) *Illa auctoritas dupliciter intelligitur: vno modo. vt in verbis ſtat ſimpliciter, & ſic eſt vera ſine gloſſa. Alio modo, ſi per ſcientiam intelligitur Metaphyſica & per modum ſciendi Logica, tunc ſenſus eſt: Abſurdum eſt ſimul acquirere Metaphyſicam & Logicam, quia Metaphyſica*

taphysica præsupponit Logicam: ergo Logica debet præsciri.

Ad agens vniforme sequitur actus & effectus vniformis, primo de Cœlo.) *Intelligitur dummodo agens totale concurrit vniformiter, tunc talis effectus saltem principaliter intentus manet informis.*

Ab eodem non possunt produci diuersa specifice distincta, 2. de Generatione.) *Intelligitur ab eodem ente naturali non possunt procedere diuersa & specifice distincta. Secus est de agente artificiali.*

Aurum est incorruptibile, secundum Alchimistas.) *Intelligitur sic, aurum est incorruptibile, id est, valde durationum inter omnia alia metalla, quia durat vltra ordinationem humanam.*

A voluntate antiqua non procedit actio noua. Commentator 8. Phys.) *Intelligitur sic, à voluntate antiqua, id est, à Deo non procedit actio noua, id est, nouum volitum: quia Deus non incipit aliquid de nouo velle; quia quicquid Deus voluit, ab æterno voluit. Vnde etiamsi mundus factus est in tempore, non tamen mutata fuit voluntas Dei. Ab æterno enim voluit, eum tunc fieri.*

Ad productionem effectus efficiunt duo, scilicet voluntas & potestas, per Boet. de consolatione Philosophiæ, prosa. 2. lib. 4.) *Intelligitur non absolutè, sed limitatè, verbi gratia, ego volo & possum legere, ergo lego, absolutè non valet: Sed bene valet, Ego nunc & pro nunc volo & possum legere, ergo nunc lego.*

A priuatione in habitum impossibilis est regressus, per Philosophum in Prædicamentis.) *Intelligitur de illa priuatione, quæ priuat actum & potentiam simul: non autem de illa, quæ priuat solum actum, quia ibi bene est possibilis regressus.*

Actio & passio sunt actus diuersarum potentiarum, 2. de Anima.) *Ibi dicitur, quod diuersarum potentiarum*

sunt

sunt diuersi actus. Potentiæ enim distinguuntur per actus. Sed quia actio & passio sunt diuersarum potentiarum, igitur sunt distincta, quod est contra Philosophum, 3. Phys. qui dicit; quod omnis actio est passio: patet accidens, quia actio est actus potentiæ actiuæ. passio vero dicitur actus potentiæ passiuæ. Respondetur quod authoritas ista intelligitur particulariter, & non vniuersaliter: quia actio & passio sunt idem materialiter, sed differunt formaliter.

Ab abstracto ad concretum est bona consequentia, 2. Topic.) *Ibi dicitur quod verum est in prædicationibus quidditatiuis & essentialibus, non autem in accidentalibus, igitur &c.*

A simili causa in specie non procedunt diuersi effectus, per commentatorem, 9. Metaph.) *Respond. quod Ly idem capitur multipliciter: scilicet pro eodem in numero, in specie, in genere: modo à simili causa in specie bene procedunt diuersi effectus numero, sed non specie, vel genere.*

Animal est substantia hominis & equi, secundū naturam communem per Commentatorem. 1. Metaph.) *Et si sic, tunc natura communis esset ponenda. Ibi dicitur quod Ly est capitur in actu signato, sic quod ille terminus Animal significat substantiam hominis & equi, secundum naturam communem: id est, sub ratione generis, vel sub conceptis communi illi termino (animal) correspondente.*

Aqua alit ignem, 3. de Anima.) *Vbi dicitur quod aqua non capitur pro humido simpliciter, sed capitur pro humido pingui & subtili, quia hoc nutrit ignem, sicut videmus ad experientiam, vt butyrum, oleum subtile, vinum conbustum. Et vltra debet intelligi de nutritione improprie dicta, quia nullum purum elementum nutrit.*

Accidentia dicuntur entia ad aliquid, 5, Metaph.) *Intelligitur quod accidentia non habent esse per se, nisi in comparatione ad aliquid, & ad subiectum.*

Accidentia assimilantur propagini, 5. Metaphys.) *Intel-*

Intelligitur quod propago non est arbor, sed aliquid arboris à qua derivatur arbor: ita accidentia non sunt entia, sed entis, id est, substantiæ, à qua propagantur & oriuntur. 5. & 7. Metaphys.

Animal constituitur ex corpore & anima tanquam à regente & recto. 1. Polit.) *Intelligitur quod in animali anima habet se vt regens, & corpus habet se vt rectum: quia est instrumentum animæ.*

Animalia mansueta digniora sunt alijs animalibus non mansuetis, 1. Polit.) *Intelligitur in quantum animalia mansueta participant aliquo modo regimen. Sed si oppositum inuenitur, secus est.*

Abstinentia cibi confert febricitanti sanitatem, 5. Ethic.) *Respondetur ideo, quia abstinentia est summa medicina. Et est communis regula Medicorum & vulgarium.*

Actio & passio non continétur sub inuicem, 6. Phys.) *Intelligitur, quod vnum non prædicatur de alio; quia illa prædicatio non est bona, actio est passio.*

Ars imitatur naturam in quantum potest, 2. Physic.) *Item illa auctoritas vera est, dummodo natura sit fundamentum illius artis.*

Ars acquisitiua cibi est naturalis animalibus, 1. Pol.) *Intelligitur quod natura est solicita ad prouidendum de cibis animalibus cum primo generat. Vel sic, quando aliquis aliquid acquirit quod natura requirit, tale acquirere est naturale.*

Actiones principantes non sunt bonæ de se, 7. Pol.) *Intelligitur quod non sunt bonæ, nisi principans differat ab alijs in bonitate naturali & acquisita, in tantum, quantum vir differt à muliere, seruus à Domino.*

Actiones iustitiæ necessariæ sunt in ciuitate, sed non eligibiles, secundum se, 7. Polit.) *Ibi dicitur, quod per actiones iustitiæ intelliguntur sententiæ & supplicia condemnatorum, & necessariæ sunt in ciuitate: & tamen secundum*

cundum se non sunt eligibiles, sed vt eo melius ciuitas gubernetur & saluetur.

Actiones quæ sunt circa diuitias & honores, non sunt simpliciter eligibiles, 2. Ethicor.) *Ratio est, quia sunt quædam dispositiones ad bonum, & ad operationem bonorum, vt patet septimo Politicorum.*

Animalia omnia alia ab homine sola naturali intentione habent suas actiones, vt colligitur ibidem, & quædam animalia parua habent suas actiones ex consuetudine, seu assuefactione vt canes: sed homo inter animalia dirigit actiones suas secundum rationem, adeoque omnia alia animalia non tam agunt quam aguntur propter finem, solus homo etiam se ipse & sua in finem suum dirigit & ordinat.

Accusans debet esse melior accusato, secundo Polit.) *Ratio quia officium accusantis est ostendere causas accusationis in aduersario seu accusato. Etiam ideo, quia accusans habet se vt agens, accusatus vt patiens. Modò omne agens præstantius est suo passo.*

Actus intellectus & appetitus sunt ad inuicem concordes, 4 Ethic.) *Respondetur, hoc est verum de virtutibus moralibus.*

Affirmatio & negatio sunt in mente, 4. Ethic.) *Intelligitur sic, quod in mente, id est, in intellectu practico sunt affirmatio & negatio, sed in appetitu est persecutio & fuga.*

Agricolæ magis appetunt lucrum quam honores. 6. Ethic.) *Intelligitur, quod delectabilius est eis laborare, & lucrari, quam principari & dominari.*

Agriculturæ possessio est maxime naturalis & iusta, 1 Oeconomicorum.) *Et hoc est triplici de causa. Prima est, quia ipsa non fit inhumaniter & bestialiter, vel cum peccato & violenter, scilicet cum offensione proximi. Alia causa, quia ab Agricultura sumitur nutrimentum tanquam*

à ma-

à materia, & tale nutrimentum est naturale. Alia potest esse ratio, quia Agricultura confert sanitatem, & superfluos & malos humores expellit.

Amatio geratur ex quadam consuetudine, 9. Eth.) *Ratio est secundum Albertum, quia amatio importat impetuosam inclinationem amoris, in ipsum appetitum, quæ inclinatio causatur ex consuetudine.*

Amicitia paternalis maior est quam finalis, 8. Eth.) *Ratio est; quia parentes magis cognoscunt quam filij, qui sunt ex eis procreati, propter imperfectionem & cognitionem filiarum quam habuerunt, quando nascebantur filij.*

Amicitia coniugalis non solum est propter creationem filiorum, sed etiam propter virtutem, 8. Eth.) *Intelligitur quod amicitia coniugalis non est solum propter crationem filiorum, sed etiam propter virtutem veram, si ambo sunt virtuosi, quia vera amicitia non est nisi inter virtuosos iuxta Aristotelem.*

Amicus est alter ego, 9. Ethic.) *Hoc est verum, non quoad essentiam, sed quoad ea bona quæ sibi homo vult & amico suo. Vel, quod secundum effectum dilectionis repræsentat quandoque alterum; quia homo est condolens alteri in aduersis, gaudet in prosperis sicut sibi ipsi.*

Amicus debet se tenere ad amicum, sicut genu ad tibiam, 9. Ethic.) *Hoc est verum, prout Ly sicut importat aliquam consuetudinem.*

Amicorum omnia sunt communia, 9. Eth. & 2. Polit.) *Hoc est verum ex consensu & fauore, non autem ex Iure. Vel aliter: Amicorum omnia sunt communia, id est necessaria solum in necessitate capiendo Ly omnia distributiue, quod tantum valet: quod quodlibet commune vtile est commune illi qui est in necessitate positus, sic quod vnus non potest ei prohibere. Vel intelligitur de vtili victuali, quoad eius sufficientiam, non autem intelligendo quoad alium vsum.*

Amore

Amore venereo non est aliquem hominem possibile plures mulieres vehementer amare, 8.Ethic.) *Hoc est verum de amore qui attenditur in coitu, sed de vero amore dilectionis non habet veritatem.*

Amor diuitiarum crescit in infinitum,1.Polit.) *Hoc est verum, quoad manifestationem actus: vel est verum de amore inordinato,non autem ordinato.*

Actus est melior & honorabilior potentia, 9.Metap. tex.com.19.) *Intelligendum est hoc axioma in bonis: nam in malis accidit actum esse deteriorem potentia.*

Animal vigilans semper laborat,7.Ethic.) *Intelligitur in aliqua operatione, non curando an talis operatio sit magna vel parua,bona vel mala.*

Ambobus existentibus amicis veritate nimirum & homine,sanctum est præhonorare veritatem,1.Ethic.) *Intelligitur de amicitia vera & speciali,Amicus enim Plato,amicus Socrates,sed magis amica veritas.*

Accidens & suum subiectum sunt idem numero, 10. Ethic.) *Intelligitur de accidente reali denominationis, & non inhæsionis.*

Album solum qualitatem significat per Philosophum in Prædicamentis.) *Ista est vera in significatione formali,non autem in significatione materiali, quia vt sic significat substantiam & connotat qualitatem.*

Accidentis non est definitio,7.Metaph.&6.Topic.) *Sensus istius propositionis desumendus est ex alio axiomate quod habetur in eodem 7. Metaphys. Accidentia quidditatem quidem habent aliquam non tamen quidditatem simpliciter. Vnde & definitionem habent quodammodo & quodammodo non habent. Nam si per definitionem inquit Auerr. intelligatur illud quod dat quidditatem rei propriam sibi & conuenit sine additamento, tunc definitio non erit nisi substantiarum: sin aliter accipiatur definitio generaliter, videlicet prout est manifestatio conuenientis*

naturæ

naturæ rei sive res illa sit per se & definiri plene possit sive addidamento sive non, tunc vtique etiam accidentium est definitio non tantum descriptiua, sed etiam essentialis, vt: si dicas; Albedo est color disgregatiuus visus, &c.

Auarus & iustus sunt circa bona, quæ sunt simpliciter bona, 5. Ethic.) *Respondetur eo loco vocem illam simpliciter non significare aliud, quam quod bona ista externa sint bona secundum se: huic autem non obstat, quin eis abuti possimus, ita vt etiam mala sint nobis, sed non secundum se, vti dictum est, verum per accidens, videlicet ratione nostri abusus.*

Actio naturæ semper agit eodem modo, 2. Phys.) *Et sic videtur quod sensus nunquam decipiatur circa proprium sensibile, eo quod sensatio est operatio naturæ. Ibi dicitur quod Philosophus ponit differentiam inter operationem naturalem & fortuitam. Nam dicitur quod actio naturalis semper sit eodem modo: & illud dictum est intelligendum, quod natura agendo circa eandem speciem cæteris paribus semper producit eundem effectum, sed actio fortuita nunc sit sic, nunc aliter: Hinc bene fieri potest quod aliquando visus erret, quando non ponuntur omnia requisita ad recte videndum.*

Aliqua anima nullius corporis est actus, 2. de anima tractatu, 1.) *Intelligitur sic vno modo, quod anima nullius corporis est actus, qui est eductus de potentia materiæ. & hoc sic est verum de anima intellectiua. Vel nullius corporis est actus tanquam instrumenti proprium, quia intellectus non indiget instrumento proprio vel organo corporali, vel sic: nullius corporis est actus, secundum inhærentiam.*

Agens & patiens debent cõmunicare in materia, 2. de Generatione.) *Intelligitur de agente proprio & patiente proprio. Sed intellectus proprie non patitur, sed improprie, quia passione perfectiua seu saluatiua vt loquuntur, patitur, non autem alteratiua & corruptiua. Deinde hoc axioma*

intelligitur de his quæ reagendo patiuntur. Vnde tametsi Sol & reliqua astra vere agant in hæc inferiora, quia tamen non patiuntur in reagendo non est necessarium dicere ea communicare in materia cum his inferioribus.

Ad principia non est ratio, per Commentatorem, 2. Top.) *Hoc debet intelligi de principiis mediatis, vel ad principia non est ratio approbatiua à priori, licet ibi bene sit ratio à posteriori.*

Album non est substantia, sed quale, 4. Top.) *Dicitur quod verum est, quod album non sit substantia, id est, terminus substantialis quoad significatum formale, sed quoad significatum materiale.*

Ad idem non sequuntur duo opposita, 1. Prior.) *Intelligitur quod ad idem contingens non sequuntur duo opposita, sed bene ad idem impossibile. Et debet addi ad authoritatem copulatiue vel coniunctim, quia ad vnam propositionem bene sequuntur duo opposita disiunctiue: vt bene sequitur, Homo currit, ergo homo currit, vel non currit.*

A pluribus terminis simpliciter sumptis ad plures terminos, secundum magis & minus communiter est bona consequentia, 2. Top.) *Ex illa auctoritate elicitur illa: sicut simplex ad simplex, sic magis ad magis, sic proximum ad proximum. Et intelligitur sic, quod debet argui à terminis simpliciter sumptis ad terminos minus sumptos, secundum magis & minus, sic quod antecedens & consequens sunt propositiones categoricæ. & sic bene sequitur. Iustus est virtuosus, ergo iustus est magis virtuosus & maxime, iustus est maxime virtuosus. Et illo modo valet septem conditionibus additis. Prima quod termini simpliciter sumpti, sunt totalia extrema consequentis: propter hoc non sequitur. Album est dulce, ergo magis album est magis dulce. Secunda conditio, quod vtrunque extremum sit prædicabile, secundum magis & minus, ergo non sequitur; Homo est animal, ergo magis homo est magis animal. Tertia*

conditio,

conditio: quod in antecedente sit predicatio per se, ergo non sequitur. Bibere est bonum, ergo magis bibere, est magis bonum. Quarta, quod ibi sit predicatio propriæ passionis, de suo subiectio. Quinta, quod vtrobiq; sit predicatio directa. Sexta, quod sumatur constantia subiecti. Septima, quod præcisè sit eadem copula in antecedente & consequente, & prædicatum antecedentis restringetur per subiectum consequentis, vel per aliquod sibi proportionabile.

Arguendo ab affirmatiua de prædicato finito ad negatiuam, de prædicato infinito valet consequentia, 2. περὶ ἑρμηνείας.) *Vt Socrates est albus, ergo non Socrates est non albus. Et intelligitur materialiter, formaliter non valet, quia arguitur à non distributo ad distributum: sed si argumentum debet valere secundum regulam, tunc semper à parte subiecti debet poni terminus singularis, vel terminus consequentis restrictus ad vnum suppositum, ergo consequentia non valet. Homo est albus, ergo homo non est non albus, quia oppositum consequentis non repugnat antecedenti sed stat in veritate cum antecedente.*

Arguendo de negatiuo prædicato finito ad affirmatiuam de prædicato infinito, valet consequentia, 2. περὶ ἑρμηνείας.) *Vt Socrates non est niger, ergo Socrates non niger, illa regula tenet verum, sed tribus conditionibus saluis. Prima, quod arguatur in propositionibus deest, 3. adiacente. Secunda, quod non arguatur à non distributo ad distributum, ergo non sequitur: Omne animal non est asinus, & omne animal est, ergo omne animal est non asinus. Tertia, quod semper in antecedente distribuatur prædicatum, ergo non sequitur: Omne animal non est, ergo omne animal est non animal, quia prædicatum non distribuitur in antecedente.*

Arguendo ab affirmatiua de prædicato infinito ad negatiuã de prædicato finito valet conseqentia, 2. περὶ

ἐριλωΐας.) *Vt homo eſt non iuſtus, ergo homo non eſt iuſtus. Illa regula tenet veritatem ſaluis tribus caſibus. Primus, quando tam in affirmatiua quam in negatiua, prædicatum diſtribuatur pro qualibet differentia temporis: quia ſi hoc non fieret, ſtante illo caſu quod Socrates pro vna medietate temporis alicuius horæ non ſit albus, & pro alia medietate eiuſdem temporis ſit albus; tunc arguendo ſic: Socrates eſt non albus, ergo Socrates non eſt albus: conſequentia non valet, quia antecedens conuenit Socrati, & tamen ei non conuenit conſequens: ſed ſi deberet valere, oportet quod ſic arguatur ſecundum Marſil. Socrates eſt non albus pro qualibet parte temporis præſentis, ergo Socrates non eſt albus. Secunda conditio, quod ſolum totale prædicatum infinitetur, ergo non ſequitur: Hoc eſt prædicabile non eſſentialiter, ergo non eſt prædicabile eſſentialiter, quia ſtat quod idem ſit prædicabile eſſentialiter & accidentaliter reſpectu diuerſorum. Similiter patet per hoc quod omnes rationes autoris conſequentiarum, non valent in nominibus adiectiuis: & ſimiliter in aliis, vt ibi habetur, quia ſemper deficit illa ſecunda conditio. Tertia conditio, quod arguatur in propoſitionibus categoricis de ineſſe, & non in modalibus: ergo non ſequitur, Socrates poteſt eſſe non albus, ergo Socrates non poteſt eſſe albus. Si autem negatio poſtponitur modo in ſecunda propoſitione, tunc bene ſequitur, vt ſic: Socrates poteſt eſſe non albus, ergo Socrates poteſt eſſe non albus, & ſic bene valet.*

Arguendo à diuiſis ad coniuncta, eſt bona conſequentia, 2. περὶ ἐριλωΐας.) *Ibi ſciendum, quod per coniunctum ſiue per prædicatum, coniunctum debet intelligi, aggregatum ex determinatione & determinabili, & prædicatum diuiſum eſt vnum illorum. Illa regula habet veritatem ſeruatis duabus conditionibus. Prima quod illa duo prædicata diuiſa, non ſint accidentia alicuius Ly. Vel quando vnum de per accidens videtur ineſſe alteri, tunc*

conſequen-

consequentia non valet, quia non sequitur: Socrates est albus, & Socrates est Monachus, ergo Socrates est albus Monachus. Etiam non sequitur, Socrates est magnus, & Socrates est Monachus, ergo Socrates est magnus Monachus: supposito quod sit paruæ staturæ, & magnus in scientia, quia antecedens potest esse verum sine consequente. Secunda conditio, quod vnum prædicatum non includat aliud, ne committatur nugatio, quare non sequitur: Socrates est homo, & Socrates est animal, ergo Socrates est homo animal.

Arguendo à coniunctis ad diuisa est bona consequentia, περὶ ἑρμηνείας.) *Et habet veritatem seruatis quatuor conditionibus. Prima, quod prædicata accidentalia debent determinare idem in antecedente & consequente: & quando hoc non est, tunc regula non valet. Secunda conditio, quod vnum predicatum non sit dictio distrahens respectu alterius: ergo non sequitur, Socrates est albus vt carbo, ergo Socrates est albus. Tertia conditio, quando arguitur cum dictione ampliatiua, sic quod ampliatio non varietur: & ergo non sequitur, Chymera est ens ampliatum imaginabile, ergo Chymera est ens, & Chymera est ampliabilis: consequens autem est vna copulatiua, cuius vna pars est falsa, ergo tota. Quarta, quando vnum prædicatum est æquiuocum, tunc non valet, quia non sequitur: Hoc est canis latrabilis, ergo hoc est canis, & hoc est latrabilis: quia prima pars consequentis est propositio plures.*

Anima est substantia in subiecto actu existens, per Commentatorem, 6. Metaph.) *Ibi dicitur quod vult per subiectum Commentator, & per substantiam in actu intelligere subiectum organisatum, quia omne animal requirit subiectum organisatum. Subiectum autem organisatum est illud, quod habet partes diuersimode complexionatas, ad diuersa officia exercenda deputatas.*

Aliud eſt magnitudo & magnitudinis, & caro & carnis eſſe, 3. de Anima.) *Illa auctoritas debet ſic intelligi, quod Philoſophus vult oſtendere modum intelligendi ipſius intellectus, & ſic per magnitudinem & carnem intelligit vniuerſale, vel iſta ſub ratione communis conceptus: ſed per magnitudinis & carnis eſſe, intelligi debet ſingulare, ſcilicet iſta eadem ſub conditionibus indiuiduantibus, vult ergo tantum, quod aliud eſt intelligendum vniuerſaliter, & aliud eſt intelligendum ſingulariter. Et hoc eſt verum, & ponuntur duplicia exempla metaphyſicalia, vt magnitudinem & magnitudinis eſſe. & naturalia, vt aquam eſſe aquam, modo cognitione ſenſitiua poſſumus cognoſcere æquæ eſſe ſimiliter magnitudinis: ſed per intellectum poſſumus ſolum cognoſcere magnitudinem, quæ hic ſumitur per vniuerſale. Sed obijcies, Philoſophus dicit, quod non eſt quidem caro & carnis eſſe, idem in quibuſdam, at in quibuſdam eſt idem: modo nequaquam eſt idem intelligere vniuerſaliter & ſingulariter. Reſpondetur quod Philoſophus vult, quod ipſe intellectus non ſolum cognoſcit vniuerſaliter, ſed etiam particulariter, ſed ſenſus cognoſcit ſingulariter ſolum. Et ergo ſenſitiua cognitio conuenit ſolum intellectui materiæ coniuncto, & ſic quando dicit Ariſt. quod in quibuſdam eſt idem caro & carnis eſſe, vult tantum quod ſint eiuſdem potentiæ ipſius intellectus.*

Accidentia non habent materiam, 7. Metaph.) *Reſpondetur quod verum eſt de materia, ex qua; quia illam non habent, ſed bene in qua habent, ſcilicet in qua ſunt ſubiectiue.*

Actus & potentia circumeunt omnia prædicamenta, per commentatorem 1. de anima.) *Intelligitur vno modo ſic quod in quolibet prædicamento ſunt termini verificabiles de prima ſubſtantia, mediante illo verbo eſt, vel poteſt. Vel ponuntur prædicabilia cum illis verbis eſt, poteſt, & ſic eſt vera: quia verum eſt dicere in genere ſubſtantiæ,*

Homo

Homo eſt vel poteſt eſſe animal, & ſic de aliis prædicamentis. Alio modo intelligitur ſic, quod in quolibet genere prædicamentali inuenitur aliquid, quod habet rationem actus, & quod habet rationem potentiæ. Sic iterum eſt vera quia in quolibet genere reperiuntur genera & differentiæ, & ſic ibi ſunt actus & potentiæ, eo quod habent rationem materiæ, vt patet per Porphyr. & etiam reperitur forma vel differentia, quæ eſt actus, qui diſtinguit & ſeparat, vt patet per Philoſophum 3. de Anima. Alio modo ſic, Actus & potentia in quolibet prædicamento reperiuntur, id eſt, termini magis & minus commune, & ſic magis commune habet ſe, vt potentia: minus commune, vt actus: Vel dicitur, quod tantum vult quod iſti termini Actus & potentia in communi non ſunt in aliquo prædicamento ſed bene modo reſtricto.

Anima componitur ex intellectu agente & poſſibili, 3. de Anima.) *Intelligitur ſic recte, ſicut ſenſus ad intellectum concurrit quandoque actiue, quandoque paſſiue: ſic intellectus concurrit quandoque actiue, & tunc dicitur intellectus agens: quandoque paſſiue & ſic dicitur intellectus patiens, ſcilicet quando recipit illas paſſiones ſiue ſpecies. Sed non debet intelligi ſecundum realem compoſitionem, ſed dicitur actus agens quando actu format intellectum.*

Anima eſt corruptibilis, 3. de Anima.) *Intelligitur non ſecundum eſſentiam, ſed ſecundum quandam operationem inſtrumentalem.*

Anima prædicatur æquiuoce de animabus, per Commentatorem, 3. de Anima.) *Intelligitur analogice ſic, quod anima per prius dicitur de anima intellectiua, & hoc prioritate dignitatis, & per poſterius de aliis animabus, ſcilicet ſenſitiua & nutritiua. Etiam poteſt intelligi de intelligentiis ſecundum analogiam perfectionis.*

Accidentia ſolum ſunt ſenſibilia, 2. de Anima.) *Intelligitur, quod ſolum ſunt ſenſibilia per ſe & directe, cum*

hoc tamen ſtat quod ſubſtantiæ per accidens, & indirecte ſunt ſenſibiles.

Animal eſt animal propter ſenſum tactus, 2. de Anima.) *Intelligitur quod Ly propter non importat cauſam efficientem: ſed, conuertibilitatem; ita quod omne quod eſt animal habet ſenſum tactus, & è conuerſo, omne quod habet ſenſum tactus eſt animal.*

Animal habens vnum ſenſum eſt imperfectiſſimum, 1. Metaph.) *Intelligitur quoad totam ſpeciem, non autem quoad certum individuum.*

Anima eſt in corde, ſicut aranea in tela, in de ſenſu & ſenſato.) *Intelligitur quod anima ſedet in corde principaliter & originaliter, & minus principaliter in aliis membris. Quod ſi obiicias, ſed aranea non eſt in qualibet parte telæ, igitur anima non eſt in qualibet parte corporis: Reſpondetur, quod Philoſophus loquitur opinatiue de illis, qui dixerunt animam tantum eſſe in corde, & dirigere ſuas operationes per omnia membra, ſic quod illæ operationes regerent tota membra: Sed illa opinio reprobatur per Philoſophum ibidem, quia nullum agens inſtrumentale poteſt producere aliquam operationem, non coagente agente principali: Vnde non oportet hic omnimodam ſimilitudinem quærere inter animam & araneam.*

Anima eſt in corpore, ſicut monarcha in ciuitate bene diſpoſita, Philoſophus in lib. de motibus naturalium.) *Intelligitur quoque ad ſenſum improprium, quod Ly debet importare non omnimodam ſimilitudinem, ſed aliqualem & ſufficientem, ſic quod anima eſt regens ipſum corpus ſicut monarcha in ciuitate.*

Aliqua qualitas non eſt actiua, 2. de Generatione.) *Intelligitur, non quod aliqua qualitas, ſcilicet ſiccitas & humiditas, nullo modo ſit actiua: ſed ſic, quod ſit minus actiua quam alia, quia ſiccitas & humiditas, ſunt qualitates minus actiuæ quam caliditas & frigiditas.*

Aliud

Aliud est videre per visum, & aliud discernere, 2. de Anima.) *Ibi dicitur, quod Philosophus non innuit duos sensus exteriores visus, sed duos sensus visus; vnum exteriorem, alium interiorem: & per hoc quod dicit, Aliud est per visum discernere, tangit sensum interiorem, scilicet sensum communem interiorem: sed per hoc quod dicit, aliud videre, tangit sensum visus exteriorem, & hoc vult Philosophus.*

Anima est species specierum, 3. de Anima.) *Intelligitur sic, Anima est species specierum, id est forma formarum, quia dignissima forma in istis inferioribus est anima humana. vel sic anima est forma omnium specierum, id est, formarum intelligibilium scilicet receptiue, quia est recipiens species intelligibilium omnium rerum.*

Anima est locus, 2. de Anima.) *Ibi dicendum est, quod locus dupliciter capitur. Vno modo proprie, & sic vltima superficies locati dicitur locus, sic est pars integralis alicuius. Alio modo locus capitur pro continente, & sic anima est locus specierum, quia continet in se species, id est scientias & virtutes.*

Accidentis esse, est inesse, 7. Metaph. & 1. Phys.) *Sensus est non, quod accidens actu substantiæ, à qua dependet inhæreat, sed quod possit & debeat sua naturâ inhærere, nisi aliunde impediatur.*

Ad Philosophum pertinet inuenire prima principia medicæ scientiæ, ex de sensu & sensato.) *Ibi dicitur quod vbi Philosophus desinit, ibi medicus incipit, & ergo necessarium est medicum esse Philosophum.*

Alimentum est contrarium alito, 2. de Anima.) *Intelligitur sic, accipiendo contrarietatem improprie, scilicet quod tantum valet, quantum dissimile. Deinde intelligitur in principio, non in fine, quod enim in principio dissimile est, in fine simile est, simile enim simili nutritur & augetur.*

Apes & canes sunt prudentiora cæteris animalibus brutis, 2. Metaph.) *Intelligitur quod maiorem habent in-*

duſtrium, quam alia animalia bruta, quia poſſunt ſibi diſcernere conuenientiam, & fugere diſconuenientiam: At capiendo Ly prudentiam proprie, prout & recta ratio rerum agibilium, vt eſt habitus intellectualis, tunc ſolum conuenit hominibus, & non apibus vel canibus.

Anima ſenſitiua eſt in corpore extenſa, 2. de Anima *) Intelligitur quidem de anima rationali continente gradum ſenſitiuum non ſecundum ſuam ipſius ſubſtantiam, ſed quoad organa vel ad diſpoſitiones requiſitas ad actum ſentiendi, ſic quod requirit organa extenſa. De anima vero ſenſitiua bruti intelligitur ſimpliciter etiam quoad ipſam cuiuſmodi animæ ſubſtantiam. Anima enim ſenſitiua bruti ex potentia materiæ quantæ & extenſæ producitur atq; exeritur, & ideo etiam ipſa quanta & extenſa eſt.*

Aliqua animalia ſolum habent vnum ſenſum, & aliqua tres, 3. de Anima *) Ibi dicitur quod Philoſophus eſt locutus de animalibus imperfectis.*

Arguendo à poſitiuo ad comparatiuum, eſt bona conſequentia 2. Topicorum.*) Intelligitur quod arguendo negatiue & non affirmatiue, & capiendo comparatiuum proprie. Bene enim concludo: Socrates non eſt albus, ergo Socrates non eſt albior. Non tamen perinde: Socrates eſt albus, ergo eſt albior.*

Aliqua eſt materia omnium liquefactabilium, 5. Metaph. *) Ibi reſpondetur, quod materia non capitur proprie: ſed vult quod omnia liquefactabilia conueniunt in materia aliqua, quia in humiditate.*

Anima tam prius viuit vitam animalis, quam vitam hominis, vt dicit Philoſophus in de Animalibus,*) Intelligitur quod anima prius apparet exercere operationes animalis quam hominis, & ex hoc non ſequitur quod anima ſenſitiua ſit plus in homine quam intellectiua.*

Ab vno agente non prouenit niſi vnum. Colligitur ex Ariſtot. 2. de Gener. & cor. in text. com. 56. & ex 12. Me-

Metaphyſ. in com. 44. vbi id ipſum expreſſe etiam Auerroes.) *Intellige ſic: ab vno vt ſic non poteſt niſi vnum procedere, preſertim immediate & ſine ordine quodam: Vel melius & clarius: A ſimpliciter vno quoad eſſentiã, & quo ad virtutem non poteſt niſi vnum prouenire. Sed ab vno ſimpliciter quantum ad eſſentiam, multiplici autem quoad potentiam & virtutem, poſſunt immediate plura prouenire.*

Ad interrogationem factam per quid, de prima ſubſtantia conuenientius reſpondetur ſpecies quam genus, Philoſophus in predicamentis.) *Intelligitur prout Ly conuenentius non valet in tantũ, ſicut magis notius, quia tunc fit è conuerſo: ſed vult, prout conuenientius valet tantum, ſicut magis determinate.*

Actiuum & paſſiuum, ſecundum potentiam dicuntur ad aliquid, 2. & 5. Metaph.) *Intelligitur quod dicibilia importantia actionem & paſſionem, includunt terminos ratione, quorum ordinantur, ſecundum dici in Prædicamento ad aliquid, non autem ſecundum eſſe & proprie.*

A comparatiuo ad poſitiuum eſt bona conſequentia, 2. Topic.) *Intelligitur, dummodo non ſuperueniat aliqua negatio vel dictio habens vim negationis, & quando tenetur proprie.*

Arguendo ab interpretatione ad interpretatum, valet conſequentia & è conuerſo, per Philoſophum in Topic.) *Ibi dicitur quod dictum Philoſophi intelligitur negatiue non autem affirmatiue. Etiam valet illa conſequentia, capiendo ab interpretato ad interpretatum affirmatiue: vt ſequitur bene, Ille eſt officialis, ergo ponitur loco Epiſcopi.*

Anima non eſt alterabilis, 7. Phyſ.) *Ibi dicitur, quod anima non alteratur alteratione corruptiua, ſed bene ſaluatiua ſeu perfectiua ab ignorantia in ſcientias.*

Actus non parum diſtat à potentia, 1. de Anima, & 9. Metaph.) *Ibi dicitur quod verum eſt capiendo actum pro actu potentiæ, & ſic omne illud dicitur in actu potẽtiæ, quod actua-*

actualiter eſt, & vocatur actus obiectiualis, huic opponitur potentia obiectiua. Vnde potentia obiectiua vocatur illud quod non eſt, ſed poteſt eſſe: & ſic actus & potentia ſunt maxime oppoſita.

Appetitus eſt ratione carentiæ, 1. Phyſ.) *Intellige, non quod ſemper abſit cuius eſt appetitus. Vtique enim materia etiam appetit illam formam quam habet. Sed quod ſoleat exoriri huiuſmodi appetitus ex carentia: Vel aliter, verum eſt de appetitu deſiderii, non autem complacentiæ. Nam illa quæ nondum habemus deſiderare ſolemus. In illis quæ habemus complacere nobis.*

Ad ſubſtantiam non fit motus, 5. Phyſ.) *Et ratio eſt, quia ſubſtantiæ nihil eſt contrarium, ſed omnis motus fit de contrario in contrarium.*

Ab experientia ſingularium accipimus vniuerſalem ſcientiam, 7. Phyſ.) *Intelligitur quod ex veritate ſingularium infertur veritas vniuerſalis.*

Anima intelligit quando vult: ſed non ſentit quando vult, 2. de Anima.) *Et ratio eſt diuerſitas obiectorum, quia obiectum intellectus eſt in ipſa anima, adeo vt & ſeipſam poſſit intelligere. At obiectum ſenſus non eſt in ipſo ſenſu. Non enim ſenſus ſentit ſeipſum.*

Aquæ magnæ plus fluunt de nocte quàm de die, 3. Meteororum.) *Et hoc eſt ideo, propter abſentiam humoris ſolaris.*

Artifex eſt ſapientior experto, & architector manuali artifice, 1. Metaph.) *Ad ſapientem pertinet, omnia in vniuerſali ſcire, & difficilia, & habere ſcientiam quæ ſuiipſius tantum cauſa eſt, & non cauſa alterius.*

Audire fabulas, eſt impedimentum cognitioni veritatis, 2. Metaph.

Antiqui Philoſophi acquiſitis vitæ neceſſariis, primo cœperunt philoſophari, 1. Metaphyſ.

Anima eſt cauſa corporis viuentis in triplici genere cauſæ,

cauſæ, ſcilicet formalis, efficientis & finalis, 2. de Anima.

Artifex ſecundùm poſſeſſum intendit ſe aſſimulare naturæ, Commentator, 2. Metaph.

Animalia augentur magis dormiendo, quàm vigilando, In de ſomno & Vigilia.

Animalia reſpirant in humido, in de Morte & Vita.

Apes habent regem, qui non exit niſi cum omnibus apibus, ibidem.

Anima infunditur corpori iuſſu Dei, in lib. de proprietatibus elementorum.

A mulieribus non regitur ciuitas, 1. Polit.

Anima precioſior eſt corpore in omni poſſeſſione, 7. Polit.

Ars ſupplet defectum naturæ, Ibidem.

Amor, odium, & proprium commodum ſæpe faciũt iudicem non videre verum, 1. Rhet.

Amicus gaudet de bonis, & dolet de triſtibus ſui amici, 2. Rhetor.

A luxuriæ feruore ſtudent ſe veri ſtudioſi abalienare, per Boëtium in Diſciplina ſcholarium.

B.

BOnum eſt adulterari cum vxore tyranni tempore belli.) *Intelligitur ſic, vtile ſeu expediens eſt, tempore belli, adulterari cum vxore tyranni, vt ipſa reuelet ſecreta: & ſic bonum non debet dici bonitate moris, quia non eſt bonum morale, ſed malum, ſed importat vtilitatem vt dictum eſt. Caute igitur hæc Ariſtotelis ſententia legenda, ne quis vllo tempore licitum eſſe putet adulterari.*

Bonum

Bonum & malum ſunt contrarie oppoſita, per Philoſophumin Prædicamentis.) *Intelligitur ſic, pro vt bonum & malum ſunt differentiæ artis, non ſunt oppoſita contrariæ ſed contradictoriæ: quia malum entis non eſt ens, ſed bonum entis eſt ens: ſed tunc ad Philoſophum dicitur, quod loquitur de bonitate moris, & non de bonitate entis.*

Bonum vtile non eſt melius bono honeſto, per Senecam.) *Intelligitur de bono vtili, in quantum non eſt bonum honeſtum, quia idem bene poteſt eſſe bonum vtile, & bonum honeſtum.*

Bonum connumeratum bono facit ipſum melius, 1. Ethic.) *Intelligitur ſic, ſi bonum infinitum connumeratur bono finito, facit ipſum melius, id eſt, nobilius: ſed ſi bonum finitum comparatur bono infinito, non facit ipſum melius, quia omnia bona cum primo motore, & totum vniuerſum non facit ipſum magis bonum quàm primus motor ſeorſum, eo quod eſt bonum infinitum.*

Bis tria non ſunt ſex, 5. Metaph. tex. 19.) *Ibi notandum eſt, quòd illa propoſitio bis tria non ſunt ſex, eſt diſtinguenda. Nam Ly Bis dupliciter ſumitur. Vno modo capitur copulatiuè ita quod coniunctio incluſa Ly Bis cauſat propoſitionem hypotheticam copulatiuam: & illo modo tantùm valet, Bis tria non ſunt ſex, & tria non ſunt ſex, & ſic eſt vera, & illo modo eam capit Philoſophus. Alio modo capitur vt coniunctio incluſa in Ly Bis, ſcilicet ſit, & tunc tenetur copulatim, & facit propoſitionem categoricam de conditionato extremo: & tunc tantùm valet, Tria & tria non ſunt ſex, & ſic ipſa eſt falſa. Alexander Aphrodiſ ſuper hunc locum ſic explicat: ſi ſex ſimpliciter accipiamus hoc numerus eſt, ſin autem ſex accipias, vt bis tria, tunc cum qualitate dicetur. Vide porro Fonſecam lib. 8. cap. 7. de fallacia compoſitionis & diuiſionis, & alios.*

Bonum animæ eſt optimum bonum, 7. Polit.) *Intelligitur comparatiuè ſcilicet, quod bonum quod eſt bonum hominis,*

minis, eſt optimum reſpectu illorum duorum, ſcilicet boni vtilis & boni delectabilis.

Bonum reperitur in quolibet prædicamento, 1. Topic.) *Intelligitur de bono entitatiuo, & non de bono morali, quia illud non reperitur in quolibet prædicamento.*

Brutum eſt animantius arbore, per Auctorem ſex principiorum.) *Intelligitur quod animal habet plures virtutes vel potentias animæ quàm arbor, Vide ſupra axioma, Animal eſt animantius quam arbor.*

Bonum quanto communius, tanto diuinius, 1. Eth. & 2. Top.) *Verum eſt de bono eiuſdem ſpeciei. Vnde licet vxoratum eſſe communius ſit quàm religioſum eſſe, diuinius tamen eſt hoc quàm illud. Rurſus quando propter communem vſum alicuius boni, non derogatur habenti illud bonum, propter hoc enim quamuis habere equum cum decem ſocijs, eſt communius quàm ſe ſolo habere: tamen non eſt diuinius, quia derogat habenti.*

Baſiliſcus ſolo viſu interficit hominem, per commune dictum.) *Reſpondetur quod non eſt intelligendum, quod per actum per ſe & per ſpeciem viſibilem interficit hominem: ſed eſt intelligendum ad iſtum ſenſum, quod Baſiliſci ſunt aquei & humidi, & maximè poroſi, & per eos fiunt euaporationes, quæ inficiunt aerem, & ille aer attractus ab homine interficit hominem. Et ſic ſimili modo dicitur de muliere menſtruoſa, quæ ſolo viſu maculat ſpeculum.*

Bonum & malum ſunt in rebus, verum & falſum ſunt in mente, 6. Metaph. text. 8. & 3. de Anima.) *Senſus eſt non quod bonum non ſit etiam in anima, ſed quod non terminatur ad animum ſicut verum, quia bonum non habet rationem terminandi appetitum, ſecundum eſſe cognitum quod habet in anima, ſed ſecundum eſſe reale, quod habet extra. Veritas autem & falſitas fundantur in re, & terminantur ad animam, quia vt dicit Comment. in 1. diſput. lib. de Struct. in ſolut. 22. dubij. Veritas eſt adæquatio rei ad*

intel-

intellectum. Vnde quando res ostendit se intellectui sicut est, dicitur habere completam veritatis rationem.

Bona sine tristitia sunt eligibiliora bonis cum tristitiis, 3. Topic.) *Intelligitur quod bona sine tristitia, & sic dummodo præeminentia bonitatis non conuenit bonis cum tristitiis. Dicitur notanter bona, propter crapulose viuere, & temperate viuere: quia crapulose viuere, non est bonum. ergo non est plus eligendum quam temperate viuere. Dicitur etiam, dummodo præeminentia, quia temperate viuere sine tristitia non est eligendum, quam facere iustitiam cum tristitia. Respondendum est, quod bonum cum tristitia quærit bonitatis vim cum præminentia veri: sed facere iustitiam cum tristitia, est potentia.*

Bonum ex circumstantiis est eligibilius bono necessario, 3. Topic.) *Intelligitur quod bonum ex circumstantiis, vt sic est eligibilius bono necessario, vt bono naturę naturatæ: vt sic dicitur notanter naturæ propter bonum moris, quod etiam est necessarium: tunc etiam additur naturæ naturatæ propter Deum, & additur vt sic, quia stat idem esse bonum ex circumstantiis, & bonum naturæ naturatæ. vt, Bonum viuere est bonum ex circumstantiis, & etiam est bonum naturæ.*

Bonum simpliciter est eligibilius bono particulari, 3. Top.) *Intelligitur de quocunq; est, verum est dicere quod sit bonum sine addito, & sic authoritas debet intelligi cum reduplicatione.*

Bonum nobilius est eligibilius bono minus nobili, 3. Top.) *Et sic sequeretur quod latro nobilis esset melior rustico bono moraliter: similiter etiam quod Tyrannus esset eligibiliter comite bono moraliter. Respondetur quod sic intelligitur, quod omne nobilius, vt sic, in eadem specie nobilitatis est magis eligendum suo minus nobiliori, vel nobili cæteris paribus, scilicet dummodo alteri non veniat vna alia nobilitas aliam excedens.*

Bonum

Bonum proprium est magis eligendum quam bonum commune 3. Top.) *Et sic sequeretur quod proprium bonum est magis eligendum quam summum bonum, quod tamen falsum est. Ibi sciendum, quod bonum est duplex. Quoddam est bonum commune, propter cuius communitatem derogatur habenti, & illud bonum commune non est melius bono proprio, sed de quanto magis proprium, de tanto magis est eligendum, vt est equus vel tunica. Aliud est bonum propter communitatem, quod nullo derogatur, vt splendor solis vel candela in domo. Et hoc bonum de quanto communius, de tanto diuinius & melius, de illo intelligitur dictum Philosophi, 1. Ethic. Sed de primo bono communi præsens auctoritas intelligitur, & intelligitur cum specificatione, scilicet dummodo cætera sint paria, & dummodo bono communi conueniat præeminentia.*

Bonum & ens conuertuntur, 4. Metaph.) *Intelligitur de bonitate entis, & non de bonitate artis, de quo loquitur Philosophus, 1. Eth. dicens quod in diuersis artibus est aliud & aliud bonum, & sic quælibet ars designat aliquid bonum: nec etiam autoritas intelligatur de bonitate moris, de qua loquitur in Ethic. quod bonus est honorandus secundum virtutem. Etiam non debet bonum capi pro bonitate perfectionis, ita quod illud dicitur bonum, quod alterum perficit. Et de illo loquitur Philosophus, cum dicit, Tempus est quoddam bonum.*

Bonum vniuersi consistit in ordine, 12. Metaph.) *Quia omnia ordinem habent ad primum bonum.*

Bonum voluntarium est, quod simpliciter est bonum, 2. Ethic.

Benefactores plus amant beneficiatos, quam amentur ab eis, 9. Ethic.

Bona fortuna est impetus naturaliter factus à Deo, mouente totam naturam, Philosophus in libro de fortuna.

Bonam vitam scientia perfecta efficit. Seneca ad Lucilium discipulum suum.

Bonum ens seu Sapientia nec accommodatur nec emitur, si venalis esset, non haberet emptorem: sed malum ens quotidie emitur. ibidem epistola, 4.

Beneficiorum memoria senescere non debet, Seneca de Beneficiis.

Bonitas Dei fuit causa factionis mundi & originis omnium rerum, Plato in Timæo.

Beata est respub. cui princeps sapiens dominatur, 1. de consolatione, Plato in 6. de Repub.

Bonum est laudari, sed dignius est laudabile, Seneca in lib. de Morib.

Bona consuetudo excutere debet quod mala introduxit, ibidem.

C.

COnueniens fit à conuenienti 7. Metaph. com. 28.) *Limitat Auerr.* 12. *Metaph. com.* 18. *quod non est omnibus modis ista conuenientia, sed oportet vt ista conuenientia sit isto modo, vt agens sit tale in potentia & virtute, quale est effectus in actu.*

Contraria non possunt esse simul in eodem subiecto 5. Phys.) *Verum est in esse completo, & perfecto, tamen bene esse possunt, in esse refracto. Auerr. in* 5. *Phys. in Com.* 6. *&* 19. *&* 52.

Conseruatiuum vnius contrarij est destructiuum alterius contrarij.) *Verum est de agente particulari, fallit autem de agente vniuersali. Nam cælum mediante motu,*

&

& lumine conseruas omnia elementa virtute caloris cœlestis.

Circa compositionem & diuisionem veritas & falsitas propositionum consistit, 1. *de Interpret.*) *Intelligitur quod circa compositionem, id est, circa propositionem affirmatiuam & negatiuam, est veritas & falsitas: hoc tamen non est obiectiue.*

Corpora cœlestia non habent materiam, per Commentatorem, primo Phys. 1. Cœli & 8. Metaph.) *Dicitur quod Philosophus capit materiam propriè, scilicet quod cœlum non habet materiam eiusdem rationis cum materia inferiorum: Quia si sic, tunc cœlum esset generabile & corruptibile. Vnde idem Commentator alibi ait, In materia cœlesti potentiam esse tantum ad vbi, non autem potentiam istam contradictionis, quæ reperitur in his inferioribus.*

Cœlum est corpus simplicissimum, primo Cœli.) *Intelligitur hæc propositio, id est, non compositum ex materia & forma secundum Auerroem, sed solum materia actu existens, vel compositum quidem ex materia & forma, sed nec compositum ex alio corpore priori specifico, sicut mixta componuntur ex corporibus elementorum, nec vllas admittens impressiones peregrinas vel alterationes corruptiuas, quemadmodum ipsa admittunt elementa, sed quasdam alterationes saluatiuas duntaxat seu perfectiuas.*

Carnis determinata est quantitas & magnitudine & paruitate, 1. Phys. text. 38.) *Non enim quodcunque totum potest indifferenter esse sub quacunque quantitate perfectum ergo nec eius partes. Nam totum à partibus dependet. Itaque sicut animal non potest esse sub quacunque quantitate perfectum, ita nec eius partes, ossa, caro, nerui, &c. maxime autem hæc determinatio quantitatis apparet in totis heterogeneis eorumque partibus.*

Cor est primum viuens & vltimum moriens. in de Morte & vita.) *Intelligitur quoad operationes vitales, quæ prius apparent in corde quam in aliis membris.*

Cor, hepar, cerebrum, sunt principia intrinseca animalis, vt dicunt medici. *) Hoc videtur contra Philosophum qui dicit quod tantùm tria sunt principia rei naturalis: scilicet materia, forma & priuatio. Ibi respondetur, quòd medici non propriè loquuntur de principijs simplicibus, sed magis de principijs principatis: Modò auctoritas Philosophi intelligitur de principijs essentialibus & intrinsecis.*

Cuiuslibet transmutationis naturalis principia intrinseca sunt contraria, primo Physicorum. *) Intelligitur sic quod cuiuslibet trãsmutationis naturalis principia definitiua sunt contraria, large capiendo contraria. Insunt enim ista principia, terminus à quo, & terminus ad quem, priuatio, & habitus, potentia & actus.*

Certissimum sensum tactus habet homo, 2. de Anima. *) Intelligitur dupliciter. Vno modo secundùm facilitatem intelligendi, iudicandi & apprehendendi, & sic aranea habet certiorem modum tangendi siue tactum quàm homo. Alio modo quo ad modum discernendi differentias tangibilium, & sic homo habet certiorem tactum: & non vult Arist. quod homo habet certissimum tactum per comparationem ad alios sensus exteriores, quia nos iudicamus certius per visum: sed vult quod nos habemus certissimum tactum per comparationem ad alia animalia bruta, & hoc quoad modum discernendi.*

Color est proprium obiectum, 2. de Anima. *) Intelligitur dupliciter. Vno modo quicquid videtur hoc videtur ratione, quo habet colorem in se. Alio modo intelligitur, quod Ly. Est capitur in actu signato, & sic color est proprium obiectum visus, id est, color significat proprium obiectum visus, & adæquatum. Vel dicitur quod Philosophus voluit illam, Proprium obiectum visus est color, sic quod Ly Color stat confusè tantùm, & sic non oportet dari certum colorem.*

Causa

Causa materialis & efficiens nunquam concidunt, 2. Phys.) *Verum est de materia propriè dicta, quæ vocatur materia ex qua, sed non de materia in qua, scilicet impropriè dicta.*

Conceptus non sunt equiuoci, 1. Sect. ignorantiæ.) *Intelligitur quod conceptus rerum non sunt æquiuoci ad illa, quorum sunt naturales similitudines.*

Conuertibile non probat suum conuertibile, per communem regulam.) *Intelligitur de conuertibilis ignotiori, vt sunt exponentes vnius expositæ.*

Circulariter diffinire est impossibile, 1. Poster.) *Intelligitur de absolutis in eodem genere definiendi, non autem est inconueniens, saltem à priori vel posteriori secundùm respectus & in diuersis generibus definiendi.*

Contingit plura scire, vnum solum vero intelligere, 3. Top.) *Respondetur quia scientia totalis, videlicet de qua hic sermo est vnus aliquis habitus multarum demonstrationum: Ipsum vero intelligere actuale si compararetur ad huiusmodi habitum, vnius est, non multorum.*

Cuilibet innata est scientia & notitia, 1. Poster.) *Intelligitur virtualiter secundum suas causas, & eo quod intellectus naturaliter assentitur primis principijs.*

Causæ contrariæ sunt contrariorum effectuum in 4. meteor. text com. 40.) *Intelligitur per se. nam idem per se non erit eidem causa contrarij, per accidens autem non inconuenit quod causa eadem faciat contrarios effectus, sed vnus erit per se, reliquus autem erit per accidens. Nam caliditas per se calefacit, sed per accidens infrigidat. sic enim eadem erit causa contrariorum, vbi dicit Philosophus, 2. Physic. text. com. 30. Et datur exemplum de nauta, qui sui presentia est causa salutis nauis, & sui absentia est causa submersionis: manifestum est autem quod absentia nautæ non est causa per se submersionis nauis; quia effectus per se positiuus requirit aliquam causam per se positiuam. talis*

autem causa sunt venti. Similiter causæ contrariæ sunt contrariorum effectuum, vera est propositio de causis immediatis & proximis : fallit autem in causis mediatis & remotis. Vnde indigestio est causa tenuitatis, & grossitiei in vrina, vt dicunt Medici, quia est causa remota & communis. Amplius autem motus cœli, & lumen sunt causæ omnium quæ sunt. Nam 8. Phys. motus est tanquam vita omnium naturæ constantium.

Cœlum est indiuisibile & inalterabile, 1.Cœli.) *Intelligitur secundum separationem : est tamen diuisibile secundum assignationem partium, quia in cœlo diuersæ possunt partes assignari. Et sunt differentiæ positionum, & est alterabile alteratione saluationis, seu perfectionis, non autem corruptionis.*

Cessante motu Cœli, cessat motus inferiorum, 2.Cœli.) *Intelligitur sic, cessantibus illis tribus, scilicet motu, lumine, & influentia, cessat motus inferiorum : quia staret quod influentia in inferiora influeret cessante motu cœli, & hoc per suam influentiam, sicut sol per suum lumen, & planetæ per influentias, & tunc motus non omnino cessaret in istis inferioribus, eo modo quo iam dictum est.*

Contraria ambo debent esse positiua, 1. Metaph.) *Intelligitur de contrarijs proprie dictis, prout contrarietas distinguitur contra oppositionem priuatiuam.*

Cœlum est ligatum inter generabilia & ingenerabilia, 1.Cœli.) *Respondetur quod Philosophus loquitur secundum opinionem Platonis, & ponit eam assertiue ; Alio modo dicitur quod Philosophus loquitur de medio continente, sic quod sub cœlo sunt entia generabilia & ingenerabilia, extra cœlum sunt entia optimam vitam ducentia, vt inquit Philosophus ibidem.*

Causa finalis habet rationem optimi, 3.Phys.) *Ibi dicitur quod Philosophus loquitur in illa authoritate, de fine cuius, non autem de fine cui. Deus enim V.G. est finis hominis*

cuius

cuius gratia omnia facit homo. Nemo autem ipse est finis cui fruitio eiusmodi summi boni quæritur.

Causa est ad cuius esse sequitur aliud, 2. Phys. & per Authorem causarum in de causis.) *Intelligitur de causa totali & sufficienti, quia posita tali causa, etiam statim sequitur effectus, sed sic non est, de causa partiali. Nisi velis dicere causa est, ad cuius esse sequitur aliud pro natura istius esse.*

Corpus est genus supremum ad substantiam, per Commentatorem, 1. de Anima.) *Intelligitur sic quod corpus sit genus generalissimum inter omnia genera subalterna, sed non simpliciter.*

Cuius finis bonum est, ipsum quoque bonum est, 3. Topic.) *Intelligitur de bonitate morali & particulari vt patet; sic cuius finis particularis cum debitis circumstantiis est bonus, ipsum quoque moraliter est bonum. Alio modo intelligitur de fine vniuersali, & de bonitate entis, & sic iterum est vera.*

Circulum demonstrare est impossibile, 1. Poster.) *Intelligitur demonstrando in eodem genere, sed in diuersis est bene possibile.*

Causa finalis & causa idem sunt, per Commentatorem, 1. Metaph.) *Ibi dicitur quod Philosophus capit causam propriissime seu strictissime solum pro causa finali, quia talis est potissima causa, siue causa causarum, vt patet ibidem.*

Cœlum non suscipit peregrinas impressiones, 1. Meteor.) *Intelligitur quod cœlum non suscipit corruptinas qualitates, cum hoc tamen bene stat, quod capit qualitates saluatinas, sicut sunt lumen & motus, quia cœlum mouetur.*

Causa est præstantior suo effectu, per Authorem de causis, 9. Metaph. & 2. de Anima.) *Intelligitur de causis subordinatis, sic quod subordinans præstantior est subordinato suo. Vel sic; quod omnis causa nobiliori modo habet se in*

causando, quam effectus in prædicando: cum hoc tamen stat, quod aliquando dignitates vel bonitates possint conuenire effectui, quas tamen non habet causa.

Conueniens fit à conuenienti, 12. Metaph.) *Propositio hæc verificatur tribus conditionibus, scilicet vt sit in agente non instrumento, & in propinquo non in remoto, & in agente essentialiter non accidentaliter. Paulo ante etiam explicata.*

Causa est nobilior seu perfectior causato, 4. meteor.) *Falsa est hæc propositio simpliciter, sed accidentaliter est vera, fallit enim in materia, nam 7. Meta. tex. com. 7. compositum est magis ens quam materia, & ratio est quia compositum est in actu, & materia est in potentia. Plura de hoc axiomate vide apud Scotum in suis theoremat. copiosè & bene explicantem ac limitantem idem.*

Causa & causatum sunt simul, 2. Phys. & 7. Metaph.) *Intelligitur de causa in facto esse, & non in fieri: siue de causa actuali, & non potentiali.*

Corrupto subiecto corrumpitur & suum accidens, Philosophus in Prædicamentis.) *Sed diceres; si sic tunc corrupto homine corrumpitur & fælicitas hominis, ex quo fælicitas est accidens hominis. Pro quo nota, quod fælicitas hominis habet duo subiecta. Vnum totale, & illud est homo. Aliud est partiale, & illud est anima. Aliter dicitur quod homo est subiectum denominationis fælicitatis, quia homo denominatur fælix à fælicitate: sed anima est subiectum inhæsionis fælicitatis, modo primum corrumpitur, secundum verum manet. Et sic conceditur, quod accidens denominationis migrat de subiecto in subiectum, & hoc non est inconueniens, nec contra Philosophum, 7. Metaph. vel dicitur, quod corrumpitur subiectum totale, & adhuc tamen manet partiale quod est anima, vt dictum est.*

Causa efficiens est principium motus & quietis, 2. Physic.) *Intelligitur, causa est principium motus, scilicet*

secun-

ſecundum operationem, & eſt principium quietis, ſcilicet ſecundum operis ceſſationem.

Cuius effectus bonus, ipſum quoque bonum, regula in Topic.) *Intelligitur cuius effectus particularis bonus eſt, ipſum efficiendo erit bonum efficientis, id eſt, agentis; & loquitur tam de bono entis, quam de bono moris.*

Cauſæ per ſe ſunt finitæ, ſed cauſæ per accidens ſunt infinitæ. 2. Phyſ. text. 50.) *Vtitur ibi Philoſophus argumento hoc à ſimili: Sicut cauſæ per accidens indeterminatæ ſunt, quia multa vni accidunt, cauſa vero per ſe, vna eſt: ita effectus per ſe vnus, & vnius rationis. At effectus per accidens multi ſunt: vnde cum huiuſmodi ſunt à fortuna, effectus fortuiti ſunt indeterminati.*

Cuius corruptio vel abiectio eſt magis fugienda, eius contrarium eſt magis eligendum, 3. Topic.) *Et ſi ſic tũc ſequeretur quod aer eſſet magis eligendus, quam domus. quia corruptio eius eſt magis fugienda. Reſpondetur quod corruptio capitur dupliciter: Vno modo pro infectione alicuius, vt aeris vel alterius rei. Secundo modo ſumitur proprie pro mutatione rei, quæ tunc dicitur de eſſe ad non eſſe, & illo modo ſcilicet vltimo capitur hîc. Et diceres, ſi ſic, tunc ſequeretur quod prodigalitas magis eſſet eligenda quam parcitas. Ibi dicitur, quod intelligitur, cuius bonum contrarium eſt bonum vel eligibile, modo parcitas non eſt bona, eo quod eſt vitium.*

Conſilium mulierum ἄκυρον eſt, hoc eſt inualidum ſiue parum firmum & ratum, 1. polit. cap. 13.) *Dicit hoc Ariſtoteles non quod mulieres careant ingenio & acie mentis: (nam acutæ ſunt, ac verum ſæpe vident) ſed quod earum conſilium impediant motus animorum, quibus valde obnoxiæ ſunt. Vnde nos vulgo dicere ſolemus, quod ſubito fœminis in mentem venit, egregium conſilium eſſe: cum vero tempus cogitandi nactæ fuerint, variari ipſum, iuxta illud Virgil, varium & mutabile ſemper fœmina. Nam*

aut

aut ira, aut amore, aut odio, aut propria vtilitate à vero abducuntur.

Cauſa finalis eſt cuius gratia, aliquid fit: & finis aliarum, quæ eſt potiſſima cauſarum, 2. Phyſ.) *Intelligitur ſic, cauſa finalis eſt cuius gratia aliquid fit, id eſt, propter quam fit effectus. Tunc addit vnam conditionem, & dicit, quod cauſa finalis eſt potiſſima cauſarum, id eſt, optima, quia omnes aliæ cauſæ ordinantur ad ipſum tanquam ad finem. Sed diceres, Omnis cauſa debet eſſe principium: cauſa finalis non eſt huiuſmodi, ergo non eſt cauſa. Maior eſt Philoſophi, Metaph. 4. Reſpondetur, ſecundum Commentatorem, quod cauſa finalis conſideratur dupliciter; vno modo via generationis, & ſic non eſt principium, ſed vltimum. Alio modo conſideratur via perfectionis, quia finis perfectior eſt omnibus quæ ſunt ordinata ad finem. Et ſic illo modo eſt principium.*

Cauſæ ſunt ſibi inuicem cauſæ, 2. Phyſ.) *Intelligitur quod cauſæ poſſunt ad inuicem demonſtrari, non tamen in eodem genere cauſæ, ſed in diuerſis cauſis.*

Cuiuſlibet ſyllogiſmi altera præmiſſarum debet eſſe vniuerſalis, 1. Prior.) *Verum eſt de ſyllogiſmo, de medio communi exiſtente in modo & figura.*

Continua ſunt, quorum vltima ſunt ſimul, 1. Cœli, & 3. Phyſ.) *Diſtingue non per contactum etiam proximum, ſic enim & contigua ac continentia proxima dici poſſent continua, ſed per communionem vnius termini. Continua enim ſunt quorum partes copulantur ad vnum aliquem terminum communem, qui idem & finis ſit vnius partis, & ſimul principium alterius.*

Compoſitum non intelligit, ſed Anima, 1. de Anima.) *Vbi Philoſophus vult non quod homo intelligat. Cum enim anima ſit pars hominis, vtique ſi anima intelligit, etiam homo intelligit. Sed vult quod anima non intelligat ſecundum corpus, ſiue ita vt in ſua intellectione communicet cũ*

corpore

corpore tanquam instrumento. Etsi enim in intelligendo obiectiue dependet à corpore, non tamen subiectiue: plane enim inorganica operatio est intellectio, vt quæ nec efficiatur corpore aliquo, nec recipiatur in corpore aliquo, sed sine organo aliquo corporeo à sola anima efficitur, & in sola anima recipitur.

Corruptibile & incorruptibile sunt contraria, 1. Metaph.) *Hoc est verum capiendo contrarietatem communiter, prout extendit se ad oppositionem priuatiuam.*

2. Contraria maxime distant, Philosophus in prædicamentis.) *Verum est loquendo de graduali distantia, non autem perfectionali seu logicali.*

Causa finalis & agens coincidunt, 2. Phis.) *Intelligitur vno modo, secundum aliquos, quod illa non sit simpliciter vera, secundum autem alios dicitur quod causa finalis & agens coincidunt in causis per se: sed in causis per accidens non oportet. Alio modo dicitur, quod causa finalis & agens adem sunt sine reduplicatione: sed cum reduplicitione non oportet quod coincidunt.*

Contraria debent esse in eodem genere. 7. Metaph.) *Intelligitur quod debent esse in eodem genere prædicamentali, quasi non, tunc non essent contraaia, vt patet ex eorum definitione.*

Contrarietas in omnibus predicamentis est quæsita, in sola qualitate reperta, per Boetium.) *Intelligitur capiendo contrarietatem strictissime: sed capiendo contrarietatem large, tunc etiam conuenit relationi: actioni & passioni, & intelligitur quod contrarietas per se conuenit qualitati, & per accidens relationi, passioni & etiam actioni; scilicet in ordine ad qualitatem.*

Corpora physica sunt maxime in substantia, 2. de Anima.) *Illa est intelligenda, quod corpora physica habent magis vel plus de entitate quam aliæ substantiæ: sed dicuntur maxime substantiæ, quia sunt manifestæ substantiæ. Et plus*

apparent

apparent sensibus nostris esse substantiæ, quam aliæ quæ non sunt physicæ scilicet artificialis: quia tales solum sunt substantiæ propter materiam, Physicæ autem substantiæ sunt non solum propter materiam, sed etiam ratione formæ modo Philosophus ibidem dicit, Corpora naturalia sunt principia artificialium.

Cuius priuatio est peius ens, habitus est melior, 2. Top.) Et sic sequeretur quod anima vegetatiua esset melior quam intellectiua, vt patet quia priuatio vegetatiua est peior. Probatur, quia ad priuationem animæ vegetatiuæ tolluntur omnia animalia tam homines quam alia animalia: sed ad priuationem animæ vegetatiuæ tolluntur omnia viuentia non solum homines, sed etiam alia animalia. Respondetur quod illa auctoritas non est vniuersaliter vera, sed intelligitur de illis, vbi vnum non præsupponit alterum, modo posterius intellectiua præsupponit potentiam vegetatiuam.

Contra negantem principia, non est amplius disputandum, 1. Phys.) Intelligitur quod non est amplius disputandum contra illum in illa scientia, cuius talia principia sunt. Quare etiam dicit, quod nullus artifex habet stabilire sua propria principia, sed Metaphysicus habet stabilire omnia.

Consilium non est de præteritis sed de futuris, 6. Eth.) Ratio est quia quod factum est, non potest esse non factum, quia facere genitum & non genitum hoc solo posse primatur, vt patet per Philosophum ibidem.

Communiora sunt faciliora, 1. Phys.) Contra, Metaphysicus considerat pura communissima, ergo Metaphysica erit facillima, quod tamen videtur falsum. Dici potest quod communiora sunt faciliora & notiora cognitione confusa, sed non distincta. Rursus quod Metaphysica non tantum versatur circa illa communiora, sed etiam circa substantias abstractas siue intelligentias tanquam principaliores

rem

rem partem ſui obiecti. Cum ergo à principaliori ſiat denominatio, merito Metaphyſica dicitur difficillima.

Circa idem verſatur logica & Metaphyſica, 4. Metaph.) *Intelligitur quod tam logica quam Metaphyſica ſunt ſcientiæ communes, quo ad applicationem.*

Contrariorum contrariæ ſunt cauſæ, 2. de Generat.) *Ibi dicitur quod idem particulare non eſt cauſa oppoſitorum, & non intelligitur de agente Vniverſali, quia tale poteſt eſſe cauſa oppoſitorum, vt patet 2. Phyſ. & 2. Metaphyſ. in tractatu de cauſis.*

Caro eſt organum tactus, 2. de Anima.) *Reſpondetur quod per carnem ſentimus tanquam per medium. Dicitur etiam quod tactus eſt in carne tanquam in medio, vel dicitur quod tactus eſt intra carnem, & hoc etiam dicit Philoſophus, 2. de Anima. Et hoc ſecundum communiem ſententiam quod neruus ſit organum tactus: ſecundum quoſdam vero ipſa etiam caro eſt organum tactus.*

Cuius vſus malus, ipſum quoque malum, regula Top.) *Intelligitur, cuius vſus per ſe eſt malus, ipſum quoque eſt malum.*

Conſilium non eſt de fine, ſed de his quæ ſunt ad finem, 3. Ethic.

Conſulto oportet velociter operari, conſiliari autem tarde, 6. Ethic.

Circa voluptates & triſtitias eſt moralis virtus, 2. Ethic.

Cognitio finis vtilis eſt in arte, 1. Eth.

Coitus eſt deſtructio corporis, & abbreuiatio vitæ, Ariſt. in ſecretis ſecretorum.

Cum illis conuerſari debes, qui te meliorem facturi ſunt: non perinde cum illis quos tu meliores facere poſſes. Senec. ad Lucilium diſcip.

Cottidie morimur, cottidie enim labitur aliqua pars vitæ, ibidem Epiſtola.

Conſilium

Consilium oportet esse de his quæ possunt aliter habere, 6. Ethic.

Cum consideratione promitte, & plenius quam promiseris præsta, ibidem.

Casus est incombinatæ rei euentus, ex causis confluentibus in his quæ generantur. Boetius 5. de Consolatione.

Consuetudo est altera natura, 7. Ethic.

Compositum ex materia & forma, non dicitur vnum nisi quod sua forma est vna. Cómentator, 2. de Anima,

Cœcus à natiuitate sapientior est surdo & muto, in lib. de sensu & sensato.

Castrati plus viuunt quam non castrati, & ideo propter paucitatem coitus plus viuit mulus quam equus: in lib. de longitudine & breuitate vitæ.

D

DE infinito habetur scientia, 3. Top.) *Ibi dicitur verum est priuate, & per propositiones negatiuas & conditionales, non autem positiue & affirmatiue.*

Descendentem à generalissimis ad specialissima, necesse est ire per multitudinem, per Porphirium.) *Ibi dicitur quod authoritas in sensu diuiso est falsa, quia non est necesse ipsum descendentem ire per multitudinem: sed debet concedi in sensu composito, vt necesse est descendentem ire per multitudinem à generalissimo ad specialissima.*

Dans formam, dat omnia consequentia formam, 8. Phys.) *Intelligitur vno modo, Dans formam dat omnia consequentia*

ſequentia neceſſaria ad formam, modo ſcire & virtutes non ſunt neceſſariæ ad formam: quia ſunt de bene eſſe ipſius formæ, eò quod ſint formæ accidentales perficientes ipſum intellectum. Alio modo ſic intelligitur & melius: Dans formam dat ſibi formaliter vel virtualiter omnia conſequentia formam, nam ſic Deus dat ſcientiam virtualiter, quia creauit formam intellectiuam, ſic quod habet naturalem inclinationem ad acquirendam ſcientiam.

Deus eſt infinitus, ibidem.) *Intelligitur quod Deus eſt infinitus in vigore & perfectione, ſed non extenſe ſiue in quantitate.*

De multiplicibus ſeu æquiuocis non eſt ſcientia, 2. Poſter.) *Vbi dicitur quod ſecundum S. Thomam de æquiuocis & multiplicibus in tota ſua communitate manentibus, non eſt ſcientia ſed capiendo aliquid æquiuocum in certa eius ſignificatione, tunc de eis bene poteſt haberi aliqua ſcientia.*

De ente per accidens non habetur ſcientia, 6. Metaph.) *Intelligitur quod de propoſitione per accidens vera non habetur ſcientia, tanquam de ſcibili propinquo, ſed bene de re ſignficata per concluſionem.*

De corruptibilibus & poſſibilibus aliter ſe habentibus non eſt ſcientia, 1. Poſter.) *Intelligitur quod de propoſitionibus ſingularibus categoricis non eſt ſcientia tanquam de ſcibili propinquo: cum hoc tamen ſtat, quod de talibus eſt ſcientia tanquam de rebus ſignificatis per propoſitiones, ſiue tanquam de ſcibili remotiſſimo.*

Demonſtratio circularis eſt impoſſibilis, Ibidem.) *Intelligitur eodem genere demonſtrandi reſpectum eiuſdem generis cauſæ, non de multis, ſcilicet demonſtrationibus ad eandem concluſionem, & ſecundum idem genus cauſæ pertinentibus.*

Definitum eſt notius ſuis partibus diffinientibus, 1. Phyſ.) *Ibi dicitur quod Philoſophus vult, quod facilius ſit habere*

habere conceptus definiti, quam conceptus definitionis, cum tamen ſtat quod conceptus definitiuus ſit notior conceptu definibili: vnde ad habendum conceptum definitionis non ſufficit concipere conceptum generis vel differentiæ vt dicit Buridanus. Sed ad habendum conceptum definiti ſufficit habere conceptum ſpeciei.

Decem prædicamenta ſunt decem principia rerum naturalium. Porph.) *Intelligitur de principiis definitiuis ſupponentibus pro rebus naturalibus, & non loquitur de principiis eſſendi.*

Dicens ſpecies eſſe ſeparatas, rectè dicit, 7. Metaph.) *Et ſic videtur quod vniuerſalia realia ſunt ponenda, ſi eſſent ſeparata à ſingularibus. Ibi dicitur quod Philoſophus comparat ibi vniuerſale primo modo & ſecundo modo dictum ad inuicem, quia qui ponunt vniuerſalia realia eſſe à ſingularibus ſeparata melius & notabilius dicunt, quam illi qui dicunt eſſe coniuncta: & ſic non vult quod talia ſint ponenda, ſed vult quod Plato cum ſuis ſequentibus melius & notabilius dixit.*

Deus & ſtudioſus poſſunt praua agere tametſi non ſint huiuſmodi, 4. Top.) *Intentum Ariſt. hîc eſt neminem dici prauum, quod praua poſſit agere, id quod bifariam approbat. Tum primo quia ſtudioſus & Deus, quos conſtat non eſſe prauos, poſſunt praua agere. Id quod de ſtudioſo nihil habet ambiguitatis, ſcilicet quod poſſit praua agere, iuxta illud Damaſceni. Omne creatum de ſe eſt vertibile, ſecundum electionem: De Deo, ſi pro abſoluto illo immenſe bono ſumatur, id ſentire nefas eſt, tametſi ea poſſit, quæ nunc praua videri poſſint, quæ ſi ageret bona eſſent. Vel poteſt intelligi illa propoſitio de Deo ſub conditione, cuius antecedens eſt impoſſibile. vt ſi dicamus quod poteſt Deus praua agere ſi velit. nihil enim prohibet conditionalem eſſe veram, cuius antecedens & conſequens eſt impoſſibile. Vt ſi dicatur; ſi homo eſt aſinus habet quatuor pedes. At de Diis gentium*

gentium nemo non concedit, secundùm quorum fortassè morem Aristoteles hîc locutus est, Sic & Ouidius;

Vir magnus bello, nulli pietate secundus
Aeneas, odijs Iunonis pressus iniquæ.

Vbi Iunonem iniquam appellat, quæ à Gentibus Dea credebatur. Denique etiam non sine probabilitate dici potest, quod ille terminus, Deus, vno modo capitur substantiuè, & illo modo capitur duodecimo Metaph. Vbi dicitur quod Deus est animal optimum & sempiternum, & sic non capitur hîc. Alio modo capitur adiectiuè, & sic idem est quod Deificus & studiosus, id est, virtuosus, & sic tunc capitur in prædicta auctoritate, & 1. Polit.

Deus est animal mundi, i. Cœli, & similiter vocat ibidem omnes intelligentias animas.) *Respondetur quòd anima capitur ibi impropriè, secundùm quandam similitudinem, quæ talis est: quia sicut anima propriè dicta regit & distinguit & mouet corpus, sic etiam intelligentia facit suo orbi cui appropriatur.*

Definitio est in prædicamento, 2. Topic.) *Respondetur quod Philosophus loquitur ibi figuratiuè, ponendo totum pro parte, & vult, quòd definitio ponitur in prædicamento non secundùm se totam, sed solum secundùm suas partes.*

Differentia sumitur à forma, per Porphyr.) *Dicitur quod forma debet in tantum valere, sicut conditio formalis seu perfectionalis.*

Demonstrationes non sunt de his, quæ sunt per accidens, 1. Post.) *Intelligitur iuxta Auerr. 4. Phys. com. 20. de his quæ sunt per accidens rarò, fallit autem de his quæ sunt per accidens semper: nam de his quæ sunt per accidens semper possunt fieri demonstrationes veræ non essentiales, quæ dicuntur demonstrationes dialecticæ.*

Dialectica non est scientia, 12. Metaph. & 1. Topic.) *Ibi dicitur quod vult quod Dialectica non est scientia specialis, sed est scientiæ communis. vel quod ibi loquitur de*

ſcientijs realibus quæ videlicet tractant de rebus, non de ente rationis & ſimilibus.

Duo habitus contrarij non ſunt ſimul in eodem, 2. Poſter.) *Intelligitur quod licet verum ſit, quod non ſunt in eodem actualiter, tamen hoc tamen ſtat, quod vnus actualiter, & alter potentialiter ſiue habitudinaliter ſtant ſimul in eodem.*

Deus eſt animal optimum, & ſempiternum, 12. Metap.) *Dicendum quod Philoſophus loquitur ſecundùm opinionem vulgarium qui dixerunt, Deos eſſe animalia, & poſuerunt plures Deos vniuerſaliter. Dicitur etiam quod per Deum intelligitur corpus cæleſte: vt ſit ſenſus, Deus, id eſt, corpus cæleſte eſt animal optimum & ſempiternum.*

Dabilis eſt minimus ignis, per Commentatorem, 7. Phyſ.) *Reſpondetur inter ignes actuales, & quod in certo ordine eſt dare minimum ignem, ſed reſpectiuè non eſt minimum ignem ſimpliciter dare.*

Definitum eſt notius definitione, 7. Top.) *Intelligitur ſecundùm rationes vniuerſales apprehenſas per intellectum: & intelligitur de cognitione imperfecta, & quoad nos: ſed de cognitione perfecta non eſt verum, vt patet intuenti.*

Definitio totius conueniens parti, non eſt bona, 6. Top. Toti enim adæquatur. Diuturniora ſunt meliora, 1. Eth.) *Intelligitur vno modo ſic. Aliqua ſunt diuturniora ratione actus & potentiæ, & ſic conceditur quod illud quod eſt bonum & diuturnius eſt melius. Si autem ratione materiæ, tunc eſt falſum, quia tunc lapis eſſet melior, quàm homo, quia lapis diuturnior eſt quàm homo, vel, ſecundùm Rupertum, intelligitur de illis, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, vel etiam dummodo minus diuturniori non ſit annexa melior conditio, propter quod non oportet materiam primam melioris eſſe conditionis, & dignioris formæ ſubſtantiali.*

De

De definitis seu indiuiduis potest esse scientia, 12. Metaph.) *Intelligitur secundùm rationes vniuersales, & per intellectum apprehensas.*

Deus nihil intelligit extra se, 12. Metaph.) *Et sic sequeretur quòd Deus non intelligat ista inferiora. Respondetur, quòd Deus nihil intelligit extra se tanquam per aliquod, quod est extra Deum, cum hoc tamen stat, quod Deus intelligit extra se per suam nudam essentiam. Vel dicitur quòd non intelligit extra se per medium & Phantasma, sed secundùm suam simplicem essentiam. Sed diceres tamen, dicitur tertio de Anima, oportet quemcunque intelligentem phantasmata speculari. Respondetur quod hoc intelligitur de intellectu humano siue dependente, & non de diuino.*

De partibus autem animæ dicimus, 2. de Anima.) *Vbi videtur velle quod habeat partes. Respondetur quod Philosophus loquitur de partibus subiectiuis seu de potentijs animæ, & hoc secundùm rationem, & non secundùm rem.*

Differentiæ vltimæ rerum non recipiunt magis & minus. Porphyr. & 8. Metaph. tex. com. 10.) *Verum est in formis substantialibus perfectis, secundùm se consideratis, fallit autem in accidentibus. ita glossat Commen. 8. Meta. in tex. com. 10. vbi inquit, quod forma substantialis non recipit magis, neque minus. homo enim non est maioris humanitatis, quàm homo, & si fuerit, erit secundùm quod est forma in materia. Nam quod accidentia recipiant magis & minus, clarum est, vt testatur etiam Porphyrius & Arist. in prædicamentis.*

De rebus per accidens non habetur scientia, 7. Meta.) *Intelligendum, quod de per accidens vel contingenter veris, non habetur scientia per propositiones categoricas de inesse & de præsenti.*

Demonstratio debet fieri ex primis, veris, immediatis necessarijs, notioribusque causis conclusionis,

1. Poster.) *Intelligitur de demonstratione propter quid, quæ procedit ex propositionibus primis & immediatis, propter hoc non sequitur. Demonstratio non procedit ex primis immediatis, ergo non est bona.*

Duo accidentia non possunt esse in eodem subiecto, 12. Metaph.) *Intelligitur, quod duo accidentia naturalia & extensa non possunt esse in eodem subiecto precise & adæquate, & secundum eandem partem subiecti, licet tamen accidentia spiritualia possunt esse in eodem subiecto.*

Deus est substantia æterna, & actus simplex, mouens sicut intelligibile, appetibile, causa agens, & finalis totius vniuersi, summa delectatio & optima, & omnimodo immutabilis, inalterabilis, impossibilis, intransmutabilis, 12. Metaphys.) *Vbi Philosophus vult, quod omnia perfecta perfectionalia, nullam imperfectionem includentia conueniunt Deo, & sunt Deus. Nam quicquid conuenit Deo, est Deus: Et intelligitur sic, Deus est substantia incorporea, capiendo Ly corpus quouis modo, scilicet tam pro corpore composito quam substantiali: & æterna, id est, non habens principium neque finem: & actus purissimus nullam potentiam includens, simplex, id est, non compositus, mouens omnia mobilia sicut intelligibile & appetibile.*

Deus est ens quo melius excogitari non potest, 4. Phys.) *Ex illo habetur quod Deus est ens perfectissimum, & hoc est simpliciter verum.*

De futuris contingentibus non est determinata veritas, 1. περὶ ἑρμηνείας.) *Dicitur, quod hoc est verum de futuro contingente, cuius veritas non dependet ex propositione, quæ est de præsenti determinatè vera, Modò veritas illius propositionis, Homo mouebitur, dependet ex veritate illius, de præsenti scilicet, Homo mouetur.*

Ditiores sunt magis fideles communitati ad communiora, 3. Polit.) *Intelligitur quod vt in plurimum sunt magis fideles, non quoad commune bonum procurandum, sed magis*

magis ad conventiones & pacta. In illis enim magis creditur diuitibus quam pauperibus.

Duo corpora non sunt in eodem loco, 4 Phys & 2. de Anima.) *Intelligitur de loco proprio, non autem communi: quia locus proprius est, qui continet solum locatum, sicut est aer. Item naturaliter; per potentiam enim supernaturalem penetratiue, possunt esse plura corpora in eodem loco.*

Dimensiones in materia prima sunt perpetuæ, per Commentatorem.) *Videlicet ex sententia Auerr. qui & materiam cum Aristotele æternam posuit, eiq; dimensiones quasdã interminatas attribuit, quæ terminarẽtur & modificarentur ab vnoquoque agente, pro ratione formæ introducendæ.*

Dispositio medio inter agens & patiens respectu agentis, dicitur actio, & patientis passio, per Commentatorem, 9. Metaphys.) *Intelligitur sic: quod res quæ est actio in ordine ad agens, dicitur actio: & in ordine ad patiens, dicitur passio: Cum hoc stat, quod actio & passio non sunt proprie ad aliquid. nam reciprocatio & denominatio non sufficit ad hoc, quod aliquid sit proprie in relatione, sed vltra hoc requiritur, quod talia dicibilia prædicẽtur de se inuicem mediante Ly, ad aliquid essentialiter; Modo sic, non est de Ly Agens & patiens.*

Definitio non debet dari per opposita, 6. Top.) *Sensus huius axiomatis est, quod oppositum non rite definiatur per oppositum, nisi definiatur vt oppositum, quia vt sic intelligi non potest sine opposito. Proinde cum relationum esse sit esse ad aliud, hoc est cum tota eorum ratio & omnis natura, in respectu quodam seu oppositione consistat, non potest eiusmodi vnũ oppositũ recte definiri, nisi definiatur per alterũ oppositum: Contra vero non est definiendus habitus per priuationem, calor per frigus, bonum per malum; quia istorum esse non consistit in tali aliquo respectu. Si tamen hæc ipsa definiantur quatenus opposita, oppositorum etiam fiat mentio in de-*

finitionibus eorum. Et dicetur habitus esse, qui opponitur priuationi, calor qui opponitur frigori, bonum quod opponitur malo. Plura de hoc axiomate vide infra in litera N. ibi. Nulla bona definitio, &c.

Deus solum simplex est, 6. Metaph. *) Videtur igitur quod forma substantialis non sit simplex. Respondetur quod simplex capitur dupliciter. Vno modo vt priuat compositionem partium inter se, & non aliunde: & sic anima intellectiua dicitur simplex, ex quo non est composita ex partibus, sed tamen æque bene est componibilis cum materia. Altero modo dicitur simplex, nec est compositum ex altero, nec est componibile cum altero. Et sic vtiq; anima non est simplex: Deus autem simplex quia non est compositus, nec tamen aliquo modo componibilis. Dici præterea potest: quod Deus nullam prorsus habeat compositionem, neque Physicam neque Metaphysicam: nihil enim impotentiæ & imperfectionis. Sed est purissimus actus. Aliæ vero omnes res habent aliquam eiusmodi compositionem, videlicet actus & potentiæ, &c.*

De æquipollentibus idem est iudicium, regula communis.) *Intelligitur, quoad sequelam, scilicet ab vno ad aliud, est bona consequentia: non autem oportet quoad omnia: quia quoad modum significandi, non oportet, vt patet de Ly Homo & Risible, quia Ly Homo significat sua significata absolute, sed Ly Risibile connotat.*

Deus & natura nihil faciunt frustra, 3. Cœli, & 3. de Anima.) *Intelligitur quod verum est, secundum totam speciem, vel vt in pluribus indiuiduis, sed natura bene facit aliquid frustra, secundum vnum indiuiduum, vt producendo vnum hominum cum sex vel octo digitis.*

Dubitare de singulis non est inutile per philosophũ in prædicamanto Relationis & Metaph. *) Intelligitur dubitare per rationes de singulis non per se manifestis, & sufficienter determinatis, hoc non est inutile. De manifestis enim*

enim dubitare & iam ſufficienter determinatis, non ſolum inutile, ſed etiam ſtultum & pernitioſum eſt ambigere. Vnd non immerito etiã dicunt Theologi, quod dubius in fide, infidelis ſit, qui videlicet videns decretum Oecumenici alicuius Concilij, vel vnanimem conſenſum ſanctorum Patrum &c. de dogmate aliquo, adhuc ſibi licitum putat, de eo dogmate dubitare. Satis certus enim eſt ſcripturæ ſacræ interpres, huiuſmodi conſenſus, ſimiliter iudicium eiuſmodi legitimi & generalis Concilij, &c. Potiſſimum itaq; ax. hoc (Circa vnumquodque non eſt inutile dubitaſſe, ſeu vti paſſim recitari ſolet: Dubitare de ſingulis non eſt inutile,) habet locum, in ijs quæ per ſe nota ſunt minime, & multum inuoluunt perplexæ obſcuritatis, in quibus ad vtramque partem argumentari potentes, facile verum aſſequuntur, vti dicitur in primo Topicorum. Non inutile eſt ergo in talibus vtrinque ambiguis dubitare, neutrî parti omnino firmiter adhærendo. Nam (vt vulgari iactatum eſt proverbio) qui nihil ſcit, nihil dubitat, &c. Eodem pertinet illa aliorum expoſitio: Dubitare de ſingulis non eſt inutile, non ita debet accipi, quaſi omnia ſint incomprehenſibilia: ac de ijs nihil ſtatui ac decerni poſſit, quid verum, quid falſum: vti Academici & Pyrrhonij fecerunt de omnibus dubitantes, ac nos nihil ſcire poſſe affirmantes: quia de re ἀπορητικοι, id eſt ambigentes appellati ſunt, vt Gellius lib. 11. cap. 5. teſtatur. Sed is eſt Ariſtotelis ſenſus: Dubitare de vtraque parte contradictionis propter rationes probabiles ad dubitandũ vrgentes, eſt valde vtile. Vnde ſi quis ſine ratione dubitat: tunc erit potius inutile.

Dimittere ſenſum, & ſequi rationem, debilitas eſt intellectus, 1. & 8. Phyſ.) *Intelligitur, ſi aliquis certe nouerit ſenſus, & tamen propter modicam rationem quam habet per intellectum, aliter definit per intellectum, hoc eſt bene debilitas intellectus, male iudicat. Alioqui enim cer-*

ziſſimum eſt non raro iudicio intellectus corrigendum eſſe iudicium ſenſus. Nam variis ex cauſis modisq; ſenſum falli contingit.

Diuerſæ operationes arguunt diuerſas formas, per Commentatorem, 12. Metaph.) *Intelligitur diuerſis ſuppoſitis, non autem in eodem ſuppoſito.*

Deus non intelligit ſimplicia, per Auicennam.) *Intelligitur quod Deus non intelligit eodem modo per ſpecies, ſicut nos intelligimus.*

Deus eſt innominabilis aliquo nomine, per Commentatorem de cauſis.) *Intelligitur Deus eſt innominabilis aliquo nomine perfecto, omnem perfectionem importante, ſeu exprimente, quam homo in eo cognoſcere poteſt, propter quod multa nomina attribuuntur Deo, vt eſt ſapientia, prudentia, ſaluator & conſimilia, propter quod non vnum tantum, ſed multa nomina.*

De natura contrariorum eſt, ſe mutuo expellere, 1. Metaph.) *Intelligitur quod contraria non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto inhæſiue & formaliter, ſed bene apprehenſiue & contentiue, quia ab eodem continentur.*

De quanto aliquis eſt maioris paſſibilitatis, de tanto eſt minoris poſſe.) *Intelligitur de poſſe actiuo, ſtat tamen cum hoc quod ſint inuicem potentiæ paſſiuæ, vt eſt materia prima, ſicut patet, 1. Phyſ.*

Diaphanum eſt inuiſibile, 2. de Anima.) *Intelligitur quod vix & difficulter eſt viſibile. Et ratio eſt, quia non videtur per ſpeciem propriam: ſed per ſpeciem extrinſecam, vel per colorem.*

Diuiſio debet dari per oppoſita, per Boet.) *Intelligitur quoad ſpecies mediatas, non autem intelligitur, quoad ſpecies immediatas.*

Denarius eſt menſura omnium rerum, quia eſt fideiuſſor in qualibet re, qua indigemus in omni neceſſitate, 5. Eth.

Dete-

Deterius ſemper eſt gratia melioris, 7. Polit.

Duplex eſt ius, ſcilicet legale & naturale. Naturale eſt quod habet eandem potentiam apud omnes homines, Legale vero eſt, quod eſt ſtatutũ ex lege, 5. Ethic.

Difficile eſt reſiſtere conſuetudini, quia aſſimilatur naturæ: facilius eſt tamen tranſmutare conſuetudinem, 7. Ethic.

Delectationes beſtiæ prauæ ſunt ex natura, ſed prauorum hominum eſt conſuetudo. ibidem.

Delectatio conſeruat operantẽ in opere ſuo, 10. Eth.

Duplex eſt vita, ſcilicet contemplatiua & politica, inter quas contemplatiua eſt melior: quia ipſa eſt diuina, alia humana. ibidem.

Deceptio & ignorantia plus proprie ſunt animalibus quam ſcientia, 3. de Anima.

Duplex eſt appetitus hominis, ſcilicet intellectiuus, & ille dicitur voluntatis. Alius eſt ſenſitiuus, & ille dicitur concupiſcibilis, 3. de Anima.

Doctrina naturaliter procedit ab homine ſecundum operationem, quam habet doctrina ad diſcipulum in primo lib. Poet. Ariſt.

Differentia ſumitur à forma, per Porphyr.

Dimidium eſt prius toto ſecundum poteſtatem, totum autem eſt prius dimidio ſecundum actum, 6. meta tex. com. 16.

Diſcipulus debet eſſe docilis, attentus & beneuolus. Docilis cum ingenio, attentus in exercitio, beneuolus animo ad audiendum, in Boëtio de Diſciplina ſcholarium.

Deus eſt ſummum bonum ſuper omnem ſubſtantiam, omnémque naturam, quem cuncta petunt, cum ipſe ſit plenæ perfectionis, & minus ſocietatis indigus. Plato in Timæo.

Dociles nos natura edidit, & rationem nobis dedit imper-

imperfectam, quæ tamen perfici potest. Seneca ad Lucilium.

Disciplina bonos mores facit, & ergo illud sapiat vnusquisque quod dedit. Seneca de morib.

Diuitiis vtendum, sed non est eis abutendum. Seneca de Morib.

De dubiis non definies, sed suspensam teneas sententiam. Seneca de formali vita.

Deum amabis sed illum in hoc imitaberis, vt omnibus prodesse, & nulli nocere possis, ibidem.

Deus malum facere non potest, sed nihil quod Deus facere non potest, ergo malum nihil est verum positiue. Boëtius, 3. de Consolatione.

Diuina prouidentia rebus generandis non imponit necessitatem, quia si omnia euenirent ex necessitate, præmia bonorum, & pœna malorum periret, ibidem.

E.

EADEM sunt principia omnium prædicamentorum, 12. Meta. tex. 19.) *Intelligitur quod sunt eadem proportione: in omni enim predicamento est aliquid simile materiæ, & aliquid simile formæ, & aliquid simile priuationi. Similiter etiam veritatem habet de principiis remotis, fallit de proximis. hæc Auerr. com. 22. ibid.*

Eadem sunt principia essendi & cognoscendi, 2. Metaph.) *Respondetur quod Philosophus vult, quod principia sunt eadem in eadem demonstratione propter quid generis: quia sicut res habet esse in demonstratione per suam rationem propter quid, sic etiam habet cognosci, vt patet ex quid nominis demonstrationis propter quid. Vel intelligitur de principiis intrinsecis & essentialibus.*

Ex

Ex duobus entibus in actu non fit vnum tertium, 7. Metaph.) *Scilicet vnum per se: sed vnum per accidens: Ex materia vero & forma per se fit vnum, quia alterum est in actu, alterum in potentia.*

Entia no lunt male disponi, 2. Metaph.) *Ex illa authoritate sequeretur, quod omnia entia naturalia totius mundi seu vniuersi essent bene & optime disposita, & sic nulla essent monstra: dicendum quod licet monstrum, secundum se non sit bene dispositum, tamen in ordine ad decorem vniuersi est dispositum bene, & ex tali relucet decor vniuersi.*

Ens & vnum conuertuntur, 4. Metaph.) *Sunt enim transcendentia, quorum illud se habet sicut subiectum, hoc vt propria passio.*

Effectus gerit similitudinem suæ causæ, per authorem de causis.) *Intelligitur de causis particularibus: sed non de vniuersalibus, id est, de Deo & intelligentiis, de quibus non oportet.*

Entia metaphysicalia sunt abstracta à sensibus, 2. Phys. & 6. Metaph.) *Ibi dicitur quod Arist. non vult, quod sint realiter distincta, sed quoad modum considerandi: sic quod Metaphysicus considerat de illis quæ non habent respectum ad modum, vel quoad materiam, vel quoad qualitates sensibiles. Et per hoc consideratio Metaphysici differt à consideratione Physici. Et hoc propterea, quia licet illa transcendentia, Ens, vnum, bonum, verum, & alia id genus reperiantur in materialibus & sensibilibus: reperiuntur tamen in immaterialibus & in insensibilibus. Et ideo dicuntur abstracta per indifferentiam, & bene possunt considerari sine materia, & sine subiecto sensibili. De intelligentiis autem quæ item pertinent ad considerationem metaphysicam, clarum est, quod secundum rem & rationem abstractæ sunt à materia & sensibus.*

Ex ente & ente non fit ens per se, nisi secundum accidens,

cidens, 2. Phyſ.) *Hoc eſt ex duobus entibus in actu non fit vnum ens per ſe.*

Eſſentiæ prædicamentorum ſunt impermixtæ, per Themiſtium, 2. de Anima.) *Intelligitur quod terminus vnius prædicamenti non prædicatur eſſentialiter de termino alterius prædicamenti.*

Efficiens & materia coincidunt, 2. Phyſ.) *Intelligitur de materiali cauſa ex qua: ſed nõ prohibet quod materia in qua vt ſubiectũ ſcientiæ, ſcilicet intellectus ſit cauſa efficiens.*

Ex nihilo nihil fit, 1. Phyſ.) *Intelligitur per naturalem actionem. Omnis enim naturalis actio præſupponit ſubiectum. Vel aliter, Ex nihilo nihil fit, ſcilicet ab agente naturali, ſed bene ab agente ſupernaturali ſcilicet Deo: Is enim hoc vniuerſum ex nihilo creauit, hodieque ſingulas animas rationales ex nihilo creat.*

Entia non mota, non ſunt phyſicæ conſiderationis, 2. Top.) *Intelligitur ſic, Entia quæ non conſiderantur ſub ratione motus, vel tanquam cauſæ ad effectus, vel tanquam principia ad principiata, iſta non ſunt Phyſicæ conſiderationis, modo anima reducitur ad ens mobile tanquam ad cauſam efficientem.*

Entis paſſio eſt bonitas, 4. Metaph.) *Intelligitur de ente extra animam & de ente in actu, quia tali primo competit, nam 6. Metaph. tex. com. vlt. bonum & malum etiam in rebus, & verum & falſum ſunt in Anima.*

Ex non quanto, fit non quantum, 2. Cœli.) *Verum eſt quod ex non quanto non fit quantum continuum, licet bene diſcretum: & licet tres concluſiones Grammaticæ ſcientiæ, non ſint quantitas continua, quia ſimplices qualitates in Anima, ſunt tamen quantitas diſcreta, quia numerus.*

Ex vno nihil ſequitur, 2. Prior.) *Intelligitur quod ex vna propoſitione nihil ſequitur ſyllogiſtice, ſed ex vna bene ſequitur enthymematice.*

Eiuſdem effectus non ſunt diuerſæ cauſæ, per Autorem

torem de cauſis.) *Intelligitur ſic, quod eiuſdem effectus non ſunt diuerſæ cauſæ ſubordinatæ ergo etiam non ſequitur. Intellectus infert, ergo non præmiſſæ, quia præmiſſæ, & intellectus ſunt cauſæ ſubordinatæ tanquam ad efficiens & ad inſtrumentum.*

Ens nec eſt vniuocum, nec æquiuocum, 4. Metaph.) *Intelligitur quod ens æquiuocum à caſu, ſed bene à conſilio, ſeu per analogiam: quia per prius de ſubſtantia, & per poſterius de accidente.*

Entis diuerſæ ſunt ſpecies, 1. Phyſ.) *Intelligitur capiendo ſpecies pro terminis minus communibus, non autem ens pro habitibus proprie dictis. Ens enim non eſt genus, ſed analogum reſpectu ſuorum inferiorum.*

Æquale eſt de eſſe quantitatis, 1. Cœli & in Præd.) *Intelligitur de quantitate finita, non autem infinita.*

Ex vero nihil niſi verum, 2. Prior.) *Intelligitur quod in conſequentia bona & formali, ex antecedente vero nihil ſequitur niſi verum.*

Æterno nihil eſt prius, octauo Phyſ.) *Hoc eſt verum ſecundum tempus, cum hoc tamen ſtat quod aliquid ſit prius ſecundum naturam.*

Eædem differentiæ non ſunt diuiſiuæ inferioris & ſuperioris, in prædicamentis.) *Intelligitur de differentiis eſſentialibus, ſed non accidentalibus, vt quantitas diuiditur in finitum & infinitum.*

Æterna non ſunt in tempore, 4. Phyſ.) *Intelligitur commenſuratiue, adæquate commenſuratio temporis non conuenit æternis.*

Ea quæ ſcimus, ſunt minima, reſpectu eorum quæ ignoramus, per Themiſtium.) *Verum eſt, quod ea quæ ſcimus determinate & in ſpeciali, & non in vniuerſali ſeu confuſo modo: quia in vniuerſali ſcimus omne ens per iſtam propoſitionem; Omne ens vel eſt, vel non eſt.*

Excellens ſenſibile corrumpit ſenſum, 2. de Anima.)

Et si sic, tunc vnum illorum non est alterum, quorum vnum contingit pati corruptiue, & aliud non. Sed sensum contingit pati corruptiue ex authoritate, intellectum vero non: ergo sensus & intellectus sunt idem. Ibi dicitur quod sic intelligitur, quod excellens sensibile corrumpit sensum, quoad dispositionem, non autem quoad essentiam: & sic sensus materiam, sed non materiam sensus corrumpit, propter appellationem.

Embrio primo viuit vita vegetatiua, & postea sensitiua.) *Intelligitur quod prius apparent in embrione operationes potentiæ vegetatiuæ, quam potentiæ sensitiuæ.*

Eligibilius est bonum circumstationatum quam necessariorum, & sine circumstãtia. Philosophus in Eth.) *Intelligitur de bono naturæ naturatæ, & non de bono naturæ naturantis: quia primum est bonum simpliciter, & summum bonum est maxime eligendum.*

Esuries est calidi & sicci, & sitis est frigidi & humidi, 2. de Anima.) *Intelligitur sic: Esuries est appetitus calidi & sicci nutritiui ad confortandum calorem naturalem, sed sitis est appetitus frigidi & humidi, & hoc ad restaurandum humidum radicale, in quod agit calor naturalis.*

Eccho differt specie à sono primario. per Commentatorem, 2. de Anima.) *Intelligitur quod Eccho & sonus differunt specie, secundum rationem speciuocam, cum hoc tamen fiat, quod sit vnus & idem sonus in re; vel dicitur quod differunt secundum apparentiam auditus.*

Ex non homine fit homo, Phys. 1.) *Intelligitur quod ex non, non debet dicere circumstantiam causæ materialis, sed circumstantiam temporis, id est, post non hominem fit homo.*

Eiusdem rei non debẽt plura esse principia, 1. Cœli, & 1. Phys.) *Intelligitur in eodem genere causandi, non autem in diuersis, quia prima causa est causa omnium in genere causæ efficientis seu conseruantis, & etiam forma: vel anima est causa in genere causæ formalis.*

Ens,

Ens eſt prius Deo, Philoſophus in Prædicamentis.) *Intelligitur quod ens eſt prius quoad ſequelam, non autem quoad naturam eſſendi.*

Effectus non eſt cauſa, 5. Metaph.) *Intelligitur cum reduplicatione, quod effectus vt ſic, non eſt cauſa.*

Eiuſdem non ſunt plures actus. Commentator de ſubſtantia orbis.) *Verum eſt inter ſe ſpecinoci, & eſſentialiter diſtincti.*

Aeternæ ſunt ſpecies rerum.) *Intelligitur, formaliter vel virtualiter, ſecundum ſe, vel ſecundum ſuas cauſas.*

Ea quæ volumus agere ad amicos, ſunt eligibiliora quam ad quoſcunque alios, 3. Top.) *Intelligitur de vera amicitia, id eſt, de illa quæ fit propter bonum honeſtum, & ſic illa amicitia amaſiæ non eſt vera amicitia, eo quod non ſit propter bonum honeſtum.*

Ex æqualitate ſcitorum arguitur æqualitas ſcientiarum, per communem animi conceptionem.) *Reſpondetur quod hoc ſimpliciter non eſt verum, ſed intelligitur ex præciſa æqualitate ſcitorum & modorum ſciendi, æque perfecte arguitur æqualitas ſcientiarum, & ergo illa conſequentia non valet: Intellectus humanus ſcit tot ſicut Deus, ergo eſt ſciens ſicut Deus.*

Ens extra animam diuiditur in decem prædicamenta, 5. Metaph.) *Vbi videtur velle quod nullum ens in anima ſit in prædicamento, & per conſequens videtur quod Grammatica, Logica, Rhetorica, non ſint in prædicamento. Dicitur quod in prædicamento nullum ens eſt, quod non exiſtit niſi in anima obiectiue & imaginarie, cum hoc tamen ſtat, quod ens in anima exiſtens inhæſiue, vt ſcientia, ſit in prædicamento.*

Ens & verum conuertuntur, ſimiliter falſum, & non ens, 6. Metaph.) *Dicitur quod verum eſt, prout ſunt paſſiones entis: ſed non tenet veritatem, prout ſunt paſſiones propoſitionis.*

Eius

Eius qui eruditur interest in vnoquoque genere, eatenus certitudinem exigere, quatenus eius natura rei recipit simile, Eth. cap. 2.) *Videtur quippe à Mathematico persuasionem recipere, & ab oratore demonstrationem requirere, ita etiam inquit Boeth. in 1. de Trinitat. Disciplinati hominis est in vnoquoq; genere certitudinem quærere, secundùm quod natura subiecta postulat.*

Eadem numero sunt, quorũ materia est vna, 5. Meta.

Exemplorum non requiritur verificatio sed manifestatio. Commentator, 2. de Anima.

Ex eo quod res est vel non est, oratio vera vel falsa dicitur, per Philosophum in prædicamentis.

F

FINIS est optimum & melius sic, non simpliciter, sed ad vniuscuiusque substantiam, 2. Phys. tex. 74.) *Nota: finis dicitur optimum & melius, non simpliciter, id est, respectu omnium rerum, sed sciendum quod respectu eorum, quæ ad finem sunt.*

Frustra dicitur, cùm non fiat quod propter aliud est, illius gratia, 2. Phys. tex. 62.) *Sensus est, frustra dicitur quod non consequitur finem, propter quem est factum, Vt si quis deambulet gratia ventris purgandi si non purget frustra dicetur deambulatio, dummodo tamen illud quod fit, sit aptum ad talem finem consequendum, aliàs non dicitur frustra: si enim quis lauet manus vt sol ecclipsetur, si postea non ecclipsatur, non ob id lotio dicetur frustra: quia nihil faciebat ad illum finem.*

Flamma est magis ignis quàm carbo, per Philosophum in Topicis.) *Intelligitur quod flamma plus lucet quàm carbo, non autem quoad essentiam est perfectior seu magis ignis, sed quoad lucem est perfectior.*

Finis

Finis est principium in intentione, & vltimum in executione, 1. Phys.) *Intelligitur de agentibus à proposito & cum deliberatione, non autem in agentibus mere naturaliter, seu in actione naturæ. In his enim non est illa apprehensio finis.*

Formæ est agere, materiæ vero pati, 1. de Generatione.) *Verum est principaliter, interim tamen actio formæ quatenus materialis, subiectiue atque denominatiue, etiam in toto est composito.*

Fama quam omnes homines famant vel exclamant, non prorsus solet esse vana & falsa, 7. Eth.) Et in de Somno & Vigilia, quod ab omnibus vel pluribus dicitur, fidem habet quod ita sit.) *Dicitur, illud quod plures famant, præstat fidem. Vnde ait Commentator ibidem, quod aliquod dictum famosum, secundum se totum esse falsum, est impossibile. Et intelligitur de sapientibus, omnimode fide dignis, si plures sapientes dicerent & famarent, illud præstaret fidem. Nam vt ait Arist. in Elencho non oportet attendere quid quisque dicat, sed quid sapientes, &c.*

Formæ non est forma, 7. Metaph. & per Autorem sex principiorum.) *Intelligitur quod formæ non est forma essentialiter & compositiue, sic quod vna forma non componit aliam essentialiter, sed bene accidentaliter, sicut scientiæ sunt formæ ipsius animæ.*

Forma est simplex & indiuisibilis, 2. Phys. tex. com. 31. & per Autorem sex principiorum.) *Intelligitur quod forma est simplex, id est non componitur ex partibus diuersarum rationum diuisibilium. & intelligitur quod non est in partes diuersarum rationum diuisibilis. Quidditas enim cuiusque rei consistit in indiuisibili, quantumuis res illa secundum esse Physicum sit extensa & diuisibilis.*

Finis est melior ijs quæ sunt ad finem.) *Verum est hoc axioma de fine cuius, non autem est vniuersaliter ve-*

rum de fine cui & ita locum tantum habet de fine principali non secundario.

Felicitas humana est quod optimum, delectabilissimum, eligibilissimum, 1. Ethic.) *Intelligitur, quod felicitas humana inter operationes humanas est quid optimum.*

Falsum dicitur non ens, 5. & 6. Metaph.) *Scilicet vt sic: vel aliter etiam intelligitur capiendo non ens improprie, scilicet pro non vero.*

Frustra est illa potentia, quæ non reducitur ad actu, 1. Cœli tex. 32. & 3. de Anima, tex. 45.) *Verum est de potentia quæ secundum speciem non reducitur ad actum, non autem dicitur esse frustrà, etiamsi non in quolibet individuo non reducatur ad actum. Pleniorem explicationem huius Ax. vide etiam fol. 63.*

Finis mouet causam efficientem, 2. Phys.) *Eo scilicet modo quo apta est huiusmodi causa efficiens moueri. Vnde cum Deus prorsus sit immutabilis & efficiat quidem omnia, sed propter se tantum finem, non nisi plane Metaphorice & abusiue dicitur moueri à fine.*

Forma est prior materia, septimo Metaph.) *Et si sic, tunc sequeretur, quod forma esset ingenerabilis & incorruptibilis, quod est falsum, & contra Philosophum primo Physicorum, eo quod forma est generata. Dicitur quod Philosophus vult, quod forma est prior materia, hoc est prior prioritate dignitatis & perfectionis, non autem prioritate naturæ & generationis.*

Forma est quæ dat esse, 2. Phys.) *Intelligitur quod forma substantialis, quæ est intrinseca & essentialis rei naturalis, illa dat esse formale rei, id est media. Dicitur forma substantialis, propter formam accidentalem: dicitur rei naturalis, propter rem inde pendentem, quæ est Deus. Dicitur causa intrinseca, propter extrinsecas, vt sunt corpora supercœlestia: Dicitur essentialis propter qualitates primas, quæ sunt causæ qualitatis accidentales, sicut sunt calidi-*

ditas & frigiditas, humiditas, ſiccitas. Dicitur quæ dat eſſe rei, ſcilicet formale propter materiam, quæ eſt de eſſe entitatiuo. Ex ſua enim natura, materia non habet actum formalem ſed tantum entitatiuum propter quem ſcilicet eſt actu ens. Attamen informe & indeterminatum & prorſus potentiale.

Fruſtra eſt potentia illa quæ non reducitur ad actum 1. Cœli & Mund. tex. 32. Et ratio eius eſt quia vt inquit ibidem, Deus & natura nihil fruſtra faciunt. & idem aſſeuerat in 3. de Anima ſex. 45.) *Reſpondetur, verum eſt de potentia, quæ ſecundum ſpeciem non reducitur ad actum, non autem dicitur eſſe fruſtra etiam ſi non in quolibet indiuiduo non reducat ad actum. Non enim inconuenit aquam potentiam ſecundum indiuiduum fruſtrari, quia natura in agendo poteſt impediri, vt probat Ariſtot. in lib. de Som. & Vigil. Secundum alios reſpondetur aliter, quod ſit vera propoſitio, quando illa potentia principaliter ordinatur ad illum actum, ad quem dicitur eſſe in potentia. Si vero non reſpicit illum principaliter, non oportet quod fruſtra talis potentia ſit, ſi ad actum non deducatur: V. eſto, quod quantitas Cæli eſſet in potentia ad actum diuiſionis, ſi nunquam reducatur ad actum non eſt fruſtra, quia iſtud poſſibile quod eſt quantitas cæli, non ordinatur principaliter ad diuiſionem per ſuam potentiam quæ plura reſpicit, ſed magis ad diſponendum ipſum cœlum ipſi intelligentiæ, ad hoc quod poſſit recipere mediante ipſa qualitates ſuæ naturæ conuenientes, & ſuis proprijs operationibus, ad quas principaliter ordinatur, & iam licet non reducatur ad actum diuiſionis, propter hoc non dicitur fruſtra eius potentia, & eodem modo eſt de potentia diuiſionis in minimis rerum naturalium. Nam 1. Phyſicæ Auſcul. datur minima cæro, vt patet tex. com. 36. nam licet potentia diuiſionis in talibus non reducatur ad actum, quia non datur minus minimo quod ſit naturaliter diſpoſitū; tamē illa potentia in quā-*

titate non est frustra, quia eius potentia, quæ plura respicit, non principaliter ordinatur ad hoc, sed potius ad disponendum materiam ipsi formæ, ad hoc quod subiectum, cuius est, possit recipere dispositiones conuenientes suæ naturæ pro suis proprijs operationibus, ad quas principaliter ordinatur, & ista sunt quæ communiter dici solent circa hoc. Plura vide apud Zimaram, fol. 88.

Fortuna est causa per accidens eorum quæ fiunt propter hoc, extra, semper & frequenter, habentibus propositum, 2. Phys. text. 52.) *Intelligitur quod fortuna est causa propter effectum fortuitum, qui effectus non est causa, & per consequens non est fortuna. Dicitur per accidens causa, id est indeterminata, ad denotandum quod fortuitus effectus non procedit ex causis determinatis. Et ideo dicit Philosophus, quod fortuna est causa indeterminata & immanifesta. Dicitur eorum quæ fiunt, &c. id est, respectu effectuum non intentorum, & dicitur hoc idem propter effectus intentos, qui non sunt fortuna. Et sunt duplices effectus, qui veniunt preter intentionem. Quidam præmo sunt ociosi, & sunt illi qui non sunt alicuius bonitatis vel maliciæ, vt frictio barbæ & huiusmodi. Alij sunt præter intentionem, per oppositum videlicet non ociosi, & in talibus debet fieri fortuna. Tunc dicitur etiam semper & frequenter, id est, quod fortuna habet fieri in effectus contingentibus vt raro. Et dicit Albertus Magnus, si aliquē euntem ad forū contingeret semper inuenire aurum, hoc non diceretur fortuna, nec fieri à fortuna. Et nota quod aliquid dicitur fieri extra semper & frequenter dupliciter. Vno modo ex raritate temporis, vt Ecclypsis solis. Alio modo ex causis, quia raro inueniunt ex determinatis causis, & de illo intelligitur authoritas: & sic patet quod Ecclypsis solis non dicitur fortuna, quia non fit ex rarietate causæ, sed ex rarietate temporis. Dicitur in agentibus à proposito, ad denotandum quod fortuna solum habet fieri in agentibus ex deli-*

deliberatione: propter hoc casus non est fortuna, quia fit in non habentibus propositum. Et ex illo patet quod infantes & animalia bruta non habent aliquam fortunam, sed casum.

Finitum est cui potest fieri additio. *) Propositio non est vniuersaliter vera, non enim omni finito additio fieri potest. Nam circulus figura finita est, non tamen sibi additio fieri potest 1. Cœli text. com. 12. & 2. Cœli tex. com. 22. quod autem circulus figura sit finita manifestum est, quia est vno contenta termino. Deinde entia finita in vigore vti loquuntur, non possunt recipere additionem secundum rem in propria natura, quia vnumquodq; ens emanat à principio, secundum quod est aptum natum emanare & non aliter. Et ideo talia sunt perfecta in genere, sed non sunt perfecta simpliciter, quia perfectio simpliciter non competit nisi Deo glorioso, sicut dicit Comment. 5. Metaph. in cap. de perfecto. Tale autem est ens infinitum in vigore.*

Finis est causa causarum 2. Phys. 31. *) Nota hic finem sumi proprie pro fine principali, quia ille est qui mouet ipsum agens. Intelligitur vero propositio respectu formæ & ipsius esse, fallit autem respectu priuationis. Ad esse igitur positiuum præcipua causa est ratio finis, quia illa necessitat agens, & agens formam, & forma materiam. Vnde respectu corruptionis non est aliquis finis in se, sed vt inde aliquid generetur, & tamen illa corruptio non sit sine corrumpente.*

Forma est quodammodo priuatio, 2. Phys. *) Intelligitur quod duplex est forma, scilicet positiua & priuatiua, modo priuatio bene potest esse forma priuatiua, sed nunquam compositiua siue positiua.*

Forma non est separabilis à materia, 12. Metaph.) *Intelligitur de forma materiali cuiusmodi cum non sit anima rationalis (non enim educitur de potentia materiæ, sed à*

Deo creatur ex nihilo incorporea & indiuisibilis) bene potest separari à materia.

Formæ substantiales elementorum suscipiunt magis & minus, per Commentatorem, 1.Cœli.) *Intelligitur de formis accidentalibus, vel dicitur, quod Commentator est locutus secundum propriam sententiam, quod formæ substantiales elementorum sint quasi mediæ inter formas accidentales, & formas substantiales alias, conuenientes quidem cum his quatenus dant esse, cum illis autem quatenus possunt vt illæ intendi & remitti.*

Figura est quæ termino vel terminis clauditur, 1. Metaph. & primo Euclidis.) *Intelligitur per se ad excludẽdum substantiã, quæ termino vel terminis clauditur per accidens, scilicet mediante magnitudine, vt patet primo Meteor.*

Finiti ad infinitum, nulla est proportio, 1.Cœli tex. 52.) *Intelligitur determinatè, sed bene indeterminatè. Vel aliter: Intelligitur de proportione commensurationis, non autem de proportione ordinis. V.g. si aqua maris infinita esset, vtiq; à finita spongia exhauriri non posset, attamen eiusmodi spongia in eam immergi, eiq; vniri posset, sic quoque iuxta fidem Catholicam in Christo vniuntur duæ naturæ, vna infinita videlicet diuinitas, & altera finita, scilicet humanitas, non propter commensurationem vnius naturæ cum altera, sed propter conuenientiam, seu ordinem quendam vnius naturæ ad alteram. Ordinatur enim natura humana ad diuinam, tanquam ad suam causam & complementum, & tanquam imago ad suum exemplar, &c. Nil igitur mirum si huiusmodi duæ naturæ vniantur, etiamsi vna infinita, altera finita, &c.*

Finitum & infinitum soli quantitati conueniunt, 3. Phys.) *Vt igitur quantitas dicitur dupliciter, tum de quantitate molis, tum de quantitate perfectionis: Ita finitum & infinitum contingit dici hoc vel illo modo.*

Forma est tota quidditas hominis, 7.Metap.) *Intelligitur*

gitur quod forma eſt perfecta quidditas hominis, & quidditas formalis perfectior eſt quam quidditas materialis.

Forma eſt magis ſubſtantia quam materia, 1. Phyſ tex. 12.) *Intelligitur pro vt Ly Magis dicit perfectionem.*

Fit autem quodlibet à quolibet. ibidem) *Ibi dicitur quod Philoſophus non loquitur aſſertiue, ſed tanquam receptum ab antiquis, quia Anaxagoras dixit, quod formæ latitarent in materia: vel dicitur quod Philoſophus vult iam, & quodlibet ens naturale, quod ſit vel aptum natum eſt fieri, fit à quolibet alio, id eſt, à materia, quia eadem eſt materia in omnibus generalibus & corruptibilibus.*

Frigiditas non ingreditur opus naturæ, 4. met. Auerr. 7. Metaph. com. 3.) *Limitatur propoſitio per Auerroem eodem in loco, quod videlicet frigiditas per ſe non operatur ad formam, tamen per accidens in quantum contemperat calorem, qui eſt eam per ſe dans formam, poteſt, & de facto concurrit frigiditas in operationibus naturæ illo modo, quia contemperando calorem, reddit ipſum proportionatum actionibus naturæ, vnde ſic per accidens, & ſecundaria intentione cooperatur.*

Forma eſt quoddam diuinum, optimum & appetibile, 1. Phyſ.) *Intelligitur ſic, quod forma eſt principium intrinſecum & eſſentiale exiſtens, & quoddam diuinum ſecundum aſſimulationem, quia aſſimulatur primo enti & capiendo Ly diuinum non eſſentialiter, quia vt ſic, ſolus Deus eſt diuinus.*

Phantaſia eſt virtus actiua, 2. de Anima.) *Id eſt virtus reſeruatiua plurium phantaſmatum, potens ſe referre ſuper illa quotieſcunque vult.*

Forma ſimplex nullius eſt ſubiectum, ſecundum Boët.) *Intelligitur de forma ſimplici ſimpliciter prima, ſicut eſt Deus qui nullius eſt ſubiectum.*

Fortuna eſt occulta & immanifeſta hominibus, 2. Phyſ. tex. 53.) *Cuius ratio eſt, quia cum effectus fortuitus nõ*

habeat causam per se, nisi per accidens, potest multas habere causas, quia variis effectibus per se potest coniungi, vt occurrere Rectori in via potest esse, aut quia deambulatum iuerat, aut negociatum, aut emptum, aut aliis in casis. Cum igitur non habeat determinatam causam is effectus, à qua per se procedat, merito dicetur occultus.

A fortuna possumus dicere, quod nihil fit, & quod aliquid fit, vtrumq; enim vere, & cum ratione dicitur, ibidem. *) Nihil enim fit per se à fortuna, fit autē per accidēs, hoc autem est, secundum quid, fieri.*

Fortuna quodammodo est causa, & non est causa, 2. Phys. tex. 54. *) Intelligitur sic: Fortuna non est quidem causa simpliciter, sed est causa secundum accidens. & dicit Arist. ibid. has causas per accidens esse infinitas, id est, numero indeterminatas, & exemplo pulchre ostendit ibidem.*

Forma corporeitatis nunquam separatur à materia per Commentatorem, 1. Phys. *) Respondetur quod ibi non loquitur Auerroes de forma corporeitatis, quam posuit Auicenna, quem ipse hoc nomine pluribus in locis coarguit, sed loquitur de dimensionibus illis interminatis & perpetuis in materia. Vnde secundum ipsum materia prima haud quaquam est ens in actu formali substantiali.*

Facilius est aliquid facere, quā recte facere. 6. Top. c. 1

G

Generare sibi simile est naturalissimum operum in viuentibus, 2. de Anima tex. 34.) *Dicitur hoc non quia magis sit inseparabile, quam aliæ quædam operationes animasticæ.*

V. G.

V.G. nutrire, sentire, intelligere, quia vtique nutritio ratione inseparabilitatis, adeoq; necessitatis magis naturalis est viuenti, quàm generatio, sed quod inter cætera opera animæ vegetatiuæ hoc opus sit perfectius, magisq; intentum à natura. Pertinet enim generatio ad conseruationem totius speciei. Nutritio verò ad conseruationem viuentis particularis.

Grauissimum omnium, quod est in medio, 1. Meteor. Terra enim est graue simpliciter, quia residet sub omni corpore vt patet 4. Cœli & mundi tex. com. 16.) *Intelligitur propositio inter corpora simplicia, sed fallit compærando eam ad corpora mixta, quia datur aliquod mixtum, grauius ipsa terra vt plumbum. Hæc Auerr. in 3. Cœli com. 9.*

Generationis non est generatio, 2. de Generat.) *Forma enim & compositum generantur per generationem, non ipsa generatio.*

Gaudeant vniuersalia, quæ si sunt, monstra sunt, ibid.) *Respondetur quod Porphyrius loquitur ironice & subsannatiue contra Platonem, qui ponit vniuersalia realia, distincta à singularibus, vt equum communem & hominem communem, à quibus singularia haberent esse.*

Generatio & corruptio sunt motus contrarij, 5. Phys.) *Large loquendo de motu, vt nihil aliud significet quam mutationem quandam Physicam siue instantaneã sit, siue successiuã. Vel accipiendo generationem & corruptionem pro aggregato, videlicet ex generatione & præuia alteratione, vel pro corruptione & præuia alteratione. Sic enim sumendo pro aggregato, bene possunt dici motus contrarij generatio & corruptio, propter qualitates scilicet illas contrarias, per quas vnum & idem subiectum alteratur ad generationem vnius formæ substantialis, & ad corruptionem alterius formæ substantialis.*

Genus est materia speciei. Porphyr.) *Intelligitur simili-*

militudinarie, non autem proprie : quia ſicut materia prima eſt indifferens inferre quamcunque formam, ſic etiam ipſum genus eſt indifferens ad quamcunque ſpeciem.

Generans non congregat inter diuerſa per Comment. 12. Metaph.) *Dicendum eſt, quod verum eſt, quorum quodlibet ens eſt ens in actu, bene enim congregat materiam & formam, quorum vnum eſt in potentia, alterum in actu.*

Generans & generatum debent eſſe eiuſdem ſpeciei, 7. Metaph.) *Intelligitur de generatione vniuoca & particulari, non autem de generatione vniuerſali & æquiuoca.*

Generare eſt generans, 1. Phyſ.) *Reſpondetur quod generare capitur dupliciter. Vno modo concretiue, & ſic generatio eſt generans : alio modo abſtractiue, & ſic non eſt verum.*

Generatio vnius eſt corruptio alterius, 1. de Generatione.) *Intelligitur quod ad generationem vnius ſequitur corruptio alterius, quia quando generatur cadauer, corumpitur ipſum animal : & ſic habet veritatem de generatione elementorum. Et debet addi ad minus, quia quandoque ad generationem vnius ſequitur generatio multorum, vt patet in diuiſione anguillæ, & talis generatio multorum poteſt fieri artificialiter : & ergo debet dici, quod authoritas principaliter debet intelligi de generatione naturali, & non artificiali, Vide Toletum 1. Phyſ. q. 3.*

Graue mouetur in medio, ratione medij, ſicut homo in naui, per Commentatorem, 1. Cœli.) *Ibi dicitur, quod Philoſophus vult recte, ſicut homo mouetur in naui non per ſe, ſed ad motum nauis : ſic etiam graue ſimplex exiſtens in medio non mouetur, niſi medium moueatur cum eo.*

Graue exiſtens, ſurſum mouetur, deorſum à grauante ſuam grauitatem, vel à remanente, prohibens etiam, Ibidem.) *Reſpondetur quod tantum vult, quod ſi aliquid, ſecundum naturam ſuam eſſet graue, & quieſceret violenter ſurſum, & tale debet incipere deorſum moueri : tunc*

neceſ-

neceſſarium eſt vel erit remanere prohibens, ſcilicet grauitatem ſic, quod illud graue poſt quietem non poſſit inchoare ſuum motum, niſi per aliquod grauans grauitatem & remanens prohibens, & ſic illa authoritas eſt vera.

Generatio ſubſtantialis non habet ens in actu, 1. de Generat.) *Scilicet pro ſubiecto, quod enim dicitur alteratione mutari, eſt compoſitum totum. At quod generatione mutatur, & idem manet ſub vtroque termino mutationis, eſt materia prima. Nam compoſitum quod antea erat non manet, quod autem ſuccedit antea non erat, neutrum igitur compoſitum ſeu ens in actu mutatur, quod enim mutatur, debet idem ſub vtroque termino mutationis manere. Subiectum igitur generationis & corruptionis non eſt ens in actu, ſed ens in potentia videlicet materia prima.*

Generans non facit formam, 7. Metaph.) *Scilicet ſolitarie vel tanquam terminum completum generationis, talis enim terminus generationis eſt ipſum compoſitum.*

Generatio eſt productio à non eſſe ad eſſe, 4. Phyſ.) *Iuxta illud Auerrois: Actio non dat pluralitatem ſed perfectionem, id eſt actio facit vt ea quæ prius erant in potentia, poſtea ſint in actu, non autem vt plura ſint in actu quam fuerunt in potentia. Plura in eſſe completo quam fuêre in eſſe incompleto ſeu potentionali.*

Generatio fit propter formam, & non propter materiam, 2. Phyſ.) *Et ratio eſt, quia forma eſt magis natura quam materia, id eſt, perfectior quam materia.*

Gratioſi medici incipiunt conſiderationem ſuam ab his quæ demonſtrat naturalis, in de ſenſu & ſenſato.

Gratiſſima ſunt beneficia, in quibus nulla mora fuit, niſi in accipientis verecundia. Seneca de beneficijs. Iuxta illud vulgatum, qui cito dat, bis dat.

HOMO

H.

HOMO est maxime intellectus, 9. Ehic.) *Intelligitur quod intellectus est nobilior & principalior pars hominis. Vel dicitur, quod ille homo magis proprie dicitur homo, qui viuit secundum rationem & intellectum, quam ille homo qui viuit secundum sensum, &c: Vnde dicit Commentator de vniuersali contra illos, qui viuunt secundum sensum, Væ vobis, qui de numero bestiarum computati estis, diuinum & optimum ignorantes, quod in vobis est.*

Historiam de anima in primis ponimus, 1. de Anima.) *Prima est ponenda inter scientias naturales, non autem simpliciter, sic enim inter scientias istas humanas Metaphysica est prima.*

Homines vt in plurimum attingunt veritatem, 1. Rhet.) *Verum est in factis particularibus, non autem vniuersalibus.*

Hoc est ens in anima, ergo hoc est ens, consequentia non valet, 1. Elench.) *V.G Intelligitur sic, Hoc est homo, secundum opinionem, ergo hoc est homo, Consequentia non valet ex eo, quod esse hominem secundum opinionem, est esse hominem secundum quid.*

Homo bestialis centies millesies peior est bestia, 7. Eth.) *Intelligitur quod homo viuens vt bestia, secundum sensum & non rationem, est centies millesies peior asino, vel aliquo animali irrationali.*

Homo est quodammodo finis omnium, 2. Phys.) *Respondetur quod Aristoteles ibi loquitur de rebus factis ab arte. Respectu talium, dicet hominem quodammodo esse finem, quia sane ad hominis commodum omnes artes inuentæ sunt.*

Potest

Potest autem hoc axioma etiam simpliciter intelligi, vt homo quodammodo sit finis omnium entium naturalium, propter hominem enim hæc omnia creata sunt, quin & ipsa entia Metaphysica seu transnaturalia, puta, intelligentiæ habent hominem pro fine secundariæ intentione, primariæ enim intentione agunt propter se, secundariæ propter hominem.

Homo est certissimum omnium animalium, in lib. de respiratione.

Homines valde pingues raro generant, in lib. de generatione animalium.

Honor est maior in honorato quam in honorante 1. Ethic.)

Homo semper indiget aliqua delectatione, quasi quadam recreatione propter multos labores, qui sibi occurrunt, 7. Ethic.)

Homines vnius gentis naturaliter sunt magis amici quam alterius, 8. Eth.

Homo sapiens siue felix indiget aliqualiter rebus exterioribus, quia natura non est sufficiens per se speculari, sed oportet quod habeat corpus sanum, cibum conuenientem, & reliquum famulatum: non tamen indiget multis rebus, quia non oportet felicem vel Philosophum esse Dominum terræ & maris, 10. Eth.

Habitus est perfectior priuatione, 2. Coeli.

Homo sapiens maximè est felix, 10. Eth.

Homo naturaliter est animal politicum, 1. Politicorum.

Honestum & magnum genus vindictæ est, ignoscere, Seneca de Formula vitæ.

Humiditas cibi veniens ad cerebrum infrigidata, facit hominibus rheuma, siue catharrum, in lib. de sensu & sensato.

Impossi-

I.

IMpossibile est continuum esse compositum ex indiuisibilibus, 6. Phys. & 1. Cœli.) *Intelligitur impossibile est continuum componi ex indiuisibilibus tanquam ex partibus integralibus. Modo quamuis sit quoddam continuum compositum ex indiuisibilibus: hoc est tamen ex partibus essentialibus, & non integralibus.*

Infinitum, secundum quod infinitum, est ignotum, 1. Phys. tex. 35. & 2. Metaph. tex. 11. & 1. Poster.) *Intelligitur quod si infinitum esset in magnitudine vel multitudine, ipsum, secundum quod tale, esset nobis ignotum. Et hoc quidem secundum cognitionem rei, non nominis, nam quod ad nomen attinet infinitum cognoscitur esse id, quod fines non habet. Deinde dicitur propositam propositionem esse veram de intellectu creato, qui finitus est, non autem de intellectu Dei qui infinitus est, comprehensionem habens infinitam. Talis enim intellectus vtiq; etiam potest comprehendere infinitum.*

In natura nulla res adeo vilis & parua est, qua non liceat inspectare aliquid diuinum, & admiratione dignum, 1. de partib. animalium c. 5.) *Et auctoritate Hermetis, mineralibus & vegetabilibus insunt proprietates, quæ si ab hominibus essent cognitæ, possent homines operari quicquid per magicas conficitur artes.*

Innata est nobis via cognoscendi & procedendi à notioribus nobis, ad notiora naturæ, 1. Physicorum textu. 2.) *Id est, naturalis ordo dicendi est, vt procedamus à notioribus nobis ad notiora naturæ. Et hic ordo vocatur ordo doctrinæ, non naturæ. Etsi enim nostro naturali modo cognoscendi sit congruens, non tamen perinde conformis est, aut modo operandi naturæ aut naturæ ipsarum rerum. Non enim*

vt

vt Arist. ibidem dicit, eadem nota sunt nobis & naturæ siue simpliciter. Vnde secundum ordinem naturæ, non raro à notioribus naturæ, siue à notioribus simpliciter, proceditur ad notiora nobis. Sunt autem ista notiora nobis non cognitione distincta, sed confusa. Vnde quantumuis processus iste naturalis, sit principium inquisitionis, tamen postquam habetur scientia, aliter potest procedi.

Indiuidua sunt infinita, per Porph. cap. 3.) *Intelligitur non positiue sed negatiue, id est, quia non est certus & definitus eorum numerus, possunt enim esse plura & plura. Vel aliter sunt infinita non quidem actu, sed potentia. Species autem vtroque modo finitæ sunt, & actu, & potentia: quia semper sunt eædem species, licet non eadem indiuidua.*

In parte animæ intellectiua non est alteratio, 1. Phys.) *Intelligitur quod in parte animæ intellectiua, non est alteratio corruptiua, sed perfectiua, non quidem quod species perficiatur (non solum enim alteratur ex ignorante in sciente, sed etiam aliquando ex sciente in ignorantē, & non semper ex malo in bonū, sed etiam aliquādo ex bono in malū) sed quod nō corrumpatur aut ledatur, sicut compositū aliquod aut forma aliqua materialis, quę per alterationes istas etiā corrumpi solet.*

Intellectus omnia intelligit & fit, 3. de Anima tex. 4.) *Notandum quod intellectus scientiæ fit singula, dupliciter intelligitur. Vno modo realiter, & sic est falsū. Alio modo intelligitur receptiue sic, quod potest recipere species omnium intelligibilium, & sic intelligitur præsens auctoritas. Nam sicut pupilla est quoddam omnium colorum receptiuum, sic anima est species omnium intelligibilium, quia potest in se recipere species omnium intelligibilium.*

Intellectus infinita intelligibilia cognoscit, ibid.) *Respondetur quod intellectus in propositione vniuersali, infinita intelligibilia cognoscit: vel dicitur quod Aristoteles loquitur de cognitione confusa & generali, non autem de discreta & determinata.*

Infinita reliquenda sunt ab arte, per Porphyr.) *Sic etiam allegatur, quod infinitorum non est scientia. Respondetur quod vno modo intelligitur de infinitis secundùm illam rationem, secundùm quam sunt infinita, & sic de eis non habetur scientia. Alio modo sic: Infinitorum singularium non est scientia neque diffinitiua, neque demonstratiua: quia termini singulares non sunt definibiles definitione stabili & manſiua.*

Intelligere est pati, 3. de Anima.) *Intelligitur de intellectione acquisita per phantasmata, non autem per nudam essentiam. Et illo modo Deus intelligit, quia omnia intelligit per suam nudam essentiam.*

Ista est propositio affirmatiua, Socratem contingit non esse, 2. de interpret.) *Intelligitur sic, quod illa propositio habet affirmatiuam veram, hoc est de modo, est tamen negatiua de dicto.*

In omni consequentia bona & formali, oppositum consequentis repugnat antecedenti, est consequentis regula Logicorum.) *Intelligitur de opposito contradictorio, vel etiam aliquando de opposito contrario: non autem semper habet veritatem de subcontrarijs. Vel dicitur, quod oppositum consequentis repugnat antecedenti, quoad stare simul in veritate, vt patet intuenti.*

Idem non sequitur ad vtrumlibet contradictoriorum.) *Intelligitur quod ad idem contingens non sequuntur duo contradictoria copulatiuè ad inuicem.*

In omni ente quod mouetur, necesse est imaginari materiam, 12. Metaph.) *Respondetur quod materia capitur hîc impropriè pro subiecto motus, & non capitur pro altera parte totius compositi.*

Impossibile est esse vnum principium rei naturalis, 1. Phys.) *Intelligitur exclusiuè sic, quod sit tantùm vnum principium & non plura. Alioquin enim si tria sunt, vtique & vnum.*

In

In perpetuis non est ponenda pluralitas individuorum sub eadem specie, 12. Metaph.) *Et sic sequeretur, quod tantum unus esset intellectus in omnibus individuis speciei humanæ. Respondetur, quod intelligitur de perpetuis abstractis à materia secundum rem & rationem, vt sunt intelligentiæ quæ & sunt sine materia seu corpore, & sine ordine ad corpus perfecte possunt definiri. Cum hoc tamen stat, quod plures sint animæ intellectiuæ, plures intellectus humani pro multitudine hominum, quia anima rationalis habet ordinem essentialem ad corpus, nec habet esse completum nisi vnito corpori. Et ideo etiam quamuis separata definitur per ordinem ad corpus, sic etiam licet materia sit perpetua siue neque generabilis neque corruptibilis, tamen in quolibet supposito est alia & alia, secundum numerum & non secundum speciem.*

In æternis non differt esse à posse, 2. Phys.) *Sensus est, quicquid in eo quod vere & proprie æternum est, cuiusmodi quidem solus Deus est, esse potest, idipsum etiam est. Est enim Deus purus actus in quo nulla potentia ad intra, quamuis bene concedatur potentia ad extra, vtique enim multa potest Deus facere, quæ nec facit, nec faciet. Sed ista non est potentia ad intra, sed ad extra.*

In Deo sunt omnia, 12. Metaph.) *Intelligitur exemplariter, causaliter, causatiue, ordinatiue & conseruatiue, non autem inhæsiue vel subiectiue vel compositiue.*

Idem accidens non est in diuersis subiectis, 4. Metaph. & 1. Phys.) *Intelligitur vno modo sic, quod vnum simplex accidens non est in diuersis subiectis, quorum vnum non est pars alterius pro eadem parte & pro eodem tempore. Alio modo sic, vnum & idem accidens non est in diuersis subiectis inhærendi, sed bene in diuersis subiectis essendi. V. g. scientia est in homine denominatiue, in anima inhæsiue, in libro autem obiectiue.*

Intellectus est ens in pura potentia, 3. de Anima.)

Sciendum quod intellectus capitur dupliciter. vno modo, secundum se & absolute, & sic est ens in pura potentia, & habet se tanquam tabula rasa, in qua nihil est depictum. Alio modo consideratur, vt habet in se aliquas species & notitias, & sic est in actu.

Illud quod nobis est innatum, non potest tolli à nobis, 2. Eth.) *Respondetur, quod Philosophus intelligit sic illud, Quod nobis est innatum positiue, illud non potest tolli, sed bene quod est nobis innatum priuatiue, hoc difficulter potest à nobis tolli.*

Impossibile est vnum subiectum habere plures formas, per Authorem in de substantia orbis.) *Intelligitur de formis substantialibus & totalibus, & non de accidentalibus nec partialibus, vel tenendo illam opinionem, quod plures formæ substantiales sunt in eodem composito, tunc intelligitur authoritas sic, quod impossibile est in vno & eodem composito esse plures formas non subordinatas. Sed non tenendo illam opinionem, tunc authoritas, vt dictum est, simpliciter est vera.*

Impossibile est, quod actio & passio ab vna & eadem natura procedant, 3. de Anima.) *Respondetur quod in actione vera & motu vero, qui reperitur in corporibus aut in virtutibus corporeis, impossibile est, vt actio & passio ab vna, & eadem natura per se procedant, tamen in motu æquiuoco idem potest esse per se mouens, & per se motiuum, id est per se intelligens & intellectum, in animabus abstractis intelligentijs, excepto intellectu materiali.*

Intelligere vel est imaginatio, vel non sine imaginatione, 1. de Anima tex. 13. & 3. de Anima tex. 39.) *Intelligitur de intellectu in fieri, non autem de intellectu adepto siue in habitu. Quamuis enim in principio, vt moueatur intellectus & incipiat cognoscere indigeat phantasmate, tamen post rem semel intellectam, & seruatis speciebus intelligibilibus, phantasmate iam non indiget. Deinde sensu esse*

potest

potest, quod intellectus non intelligit sensibilia sine imaginatione vel sine Phantasmate. Immaterialia verò nempe substantias separatas & seipsam sine phantasmate. Denique inquit Auerroes in via Aristotelis, sic existimandum est, Intellectum possibilem hominis paulatim ita posse perfici scientijs moralibus, Mathematicis, naturalibus, vt tandem per vnionem intellectus agentis, tanquam forma cum materia, immediatè sine vllo phantasmate adeoq; intuitiue cognoscat Deum, & substantias abstractas, etiam in hac vita, quæ Auerrois imaginatio tametsi falsa, tamen ab Aristotelis sententia fortassis haud aliena. Ex quibus patet Alexandrum Aphrodiseum & eius sequaces perperam ratiocinari, ex hoc textu & tex. 39. 3. de Anima, contra immortalitatem animæ rationalis in via Aristotelis: Sic enim Alexander: Si anima non est sine imaginatione, non potest esse sine corpore, iuxta tex. 12. & 13. 1. de Anima: Sed non potest intelligere sine phantasmate seu imaginatione, per tex. 39. 3. de anima, Ergo non potest esse sine corpore secundùm Aristotelem. Hoc enim arguwentum Alexandri quod malè à quibusdam putatur insolubile in via Aristotelis, probabilissimè dilui potest, respondendo ad Minorem, vno ex illis tribus modis.

Idem & similiter se habens semper idem aptum est facere, 2. de generatione tex. 56.) *Intelligitur quod idem in quantum idem, & eodem modo se habens respectu eiusdem materiæ, eodem modo dispositè & mediante, eodem subiecto aptum natum est facere idem.*

In generatione substantiali nullum subiectum sensibile debet existere, 2. de generatione.) *Intelligitur quod non debet manere idem subiectum præexistens, hoc aliquid ex actu formali & substantiali: generatio enim est mutatio totius in totum, adeoq; terminatur in nouum aliquod compositum.*

In nullo genere cauſarum proceſſus eſt in infinitum, 2. Metaph.) *Verum eſt in eſſentialiter ſubordinatis.*

Intellectus non poteſt ſimul & ſemel plura intelligere, 2. Metaph.) *Verum eſt diſtincte & determinate. Poteſt tamen intelligere modo confuſo.*

Impoſſibile eſt multitudinem eſſe actu infinitam, 3. Phyſ.) *Intelligitur ſic, quod impoſſibile eſt entium diuiſorum, multitudinem eſſe infinitam actualiter, ſed continuorum infinitam eſſe nihil prohibet: Sunt enim in continuo infinitæ partes, ſed in actu vel diuiſe ſeu potentia, ita videlicet vt non poſſit diuidi in tot partes, quin poſſit diuidi vlterius. Vnde ſolet dici, quod continuum habet partes infinitas non categorematice ſed ſyncategorematice.*

In dictis per accidens non eſt idem ipſum & eſſe ipſum 7. Metaph.) *Dicitur, quod Ariſtoteles vult quod in prædicationibus accidentalibus non eſt idem ipſum, id eſt, ſignificatum materiale, pro quo terminus ſupponit, & eſſe ipſum, id eſt, ſignificatum formale, quod terminus connotat.*

In ſomno animalis, ſenſitiua potentia quieſcit & vegetatiua laborat. per Philoſophum in de Somno & vigilia.) *Dicendum, quod debet intelligi quod anima ſenſitiua in ſomno perfecti animalis quieſcit ab operationibus ſuis, quæ ſibi deberent conuenire, in quantum eſt ſenſitiua: ſed non ceſſat ab his operationibus, quæ ſibi debentur vt vegetatiua. Nam & in ſomno nutritur & augetur animal, imò plerunque magis quam in vigilia.*

In mobilibus velocitas ſequitur proportionem virtutis mouentis, 6. Phyſ.) *Hic diſtinguendum: Mouentia ſunt duplicia, quædam ſunt naturalia, & talia agunt ſecundum vltimum ſui poſſe, & de illis intelligitur authoritas. Alia ſunt mouentia voluntaria, & de illis non ſonat authoritas. Vnde cum primum mouens ſit mouens voluntarium & liberum, non oportet quod moueat primum mobile infini-*

ta ve-

ta velocitate, quantumuis sit virtutis seu vigoris infiniti.

In mathematicis non est bonum neque finis, 3. Metaph.) *Intelligitur quod mathematica non docet qualiter se debet habere homo moraliter, & quod non demonstrat simpliciter, neque per causam finalem, sed solum per causam materialem. Vel dicitur quod mathematicus non considerat ea quæ sunt, sub ratione boni, vel sub ratione finis, sed considerat ea sub mensuræ ratione.*

Intellectus nullius corporis est actus, 3. de Anima.) *Ibi dicunt aliqui, quod intelligitur de intellectu diuino agente, Sed accommodatius ad textum dicitur, quod non est alicuius corporis actus tanquam subiecti. Est enim mediate in ipsa anima, consequens animam in gradu illo priori, quem participat cum intelligentijs siue cum substantijs separatis. Non autem secundum gradum illum, quem participat cum formis informantibus. Deinde nullius corporis est actus, est enim intellectio operatio plane inorganica, multum differens à visione & similibus operationibus animalicis, quæ & ab anima ipsa, & ab organo seu instrumento corporeo efficiuntur, & ideo etiam dicunt operationes totius coniuncti, non tantum denominatiue, sed vere etiam elicitiue.*

Idem non mouetur diuersis motibus, 4. Phys.) *Aeque primo ac per se: per accidens enim nihil obstat, sicut patet de homine existente in naui, qui mouetur versus orientem in naui à se ipso, & versus occidentem ab ipsa naui.*

Idem est locus partis & totius, 2. Phys.) *Intelligitur de loco communi naturali, non autem proprio.*

Impossibile est idem esse in diuersis locis, 4. Phys.) *Intelligitur, secundum se totum simul & semel, idq; naturaliter, supernaturaliter enim nihil prohibet idem corpus in pluribus locis existere per omnipotentiam diuinam.*

Infinitum non potest pertransiri, 6. Phys.) *Intelligitur*

de infinito in actu, non autem in potentia, tale namq; ſpatium continuum habet infinitas partes potentia non actu.

In magnitudine finita non eſt potentia infinita, 4. Phyſ.) *Intelligitur, quod in magnitudine finita actiue & inhæſiue non eſt potentia infinita. Dicitur actiue, quia in magnitudine finita bene eſt potentia paſſiue infinita. Dicitur inhæſiue propter potentiam non inhæſiuam, quæ eſt Deus glorioſus.*

Infinita vni accidunt, 2. Phyſ.) *Hoc intelligitur, ſecundum ſucceſſionem, & non omnia ſimul.*

Impoſſibile eſt vnum elementum eſse, 2. Cœli.) *Intelligitur excluſiue ſic, quod impoſſibile eſt tantum vnum elementum eſſe ſic, quod etiam non eſſent plura elementa.*

Idem non reducit ſeipſum de potentia ad actum, 4. Metaph.) *Intelligitur de potentia eſſendi vel generandi, ſic quod nihil reducit, id eſt, producit ſe vel generat ſe: cum hoc ſit impoſſibile, alioquin aqua calefacta ſine ſola ſine etiam adiuta ab ambiente, certe reducet ſe ad priſtinam frigiditatem.*

Impoſſibilis regreſsus à priuatione ad habitum, in prædicamento de oppoſitis.) *Veritatem habet de priuatione quæ priuat potentiam: fallit de priuatione priuante actum. Nam qui in tenebris conſtitutus, eſt priuatus actu videndi, & tamen aduenientе luce tranſit ad videndum lucem. Sed à cæcitate non poteſt fieri tranſitus ad videre, quia non tantam priuat actum, verum etiam & potentiam, &c.*

Idem eſt ſubiectũ motus & termini motus, 5. Phyſ.) *Intelligitur ſic, idem eſt ſubiectum motus, & terminus motus in materia prima: & non intelligitur de termino propinquo, ſubiecti motus.*

Intellectus patitur ab intelligibili, 3. de Anima.) *Intelligitur de intellectu creato, qui recipit ſpecies ab intelligibili*

gibili & de intelligentibus per intellectionem superadditam, modo intellectus primi motoris non recipit speciem, vt intelligat determinatione superaddita. Sua enim intellectio est suamet essentia, adeoq; solus ipse est purus actus.

Intellectus non est corpus, nec virtus in corpore. Commentator 3. de Anima.) *Ibi expositores dicunt, quod Commentator non tenetur, quoad illam partem, quod anima non sit virtus in corpore. Vere enim anima intellectiua est forma informans & non assistens, vt ipse putauit. Aliter dicitur, quod intellectus non est virtus in corpore, id est, non virtus educta de potentia materiæ, nec in esse, suo dependens à corpore, sicut aliæ formæ informantes.*

Iustitia est præclarissima virtutum. 5. Eth.) *Intelligitur de iustitia perfecta, non autem imperfecta, quia iustitia perfecta includit in se omnes virtutes.*

Illud quod alitur, non patitur à nutrimento vel ab alimento, sed è contra, 3. de Anima.) *Notandum, istam authoritatem sic intelligi, quod alitum non patitur ab alimento per se & primarie, cum hoc tamen bene stat, quod patitur secundarie & per accidens: quia omne agens in agendo repatitur si modo communicet in materia, vt habetur 1. de generatione, nimirum assimulatur ipsum alimentum alito, non alitum ipsi alimento. Vnde hîc actio principalis per se est ipsius aliti.*

In quolibet genere latent æquiuocationes, 7. Phys.) *Dicitur quod Aristoteles non vult, quod genera sint æquiuoca proprie, sed capit æquiuocationem valde communiter. & intendit quod in quolibet genere sunt species, quæ habent inter se diuersas rationes specificas, sed non in ordine ad genus. Vel dicatur quod vult, quod genera magis ample significat sua significata quam species.*

In quibus contingit magis amicos participare, sunt magis eligibiliora, quam in quib. non, 2. Top.) *Et sic sequeretur, quod ipsa amicorum essent magis eligibilia, quam*

pulli aliorum: similiter ſaqueretur, quod artes mæchanicæ amicorum eſſent eligibiliores, quam ſcientiæ liberales aliorum. Intelligitur ergo primo, de bonis per ſe & honeſtis propter primam inſtantiam. Et hoc intelligitur, dummodo alijs bonis non conueniat præeminentia bonitatis propter ſecundam inſtantiam. Sed ſecundum alios intelligitur cum reſtrictione ſiue cum reduplicatione, vt omnia bona in quibus participant amici, vt ſic ſunt eligibiliora, & ſic, quamuis artes vt illiberales, abſolute non ſunt eligibiliores, tamen in quantum eis participant amici ſunt eligibiliores. Sic etiam dicitur de alia inſtantia. Interim ſimpliciter vt dictum eſt, artes liberales ſunt eligibiliores; ſicut dicimus quod agens, vt agens, ſit nobilius paſſo; Et tamen fieri poteſt vt paſſum ſit ſimpliciter nobilius agente, vt contingit ſi ignis agat in hominem. Homo enim procul dubio ſimpliciter eſt nobilior igne.

Illud quod per ſe eſt eligibile, eſt eligibilius, quam id quod eſt eligibile per accidens, 5. Top.) *Reſpondetur ibidem vt ſic, quatenus videlicet eſt eligibile per ſe. Simpliciter enim aliquando alterum poteſt eſſe eligibilius.*

Illud eſt melius, cuius priuatio eſt peior, 3. Top.) *Illa authoritas non eſt ſimpliciter vera, nam datur inſtantia de ſentire & intelligere. Nam priuatio huius, quod eſt ſentire, eſt peior quam priuatio huius quod eſt intelligere. Et tamen in veritate habitus huius quod eſt ſentire, non eſt melior quam habitus huius quod eſt intelligere: patet ant. quia ad priuationem ſenſus ſequitur priuatio intellectus, eo quod nihil intelligitur, niſi quod prius fuit in ſenſu. & etiam priuatio materiæ primæ eſt, peior quam ipſius compoſiti, tamen ipſius non eſt melior habitus. Reſpondetur, quod intelligitur, vbi vnum non includit aliud. Iam priuatio ſenſus in homine includit etiam priuationem intellectus in homine. Priuatio materiæ primæ, includit priuationem compoſiti.*

Ignis non eſt viſibilis, author ſphæræ, Intelligitur

ſecun-

secundum Marsilium sic.) *Ignis in prima sphæra non est visibilis, quia ut sic est maximè perspicuitatis & subtilitatis, ut patet, quia astra Cæli per ipsum videntur. Sed ignis est visibilis solum, prout est permixtus cum materia terræ, sicut est ignis circa nos.*

Idem non est scitum & opinatum, 2. Posterior.) *Hoc est verum eodem modo, cum hoc tamen fiat, quod aliquid sit uno modo scitum, alio modo opinatum, scilicet ratione diuersorum mediorum. Quatenus enim per demonstrationem aliquid cognoscimus scimus, quatenus id ipsum per rationem aliquam probabilem opinamur.*

Intellectus, & intellectum, & intellectio sunt idem in abstractis à materia, 3. de Anima tex. com. 19.) *Simpliciter vera est tantum de Deo. Aliquo modo tamen etiam de intelligentijs, quæ in intelligendo nullo modo dependent à corpore nec ut ab instrumento nec ut à subiecto. vnde veritatem non habet de intellectu nostro possibili, qui intelligendo dependet à phantasmatibus: siquidem oportet intelligentẽ phãtasmata speculari, ut dicitur in 3. de Anima, tex com. 39*

Idem non agit in corruptionem sui ipsius, 2. Phys.) *In oppositum videtur esse semen, quia forma seminis facit esse corporis animatum: & quam cito est corpus animatum, tã cito desinit esse forma seminis, ergo semen agit ad sui ipsius corruptionem. Respondetur quod autharitas intelligitur in sua primaria actione & per se, cum hoc nihil prohibet, quod idem per accidens agere potest in sui corruptionem: patet, quia organizatio corporis, illa fit à forma seminis, vna cum influentia corporis cælestis: & tamen quando illa fit, tunc desinit esse forma seminis, & sic semen agit de per accidens ad sui corruptionem.*

Idem est agens, disponens materiam, & inducens formam, Auerr. 7. Metaph. in com. 31.) *Respondetur, quod propositio veritatem habet in transmutatione substantiali à natura facta, & intelligitur respectu immediate disponentis*

mate-

materiam, fiat autem disponere materiam alterando materiam, & tamen natura introducit formam substantialem, licet enim multæ sint differentiæ inter naturam & artem, quas pro nunc nolo persequi, tamen una est ista ex illis, quia ars non potest producere immediate formam substantialem, quia omnes formæ introductæ ab arte sunt accidentia, vt patet ex Physic. com. 13.

In nobis non est odoratus, Commentator, 2. de Anima.) *Videtur igitur quod nos deficimus in vero sensu. Respondetur; Olfactum hominis esse imperfectiorem, aliorum animalium olfactu in percipiendis odoribus, quantum ad distantiam & quantum ad remissionem. Alia enim animalia remissos odores percipiunt, & in magna distantia, vt canes & vultures & alia huiusmodi. Homo autem non percipit nisi prope & intensos, vincit tamen homo in percipiendis differentijs pluribus odorum.*

Indiuisibile non potest esse æquale, 1. Phys.) *Et videtur, quod intellectus non potest esse formatus scientijs & virtutibus, alteri intellectui æqualis, vel inæqualis quoniam est indiuisibilis. Respondetur, verum est, quod indiuisibile non potest esse æquale qualitate corporali, sicut est caliditas & frigiditas: sed potest esse æquale qualitate spirituali, & hoc non est inconueniens.*

Indiuisibile ad quodcunque se diuertit, totaliter se diuertit, 3. de Anima.) *Illa authoritas dupliciter intelligitur. Vno modo sic, quod indiuisibile non est secundum vnam partem in vno, & secundum aliam in alio: & sic simpliciter est vera, quia indiuisibile non habet partes. Alio modo sic, indiuisibile quocunq; se diuertit, id est, secundum quamlibet partem se diuertit, & sic tunc authoritas est falsa, eo quod præsupponit indiuisibile habere partes, quod non est verum. Vberior responsi opotest sumi ex declaratione axiomatis sequentis.*

Indiui-

Indiuisibile seu simplex cum attingitur, totum attingitur aut nihil, pro eo quod non habet partem & partem, 9. Metaph. tex. 22.) *Dicitur sensum esse quod non attingatur secundum partem & partem (in simplicibus enim seu indiuisibilibus, non est dicere totum nisi per priuationem compositionis & partium) sed ex hoc non sequitur quod attingatur, attingatur omni modo. Vnde etiamsi Deus ab homine cognoscitur in hac vita, vel etiam clare videatur in altera (totus quidem cognoscetur & totus videtur) sed non totaliter seu omni modo, sic enim à se solo cognoscitur. Nam & simplex est Deus, & simul etiam incomprehensibilis. Et tametsi non est aliquid & aliquid, tamen est aliquod verum, quod æquinalet infinitis. Vnde idem latet, & patet quidem ad intuendum, sed latet ad comprehendendum, hoc est non sicut in aliqua re composita vna pars latet, altera apparet, sed quia illud vnum simpliciter infinita existens perfectio, infinitis modis potest cognoscit.*

Intellectus diuinus speculatur omnia, per Boëtium de consol.) *Et per consequens videtur, quod intellectus diuinus speculatur phantasmata. consequens est falsum, & contra Philosophum 12. Metaph vbi dicit: Intellectus diuinus est purus actiuus. Illa authoritas intelligitur dupliciter: Vno modo obiectiue, alio modo instrumentaliter. Respondetur ergo, quod intellectus diuinus intelligit phantasmata obiectiue, & non instrumentaliter, & hoc vult Boetius.*

Ignis est principium augmentationis, 2. de Anima,) *Intelligitur sic, Ignis, id est, calor naturalis est principium, scilicet instrumentale augmentationis.*

Idem non est agens & patiens, 9. Metaph.) *Intelligitur respectu eiusdem.*

Intellectus est denudatus ab omni eo quod intelligit. 3. de Anima.) *Si sic, videtur quod non potest intelligere seipsum.*

seipsum. Respondetur quod intelligitur, dum intelligit directe per species proprias & distinctas; & non dum intelligit per species reflexas reflexe & alienas, & illo modo intelligit seipsum.

Idem corruptum in numero non reuerti potest, 2. de generat. tex. 70. & 2. de anima.) *Quærit Arist. ibidem an regressus fiat secundum idem numero ita, vt corruptum & mutatum idem numero redeat, sensus quæstionis notus est: quæritur enim, an aqua, ignis, Leo, color vel aliquid horum, semel corrupta possint ab aliquo naturali agente, iterum produci eadem numero prorsus, soluit ipse dicens, quod in substantijs perpetuis idem numero redit; vt sol idem numero reddit ad Arietem, & hoc, quia non mutatur in substantiam sed localiter mouetur, & qualis est mutatio, sic est reditus mobilis: quia enim non mutatur substantia, redit eadem. At in corruptibilibus substantijs, quæ sic sunt, vt possint non esse, impossibile est, post corruptionem eadem numero redire: Sed specie solum, &c. At secundum rei veritatem, corruptum, idem numero reparari non potest, intellige de potentia Physica seu naturali, non autem de potentia supernaturali. Deus enim omnia permanentia corrupta reducere potest, Et sic resurrectionem mortuorum, tametsi non demonstrat natura, demonstrat tamen scriptura: tametsi non præstat potentia naturalis, tamen omnipotentia diuina.*

Intellectus & intelligibile debent esse proportionata, ibidem.) *Verum est secundum assimulationem, vel secundum rationem intelligibilis, non autem secundum rationem quantitatis.*

Intelligentiæ non sciuntur nisi per motum Auerr. 8. Metaph. & 12. Metaph.) *Intelligitur de scientia physica. Intelligentias enim demonstrat Physicus per motum, dicens, Omne quod mouetur, ab alio mouetur. Mobile igitur æternum, habet mouens æternum, mouens autem æternum non*

potest

potest esse virtus in corpore, quia illa non potest semper movere, ergo virtus sine corpore immaterialis abstracta & per se subsistens & completa sine corpore. Sic Arist. & Auerr. statuentes (licèt falsò) mundum & motum ab æterno, probant intelligentias per motum.

Intellectus humanus habet materiam, 12. Metaph.) *Intelligitur secundùm S. Thomam & Buridanum sic, id est, habet in se quandam virtutem receptiuam specierum materialium. Vel sic dicitur, quod per materiam intelligit aliquam operationem, per quam intellectus humanus differt ab intellectu diuino: & sic dicit Albertus, quod omnes res infrà Deum habent materiam vel aliquid proportionabile materiæ.*

Intellectus est separatus à corpore, 3. de Anima.) *Intelligitur, id est, non est alligatus alicui organo corporeo. Intellectum enim esse separabilem, significat non esse organicum: nec in operatione sua à corpore pendere vt à coniuncto, causa, vel principio.*

Infinito nihil est maius, 3. Phys.) *Intelligitur de infinito, quoad extensionem: quia illo modo nihil potest esse maius quoad quantitatem.*

Idem non est causa oppositorum, 2. Phys.) *Intelligitur idem agens particulare, non est æquè primo causa oppositorum specificè distinctorum, propter agens vniuersale, vt est Deus vel sol. Dicitur æquè primo, quia idem bene potest esse causa vnius per prius, & alterius per posterius, vnius per se alterius per accidens, &c. Dicitur specificè distinctorum, quia pater habens filium, est causa oppositorum, videlicet patris & filij: Sunt enim ista opposita relatiuè.*

Ignis in sua sphæra corrumpitur, vt inquit Egidius.) *Et licet sibi non potest implicari contrarium formaliter, eo quod aliqua non ascendit, sed tamen potest sibi applicare virtualiter, quia ignis potest considerari aliquo modo per constellationem frigidam: & si sic, tunc descendit, quia graue mouetur*

uetur deorſum, & ſic per talem motum corrumpitur ignis. Vnde ignis non eſt corruptibilis naturaliter loquendo, ſecundum ſe totum, ſed ſolum ſecundum partes, tamen per potentiam diuinam poteſt corrumpi.

Intellectus ſequitur rem intelligendo.3.de Anima.) *Intelligitur de intelligendo aliquo ſimplici conceptu & non diſcurſiuo.*

Ignorato motu neceſse eſt naturam ignorari. 3. Phyſ. tex.1.) *Si ſic, quomodo ignorato motu dicit naturam ignorari, cum dicat, 2. Phyſ. tex.6. naturam eſſe per ſe notam. Reſpondetur quod natura duplicem habet cognitionem, & an ſit, & quid ſit. Ipſam eſſe per ſe, notum eſt: quid autem ſit, non eſt per ſe notum, ſed ignorari poteſt, & de hac cognitione definitiua dicit, quod qui ignorat quid ſit motus, ignorabit etiam quod natura ſit. Per motum enim natura definitur.*

In infortuniis, virtus relucet, 1.Eth.cap.2.

In obſcuris oportet vti apertis teſtimoniis, 2. Ethic. cap.2.

In re frequenti cognoſcitur habitus, 3.Eth.cap.14.

Iactator maxime eſt vituperandus, 4. Eth.

Iuuenis non poteſt eſſe ſapiens, quia prudentia requirit experientiam, quæ indiget tempore, 6.Eth.

Impoſſibile eſt prudentem non eſſe bonum, ibidem.

In ciuitate ſunt tres ſpecies: ſcilicet diuites, pauperes, mediocres, inter quos optimi ſunt mediocres, quia ſemper medium eſt optimum, 2. Polit.

In magnis negotiis oportet vnum ordinari ad vnum opus, quia melior eſt cura, quæ intenſa eſt circa vnum quam circa plus, 4. Polit.

In dicendo vtimur exemplis, vt facilius intelligatur illud, quod dicitur, lib.1.de Poët.

In infirmo, eſt continua triſtitia, & mœror inconſolabilis. ibid.

In

In quolibet genere est aliquod bonum, licet in eo inueniãtur aliqua nõ bona. Comment. 1. de arte Poët.

Illud est superfluum in definitione, quo ablato, illud quod remanet, manifestat diffinitum, lib. 6. Top. cap. 3.

Impossibile est speculari vniuersale, nisi per inductionem 1. Poster. tex. 33.

Illa demonstratio est dignior, quæ vtitur dignioribus principijs, ibid. tex. 43.

Indiuisibile, non potest moueri nisi per accidens, 6. Phys. tex. 36.

In quiescendo & sedendo, anima fit prudens, 6. Phys. tex. 20.

Instans, est principium futuri, & finis præteriti, 8. Phys. tex. 11.

Illud est melius, quod optimo propinquius est. 2. Cœli tex. 66.

In diuinis, actio eorum prima intentione est propter suum esse: secundaria vero, propter aliud. 2. Cœli comment. 17.

In montibus non fit pruina, lib. 1. meteor. cap. 4.

Ire de præcedentibus ad posteriora, est magis famosum. 1. de anima com. 11.

Is plurimum habet, qui minimum cupit. Seneca de morib.

Iustus, secreta non prodit. Idem de iust.

In omnibus tam maximis, quam minimis debet implorari auxilium Dei. Plato in Timæo.

Ira vitanda est non moderationis, sed sanitatis causa. Seneca. lib. 2. epi. 18.

Incertum est, quo loco mors te expectat: tu vero, eam in omni loco expecta. idem lib. 3. epi. 26.

Id sapit vnusquisque, quod didicit, idem de morib.

Impossibile est, somnium secundum totum esse falsum. Arist. de Som.

Inter

Inter animalia, ſolus homo eſt ambidexter lib. 2. de animalib.

Indiuiduum non generatur eſſentialiter, niſi ab indiuiduo eiuſdem ſpeciei 1. Metaph. com. 32.

Illud quod eſt cauſa, vt alia ſint vera, eſt veriſſimum. 2. Metaph. tex. 4.

Impoſſibile eſt omnium eſſe demonſtrationem, 3. Metaph. tex. 4.

In æternis, non eſt corruptio, nec malum, nec peccatum, 9. Metaph. tex. 19.

In ſempiternis, nulla eſt potentia, ex. 17. ibid.

Indiuiſibile omne, quod non habet materiam, 12. Metaph. tex. 5.

Impoſſibile eſt, quod duo motus contrarij ſint ſuper eundem polum, 12. Metaph. tex. com. 47.

Ignorare vitia, eſt melius, quam ſcire ea, 12. Metaph com. 51.

Infirmans ponit ſanitatem, eſſe felicitatem: pauper vero factus, diuitias, 1. Eth. cap. 4. Com.

In modo, eſt vtrumque extremum in actu, ſed non in vltima perfectione, Com. 1. Phyſ. com. 56.

Iuuenes cuſtodiendi ſunt, vt non dicant aut audiant aliquid turpe, quia ex dicere aut audire, aliquid turpe ſæpe facere contingit, 7. Polit.

Iuſtum eſt auxiliari pauperi, 1. Rhetor.

Ira eſt appetitus cum triſtitia propter apparentiam ſuiipſius vel ſuorum, 2. Rhetoric.

Ira eſt factiua inimicitiæ & odij. Ibidem.

Infirmi coeuntes & bellantes & amantes, ſcientes & vniuerſaliter aliquid deſiderantes, & non aſſequentes, illi de facili iraſcuntur, 2. Rhetoric.

Inferiora à ſuperioribus reguntur in lib. de Regimine Principum.

Ille

Ille est beatissimus & securus possessor sui, qui sine solicitudine expectat, ibidem.

Ille non tollit munus gratis, qui cum rogasset, accipit: quia optimum est præuenire desiderium roganti: Seneca de beneficiis.

Ingratus est ille qui se beneficium accepisse negat, quod accepit, ibidem.

In dando beneficia eligendus est vir simplex & integer, memor, gratus & abstinens: Seneca de beneficiis.

In omni tractatu fieri decet, vt inter initia consideretur quid sit de quo agatur. Plato in Timæo.

Inter animalia longissimæ vitæ est homo & elephas, in lib. de longitudine & breuitate vitæ.

In bonis exterioribus non est felicitas, quia ipse felix nullo bono exteriori indiget. 7. Polit.

Inter omnia animalia solus homo habet rationem, 7. Polit.

In minimis etiam rebus auxilium diuinum debet implorari, inuocandus est enim pater omnium rerum, quo prætermisso, nullum rite fundatur exordium, Boet. 3. de Consolatione.

Iustum est facere gratiam ei, qui gratiam facit lib. 1. Rhetor. Arist.

Iustum est auxiliari amicis, ibid.

Intellectus est lumen, quod Deus infundit animæ, Arist. lib. 3. Rhetor.

Impossibile est, non corpus in corpore moueri. auth. 6. princip. cap. de actione.

In loco est, quicquid à loco circumscribitur, idem cap. de Vbi.

Illud ponit aliquis, quod à viro probato dictum est, Arist. lib. 1. Top. cap. 2.

Inuidus est, qui tristatur de prosperitate bonorum, cap. 5. lib. 2. Top.

Incertum eſt, ſi occiderit ſol, an adhuc ſit ſuper terram, eo quod tunc ſenſum amittimus, lib.5.Top.cap.9.

In plantis eſt vna anima in actu, plures vero in potentia, & ideo etiam pars earum abſciſſa, viuit.

Interempto genere, interimuntur ſpecies, Boëth. lib. diuiſion.

In naturalibus concupiſcentiis, pauci peccant. 3. Eth.cap.13.

Ira, promouet actionem fortis, 3.Eth. cap.10. Com.

Iraſci, in quibus non oportet: & non iraſci, in quibus oportet, inſipientis eſt, 4.Eth.cap.14.

Iactator vituperabilior eſt mendace, ibid.

In infortuniis, refugium eſt ad Amicos, 8.Eth.cap.1.

In actibus humanis, minus creditur ſermonibus, quam operationibus, 10. Eth. cap.11.

In prauis, ac male diſpoſitis, corpus dominatur animæ 1. Polit.

Impoſſibile eſt, non diligentis Domini ſeruos diligentes eſſe, lib.1. Oecon.

L.

LOcvs totius, & locus partis idem eſt, 1.Cœli tex. com.19.77. & in 2.Cœli tex. 35.) *Limitat Commentator iſtam propoſitionem in 3. Phyſ. in com. 52. de loco ſecundum ſpeciem, non de loco ſecundum numerum, quia maior eſt locus totius, quam locus partis.*

Lumen non eſt corpus, 2. de Anima.) *Intelligitur lumen non eſt corpus ſubſtantiale: ſed bene eſt corpus quantificatum concretiue, vel lumen non eſt corpus reſolutum à corpore*

corpore lucido, vel sic lumen non est corpus extensum seu extensiue sine extensione propria.

Locus communis est qui continet omnia, 4. Phys.) *Intelligitur sic, qui continet omnia alia à se præter cælum quod continet omnia, non tamen seipsum.*

Locus non est in loco, ibidem.) *Id est, non est de ratione loci, quod sit in loco. Siue locus non est per se in loco, sed per accidens: locus enim vt locus continet, per accidens autem est quod forte quoque ipse ab altero contineatur.*

Locus est æqualis locato, ibidem.) *Verum est de loco proprio, non autem de loco communi.*

Litera & syllaba carent sensu, Priscianus primi minoris.) *Intelligitur, carent sensu, id est significatione vltimata, non tamen sic, quod non essent sensu exteriori perceptibiles.*

Lex prohibet ne quis seipsum occidat. 5. Eth. Comment. cap. 15.) *Intellige non tantum humana sed & naturalis & diuina.*

Loca naturalia, sunt tantum duo: superius scilicet, & inferius, 3. Phys. com. 55.

Locus optimus in bello, est medius. Quia fortes tenent locum medium inter audaces, & timidos. Arist. 2. de arte Poët.

Laudare præsentem adulatoris est, idem lib. 2.

Liber Physicorum, est radix & principium totius Philosophiæ naturalis. Com. lib. 1. Phys. in prologo.

Lis & dies, non habent esse, secundum quod sunt substantia aliqua perfecta: sed secundum quod generantur, & corrumpuntur, 3. Phys. tex. 59.

Locus medius, est locus principantis. In lib. de senectute & Iuuentute.

Lupus gulosus comedit sine masticatione, & tantum vno tempore quod sufficit sibi ad tres dies, in lib. 5. de historijs Animalium.

Linguam habet animal vt communicet aliquid alteri, 3. de Anima.

Laus & gratiarum actio debentur danti, & non accipienti, 4. Eth.

Locus æterni, est æternus, 2. Cœli. Com. 2.

Lingua cõuenit in duo opera naturæ: scilicet gustũ, & loquelã & quamcunq; vociferationem lib. 2. tex. 88.

Lac etiam potest fieri in maribus, Arist. de animal. lib. 1.

Lingua est propter sapores percipiendos, & literas exprimendas. lib. 11. de animal.

Licet omnes scientiæ nobiles sint, tamen diuina est nobilior, quia eius subiectum est nobilius, 6. Metaph. com. 2.

Lucrum, est auxilium indigentiæ, 8. Eth. cap. 10.

Leges inhonestæ, licet maxime sint in vsu, aboleri licet, 2. Polit.

Ludus fit propter requiem, 8. Polit.

Lectio certa, prodest, varia vero, delectat, Sen. lib. Epi. 45.

Libentius audias, quam loquaris. Idem de morib.

M.

MATERIA non est ens, 1. Phys.) *Intelligitur, quod materia prima non sit ens in actu formali, cum hoc tamen bene stat, quod sit ens in actu entitatiuo, vt loquuntur.*

Materia semper conatur ad maleficium suæ formæ, 1. Phys.) *Hoc intelligendum est de materia ista rerum corruptibilium, & generabilium, propter potentiam contradictionis. Ex se enim nullam habet formam propriam, habet autem potentiam ad omnes.*

Motus

Motus & tempus ſunt infinita, 6. Top.) *Intelligitur capiendo Ly infinitum ſyncategorematice, ſic quod Ly motus & tempus ſiant confuſe: Etiam alio modo conceditur, ſecundum ſucceſſionem & potentiam, ſic, quod motus ſecundum ſucceſſionem eſt infinitus.*

Motis nobis mouentur omnia quæ in nobis ſunt, 6. Phyſ. & 2. Top.) *Intelligitur per ſe vel per accidens.*

Materia nec eſt quid, nec quale, nec quantum, 7. Metaph.) *Intelligitur, materia prima ſecundum ſe, nec eſt quid, id eſt, hoc aliquid, ſcilicet aliqua ſubſtantia certæ ſpeciei: nec eſt quale, id eſt, habens aliquam qualitatem propriam: non eſt qualis, ſecundum aliquam qualitatem per ſe & proprie, nec eſt quantum, id eſt, non habens ex ſe quantitatem aliquam determinatam.*

Materia prima eſt medium inter eſse, & non eſse, 1. Phyſ.) *Sed hoc videtur falſum, quia ſi ſic, ſequeretur quod inter duo contradictoria eſſet dare medium. Reſpondetur quod ſic intelligitur, quod materia prima eſt medium inter non eſſe ſimpliciter, & inter eſſe in actu formali: Modo non eſſe ſimpliciter, & eſſe in actu formali non ſunt contradictoria: Senſus eſt, Materia eſt quidem ſubſtantia ſed imperfecta, & ita quidem medium quoddam inter ens ſimpliciter, & non ens ſimpliciter, neque enim eſt omnibus modis, hoc eſt perfecte, & ceu ſpecificatum ens, neque eſt nullo modo ens, ſed eſt ens ſubſiſtens in rerum natura. In potentia tamen ad omnes actus formales, & ad omnes ſpecies naturales.*

Motus mixti eſt ab elemento ſimplici dominante in eo, 1. Cœli, com. tex. 7. & 2. meteor.) *Vera eſt propoſitio, de mixto perfecto, cuius mixtio eſt completa, in qua videlicet miſſibilia ſunt reducta ad vnam formam ſuperadditam mixtioni. Fallit autem in mixto, cuius mixtio eſt per ſolam partium iuxta poſitionem. Nam talis motus non eſt ſimplex, ſed eſt inflexus ſeu compoſitus, vt eſt motus turbinum. Auerr. 4. Cœli. com. 7.*

Mrathematicus ſolum de cauſa formali conſiderat. Auer. 1. Phyſ. in com. 1.) *Reſpondetur, Mathematicum conſid & are formam tantum, quia non conſiderat materiam ſenſibilem, neque agens, neque finem concernentem motum, ſed ſolum conſiderat formam vniuerſalem declarantem quidditatem, partes enim definitionis dicuntur formæ, vt patet in 2. Phyſ. tex. 28.*

Mouens & motum debent eſſe ſimul, 7. Phyſ. tex. com. 10.) *Veritatem habet propoſitio, de mouente in genere cauſæ efficientis, fallit autem de mouente in genere cauſæ finalis, præcipuè in generabilibus & corruptibilibus, in quibus aliud eſt mouens vt finis, & aliud eſt mouens vt efficiens, vt dicit Auerr. in primo cap. lib. de ſubſtantia orbis, gloſſa eſt eiuſdem Ariſtotelis in 7. Phyſ. tex. com. 9.*

Materia prima generatur per accidens. Commentator. 1. Phyſ.) *Intelligitur per accidens id eſt, ſecundum quid, id eſt, ratione formæ, quæ ex ea per generationem educitur, cum qua nouum conſtituit compoſitum.*

Materia prima in rei veritate generatur, 1. Phyſ.) *Reſpondetur, quod verum eſt ſubiectiuè, ſic quod incipit eſſe ſubiectum formæ, non autem terminatiuè generatur. Intelligitur eo ſenſu quo axioma proximè præcedens, nempe incipit ſubiectum eſſe formæ.*

Malum entis deſtruit ſe ipſum, & videtur velle quod malitia nominaliter ſit aliquid, quod eſt tamen contra eundem Philoſophum, 2. de Anima.) *Illa dupliciter intelligitur. Vno modo conditionaliter, vt ſic, ſi malum entis eſſet, tunc deſtrueret ſeipſum, id eſt, malum entis ſignificat deſtructionem ſuiipſius. Alio modo intelligitur, quod malum deſtruit ſeipſum per accidens, malum enim cùm ſit priuatio, non reperitur niſi in bono, dum ergo conatur ad deſtructionem boni, per accidens ad ſuiipſius deſtructionem conatur, quia priuatio non poteſt exiſtere ſine ſubiecto.*

Magis eſt eligendum indigenti ditari quàm Philoſopha-

ſophari, 3. Top.) *Non quod ſit melius, ſed quod ſit magis neceſſarium indigenti.*

Materia prima primo recipit formam vniuerſalem, deinde minus vniuerſalem, Commentator, 12. Metap.) *Hoc eſt, prius natura formam elementi, deinde formam mixti, denique animam. Ordinem enim habent inter ſe iſtæ formæ, ſuntque aliæ alijs magis vel minus communes.*

Mouens debet eſſe ſimul cum motu, 7. Phyſ.) *Non ſemper immediatione ſuppoſiti, ſed ſemper immediatione virtutis.*

Materia remanet in re facta, priuatio vero non, 1. Phyſ.) *Intelligitur quod materia remanet in re facta ſub ratione & denominatione materiæ: ſed priuatio non manet ſub illa ratione vel denominatione, eſt enim formaliter negatio formæ, materialiter aptitudo ad formam. Quando ergo iam adeſt forma, ſane ſub ratione priuationis non remanet amplius priuatio.*

Motus in quantitate dicitur augmentatio vel diminutio, 5 Phyſ.) *Intelligitur, quod motus ad quantitatem proprie, Vnde rarefactio & condenſatio differunt non parum ab augmentatione & diminutione.*

Materia prima non eſt, 1. Phyſ.) *Intelligitur vt ſupra, materia prima non eſt in actu formali, quia materia prima non eſt forma, cum hoc tamen ſtat, quod materia prima ſit in actu eſſentiæ & potentiæ.*

Magis & minus non diuerſificant ſpeciem, 2. Top.) *Intelligitur de ſpecie eſſentiali ſic, quod magis & minus non diuerſificant ſpeciem eſſentialem, ſed bene accidentalem.*

Medium componitur ex extremis, 5. Phyſ. tex. 6.) *Intelligitur de compoſitione ſimilitudinaria, id eſt, quod medium in aliquo gerit ſimilitudinem vnius extremi, & in alio alterius extremi. Quanquam aliquando etiam realiter componitur ex extremis, vt fuſcum ex albo & nigro, tepidum ex calido & frigido.*

Minimo non potest dari minus, 1. Phys.) *Intelligitur in sensu diuiso, non in sensu composito. Tali enim minimo possibile est dari minus.*

Materia prima non est in potentia ad formam, per Comment. & Philosophum, 5. Metaph.) *Intelligitur de potentia actiua & instrumentali, & non de potentia passiua & essentiali.*

Magnitudo & multitudo non sunt accidentia quantitatis, 5. Metaph.) *Intelligitur capiendo ea respectiue, tunc non sunt species quantitatis: sed capiendo ea absolute, tunc sunt species quantitatis.*

Mundus est æternus, 8 Phys. & 12. Metaph.) *Intelligitur secundùm Arist. quidem & alios, quibus creatio rerum ex nihilo fuit ignota. Non autem secundùm veritatem quæ docet mundum ex nihilo factum à Deo in tempore.*

Minus bonum coniunctum alteri, facit ipsum magis bonum, 1. Eth.) *Et sic sequeretur, quod corpus animatum esset nobilius ipsa anima. Intelligitur, dummodo vnum bonum non includat aliud. Vnde etiam nullum bonum Deo additum, facit ipsum maius bonum. Quia est infinitus, præhabens omne bonum.*

Manifestum est, quod Deus non habet genus nec qualitatem, nec quantitatem, per Auicennam.) *Propriè loquendo de his scilicet, vt habent rationem prædicamenti. Est enim Deus perfectissimus simul & simplicissimus. Impropriè autem vel similitudine quadam, etiam illa quandoque dicuntur de Deo.*

Materia prima appetit formam, sicut fœmina virum, turpe bonum seu pulchrum, 1. Phys. tex. 81.) *Intelligitur de appetitu naturali, & non animali. Vel sic, Materia prima appetit formam, id est, appetit perfici à forma. Ne quis existimaret, materiam simpliciter esse turpem, addit, id esse per accidens, puta ratione priuationis: Et ita turpe, quia turpe non est appetens pulchri, seu boni, nec est per se in materia*

teria turpitudo deformitasq́, sed per accidens, quatenus priuationis est consors. Eam verò appetitionem esse in materia sic, dicit Themistius, prouidentiam fuisse, quæ & turpi desiderium honestatis, & egenti opulentiæ quantum sit satis, iniecerit.

Motus natus est ignire ligna, lapides, & ferrum, 2. Cœli & mundi tex. com. 42. & in 1. Meteor.) *Aduerte, quod duæ conditiones requirantur circa hoc, vt motus calefaciat præcipuè. Prima, quod sit velox, ita quod corpus calefactibile distrahatur, plus quàm secundùm propriam naturam est distrahibile. (nam rarefactio est dispositio ad calorem,) & sic motus rarefaciendo corpus motum calefacit. Secunda est, vt motus sit in magno mobili, & propinquo.*

Materia negatione cognoscitur, 10. Metap. tex. com. 24.) *Nota, quod materia duplex sit, prima & secunda materia. Prima est natura, sed materia secunda est naturatum, siue habens naturam. Prima enim materia est substantia simplex, sed secunda est substantia composita ex materia & forma, siue sit vt materia alterationis tantùm, siue vt materia alterationis, & compositionis simul. Propositio igitur veritatem habet de prima materia principaliter. Nimirum enim cognoscitur negatione quatenus est ens, seu substantia, quæ nec est forma, nec habens formam, quantum est de se. Est autem in potentia ad omnem formam.*

Motus est tempus, 4. Phys.) *Respondetur quod Philosophus vult, quod illa non est prædicatio essentialis, sed accidentalis, quia motus vt numeratus & acceptus in mensuram, durationis rerum istarum, & operationum naturalium est tempus. Itaque accidit motui quod ipse sit tempus.*

Motus qui est ab extrinseco motore est violentus, 7. Phys. tex. com. 10) *Respondetur, quod motus ab extrinseco motore non semper mouente, vel motus ab extrinseco motore in mobili non habente inclinationem ad talem motum,*

dicitur

dicitur esse violentus, & sic debet intelligi propositio hæc in via Peripateticorum.

Medium promouet ipsum motum, 3 Cœli in oppositum est Philosophus, 4. Phys. vbi dicit quod medium est resistentia successiua, & per cõsequens est impedimentum motus.) *Respondetur quod authoritas 3. Cœli intelligitur, scilicet, quando medium est subtile, & sic per accidens promouet motum, scilicet ratione veritatis & vtilitatis: sed de per se medium semper resistit motui, eo quod in esse appetit esse indiuisum.*

Mensura debet esse quid minimum, 12. Metaph.) *Respondetur quod intelligitur quoad sufficientiam notificationis, id est, quod non debet deficere ad minimum in notificatione mensurati.*

Motus circularis cœli est primus motuum, 8. Phys.) *Intelligitur, est primus motuum, id est, diuturnior motuum. Vel sic, est primus motuum, id est, perfectior motuum.*

Metaphysica est de omnibus entibus mundi, 1. Phys.) *In genere siue secundum rationes communes, non autem secundum propriam cuiusq; quidditatem; Homo enim secundum quidditatem suam non ad Metaphysicum, sed ad Physicum pertinet.*

Metaphysica est scientia nobilissima & difficilima, 1. Metaph.) *Intelligitur non exclusiue sic, quod solius Metaphysici sit considerare difficilima, sed etiam alterius artificis: sed vult quod principaliter solius Metaphysici sit considerare difficilima. Nobilissima autem vtiq; est ratione subiecti sui principalis, quia non solum tractat de transcendentibus illis Ente, Vno, Bono, Vero, verumetiam de Deo & intelligentijs tanquam obiecto principali.*

Modica transgressio in principio à veritate discedẽtibus in fine fit longe decies millies maior, 1. de Cœlo tex. 33.) *Exemplum est de iter agente, qui errat in principio itineris, & ideo quanto magis pergit, tanto magis in er-*

rore

vore perſeueret. Sic paruus error in principijs, ſit maximus in fine, & ideo iubebat Plato, quod prolixus ſermo haberetur de principijs, vt inquit Commentator 3. de anima comment. 4.

Medium eſt nobilius extremis, 5. Phyſ.) *Nota quod duplex ſit medium. Vnum eſt ſecundum magnitudinem, aliud autem medium, quod eligitur à natura. Propoſitio vera eſt de medio ſecundum naturam, non autem de medio ſecundum magnitudinem ſiue ſecundum ſitum. gloſſ. eſt Ariſt. & Auerr. in 2. de cælo, tex. com. 74. Alio modo reſpondetur quod alia eſt æquiuocatio ex parte medij: Nam quædam dicuntur media per compoſitionem ex extremis, ſicut coloris medij inter album & nigrum. Et quædam dicuntur media per comparationem tantum, ſicut aer & aqua, ſunt media inter ignem & terram. diſtinctio hæc etiam eſt Auerr. 4. Cæli com. 26. in neutris vniuerſaliter vera eſt propoſitio aſſumpta. Vide Zimar. fol. 72. Vera eſt autẽ propoſitio in moralibus, quia virtus quæ eſt in medio duorum extremorum quæ ſunt vitia, eſt nobilior extremis.*

Melius eſt mori quam facere contra bona virtutis, 3 Ethic.

Medicinæ fiunt per contraria, 2. Ethic. cap. 5

Malũ facere eſt facile, bonum autẽ difficile. ibidem.

Medium in omnibus rebus eſt laudabile, 2. Ethic.

Minus malum eſt eligibilius magis malo, 5. Ethic.

Maximum bonorum exterior eſt honor, 4. Ethic.

Matres plus amant filios quam patres, quia certiores ſunt de ijs, & plures labores habent circa eos, 8. Ethic. cap. 7

Maioribus datur honor, minorib. autem lucrum: quia honor eſt tributio virtutis & beneficij, lucrum autem eſt auxilium indigentiæ, 8. Eth.

Magiſtris, dijs & parentibus non poteſt reddi æqualens, 9. Ethic.

Magis

Magis tenemur amicis largiri bona quam extraneis. ibidem.

Multo grauius aliquis fert, si honore priuatur, quam si bona sua auferantur, 2. Oecon.

Masculinum genus naturaliter dignius est fœmino, 1 Polit.

Melius est iudicare secundum leges & literas, quam secundum propriam scientiam vel sententiam, 2. Polit.

Multi serui quandoque deterius seruiunt pauciori-bus, ibidem.

Mõstro similis est auaritia. Seneca in lib. de Moribus.

Mihi crede auarus non potest esse diues nec felix, ibidem.

Multo magis prodest, si pauca præcepta sapiẽtiæ teneas, & illa prompta & in vsu tibi sunt, quam si multa discas, & illa nõ habeas in animo. Senec. de beneficijs.

Mancipiorum raro est clementia. Boëtius in de disciplina Schol.

Miserum est eum esse magistrum, qui nunquam nouit se esse discipulum. ibidem.

Masculi si non coeunt, sunt longioris vitæ fœmellis: quia masculus est calidior fœmina. in de causa longitudinis & breuitatis vitæ.

Mulier, maioris est pietatis & cõpassionis, quã vir; sed est maioris inuidiæ, cõtentionis & litis, & malitiosior est viro, & de facili decipitur, 9 lib. de histo. animalium.

Menstruum in mulieribus cessat in quadragesimo anno, in aliquibus manet vsque ad quinquagesimum annum, & ideo vetulæ antiquæ sunt barbatæ, 9. lib. de historijs animalium.

Multo grauius est male dedisse beneficium, quam dedisse. Seneca de beneficijs.

Magna est dignitas sapientiæ, quæ Socratem summo Deo coæquat. Apuleius de Deo Socratis

Mani-

Manifesta negare, irreuerentia est, 2. lib. Rhetor.

Mouens & motum, sunt simul, 7. Phys. tex. 9.) Saltem virtute.

Materia est causa quare entia possunt esse & non esse. 2. de gener. tex. 51

Melius est esse, quam non esse, ibid. tex. 59

Medicus est artifex mechanicus 1 de anima, com. 17

Melancholici, maxime vera somniant. de diuinit.

Mors, nihil aliud est, nisi frigiditas, & siccitas, de longit. & breuitate vitæ.

Mors nihil aliud est, quam recessus animæ à corpore. idem de morte.

Multo melius est, habere animam habentem scientias, quam habitum corporis videre bene indutũ Arist. iu Epist. ad Alexand.

Mulier, melioris est pietatis, quam vir: sed maioris inuidiæ, & malitiosior est Viro, & facile decipi potest. lib. 9. de animal Arist.

Magis dicimus illum scire rem, qui scit eam affirmatiue, quam qui scit eandem negatiue, 3. Metaph. tex. 3.

Mors metaphorice dicitur finis. 5. Metaph. tex. 21.

Maior virtus est, bona operari, quam turpia non operari, 4. Eth. cap. 1.

Multitudo temporis, facit experiẽtiam, 6. Eth. cap. 7.

Maior est delectatio in quiete, quam in motu, 7. Eth. cap. 14.

Malitiosus, non est bonus neque actu, neque potentia, 7. Eth. cap. 8.

Malus rex, Tyrannus dicitur. 8. Eth. cap. 7.

Matres plus diligunt Filios, quã Patres 8. Eth. cap. 7.

Melius est ciuitatem regi à Viro optimo, quam lege optima. 3. Polit.

Media possessio bonorum exteriorum est optima, quia facilimum est rationi obedire, 4. Polit.

Mino-

Minores, vt fiant æquales, seditionem faciunt: æquales vero, vt fiant maiores 5. Polit.

Melodia, iratos, & aliis passionibus occupatos sæpe alleuiat, ipsos lætos faciens. 8. Polit.

Musica est potens lætificare homines. ibid.

Multis seruit, qui corpori seruit. Seneca lib. 2. Epi. 14.

Magnanimi est, contemnere magna. idem lib. 5. Epi. 39.

Magnarum virium est, negligere lædentem. idem de moribus.

Morieris: ista est hominis natura, & non pœna.

Morieris: Hac conditione intraui, vt exirem.

Morieris: Vita nostra, peregrinatio est: Cum diu ambulaueris, domum redeundum est.

Morieris: stultum est timere, quod vitare nō possis.

Male de te loquuntur homines: bene loqui nesciunt, faciunt enim, non quod mereor, sed quod solent.

Male de te loquitur malus: moueret, si hoc iudicio faceret, & non morbo: non de me loquitur, sed de se. Omnia hæc Seneca de remedijs fortuitorum.

N.

NIHIL agit vltra gradum suæ perfectionis, siue quod idem est, Nihil agit vltra suam speciem, 7. Metaph. tex. com. vlt.) *Falsa est propositio si absolute intelligatur: Limitatur autem hoc modo, quod vera est de agentibus in virtute propria. Vnde virtus informatiua existens in semine, licet non sit animata in actu, producit inde animatum, quia est instrumentum rememoratum ab animato, videlicet à Cœlo. Fallit etiam in accidentibus eadem ratione, quia idem est*

agens

agens disponens materiam, & inducens formam, sed non virtute propria quia agit sicut instrumentum. Fallit in agente remoto; Fallit in agente per accidens & à casu; Vide pro his 7. Metaph. com. 31.

Neque animal dicis esse hominem per Porph.) *Illa authoritas intelligitur, quod illa prædicatio, Animal est homo, non est directa, eo quod inferius prædicatur de suo superiori.*

Nomina & verba transposita, idem significant, 2. περὶ ἑρμηνείας.) *Illa authoritas habet duplicem sensum. Vnus est, quod solum propter transpositionem terminorum, scilicet nominum & verborum, nomina & verba non amittunt suas significationes essentiales, licet bene accidentales, vt est casus, numerus & figura. Sed alium sensum habet, quod propter transpositionem nominum & verborum non mutatur veritas propositionis, & si ille sensus debet esse verus, tunc oportet quod seruentur proprietates logicales, scilicet ampliatio & restrictio.*

Non ens non intelligitur, 1. Phys.) *Intelligitur non ens, non intelligitur per propositiones categoricas affirmatiuas, sed cum hoc tamen bene stat, quod non ens intelligitur per propositiones categoricas negatiue, hoc est directe.*

Non necesse est res ferre ad disputationem, siue ad disputandũ, sed vtimur terminis pro rebus, 1. Elench.) *Intelligitur de necessitate conditionata, cum debeamus disputare de rebus per nomina, & non possumus res portare ad disputationem, tunc oportet nos vti nominibus pro rebus.*

Numerus est infinitus per appositionem vnitatum, 3. Phys.) *Intelligitur quod numerus potest multiplicari in infinitum per appositionem vnitatum.*

Natura & principium sunt subiectum scientiæ naturalis. Comment. 3. Phys.) *Sciendum quod quælibet scientia considerat aliquod subiectum, eius principia, passiones*

&

& species. Natura igitur & principia ratione istius consideration is possunt etiam dici obiectum physicæ. Cum hoc tamen sit, proprium & adæquatum subiectum physicæ, sit ipsum corpus mobile cuius ista sunt principia,

Natura dirigitur ab agente infallibili, Commentator, 12.Metaph.) *Intelligitur de natura naturante scilicet Deo, vel etiam, de natura quidem naturata, sed vt plurimum duntaxat simpliciter intelligitur de natura naturante, scilicet Deo.*

Nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu, 1. Phys. & 2.de Anima.) *Intelligitur quod non oportet quod omnis cognitio intellectiua alicuius rei dependet à sensu eiusdem, quia de Deo & intelligentijs habemus notitiam intellectiuam, & tamen non sunt sensibiles, sed sufficit quod omnis nostra cognitio intellectiua dependet à sensu illius vel alterius rei: Modo dicitur, quod notitia intellectiua de Deo causata, est ex notitia effectuum, per quam deuenitur immediate in cognitionem substantiarum insensibilium, & hoc à posteriori.*

Natura non deficit in necessarijs, nec redundat in superfluis, 2.de Anima, & 1.Cœli.) *Intelligitur quoad imperfectionem finis vltimati, tunc natura non deficit nec redundat, licet quandoque deficiat & redundet in determinatione certi finis determinati & particularis. Alio modo intelligitur, quod natura nec deficit nec redundat quoad totam speciem, licet bene quoad partem speciei, id est, quoad aliqua individua, vel dicatur, quod natura non deficit nec superabundat in pluribus, sed bene aliquando in paucis. Item ponendo casum, quod tantum tres essent homines in mundo, & nati omnes cum sex digitis in vnaquaque manu, tunc esset monstrum, & redundaret tota natura in superfluis. Similiter si nati omnes tres vna manu, siue sine manibus, tunc deficeret tota natura in necessarijs, dicendum quod tota humanitas esset monstrum actualiter, non autem potentialiter.*

zer. Considerenda enim est tunc non tantum speciei actualis sed & potentionalis.

Nullum complexum est definibile, 2. Topic.) *Respondetur definitione rei, at bene definitione nominis. Intelligitur etiam tanquam definibile propinquum, licet bene vt remotum. Et ratio est, quia omne definibile propinquum debet esse species: Sed nullum complexum est species, ergo nullum complexum est definibile. Si igitur resoluitur complexum, bene etiam secundum partes potest definiri.*

Non sunt eadem nota nobis & simpliciter, 1. Phys. tex. 3. 1. Post. cap. 2.) *Hoc accipiendum est vt plurimum. Nam in Mathematicis sunt eadem nobis, & simpliciter nota. Hoc item verum est de rebus pro vt extra mentem existunt, in quibus prius cognoscimus quæ posteriora sunt secundum naturam. Deinde vero quæ sunt priora: Alioquin magis vniuersalia sunt nobis & simpliciter notiora. Hoc etiam verum est de homine pro vt naturaliter cognoscit res, non autem pro vt scientijs præditus, & in illis exercitatus intelligit. Vide Arist. 6. Top. cap. 12.*

Nihil scitur demonstratiue & definitiue, 2. Poster.) *Verum est scilicet secundum se totum & adæquatum. Essentia enim rei per definitionem cognoscitur. Passio per demonstrationem, videlicet per rationem passionis. Nam quatenus etiam suam habet essentiam, suo modo etiam habet definitionem.*

Non contingit sensum decipi circa proprium obiectum, 2. de Anima tex. com. 93.) *Intelligitur dummodo sit bene dispositus, & obiectum sit bene appropriatum, simpliciter vero siue distincte loquendo respondet Auerroes super cit. tex. sensum esse; quod sensus in maiori parte circa sensibile proprium non errat. Et hoc etiam respectu sensibilium communium V. G. motus magnitudinis figuræ, &c. in quibus tametsi sensus quoque minus frequenter fallatur, magis tamen frequenter quam in sensibilibus proprijs.*

Nulla bona definitio debet dari per oppoſita, vt elicitur ex 5. Top.) *Ratio, quia mẽbra bonæ definitionis debent competere definito: ſed oppoſita non conueniunt vni & eidem: ſciendum igitur, quod illa authoritas intelligitur de definitione quidditatiua, ſic quod illa non debet dari per oppoſita copulatiue: Cum hoc tamen ſtat, quod aliqua poteſt dari per oppoſita diſiunctiue vel cum ordine quodam. Vnde definitur natura principium motus & quietis, quod ſit principium motus vel etiam quietis, ſed hoc cum ordine quodam, propterea enim res naturalis mouetur ad locum ſuum vt ibi quieſcat. Terra V.g. ad centrum mundi, vt ibi tanquam in loco ſuo naturali conquieſcat & conſeruetur. Cætera de hoc axiomate habes ſupra in litera D. fol. 49*

Natura ſolum intendit ſpeciem & non indiuiduum. Per Auicennam.) *Reſpondetur, quod natura non indiuidualis, ſed communis, ſicut cœlum ſolum intendit ſpeciem ſemper continuare, & non indiuiduum. Alio modo alijs dicendum videtur, quod hoc dicat Auicenna ponendo vniuerſalia realia more Platonico. Et ideo de hoc eius dicto non curandum.*

Nihil ſcitur niſi verũ, 1. Poſter.) *Quod non eſt non ſcitur, id eſt, vt dicit Philoſ. falſi non eſt ſcientia, vt non eſt ſcientia diametrum eſſe commenſurabilem coſtæ, quia id falſum eſt. Dices, vnde ſequitur? quia ſcientia eſt verorum, propterea demonſtrationem ex veris procedere oportet, licet ex falſo inferatur verum, hoc eſt, ex præmiſſis falſis, quantum ad vim illatiuam, & propter Syllogiſmi diſpoſitionem, ſed non ſequitur quantum ad vim probatiuam, & tanquam ex cauſa, quia quod non eſt, non poteſt eſſe cauſa, aut probare id quod eſt.*

Nullum indiuiſibile mouetur, 6. Phyſ.) *Intelligitur per ſe & circumſcriptiue de loco ad locum.*

Nulla forma eſt compoſita ex partibus diuerſarum rationũ, per Authorem ſex principiorum.) *Reſpondetur, quod*

quod loquitur de forma simplici & non composita, non est incommeniens, quod aliqua forma sit composita ex partibus diuersarum rationum, sicut forma aggregata ex pluribus.

Nescimus verum sine causa, 2. Metaph.) *Intelligitur à priori. Vel sic, Nescimus verum propter quid sine causa, cum hoc tamen sit, quod scimus verum quod est, à posteriore siue demonstratione quia sine causa.*

Non solum gratiæ agendæ ijs, quorum opinionibus quis acquieſcit, ſed etiam illis qui duntaxat ſuperficie tenus dixerunt, 2. Metaph. tex. 2. Conferunt enim aliquid etiam iſti, habitum namq; noſtrum exercuerunt. Sic in 12. Metaph. tex. 45. idem Philoſ. inquit, Diligere quidé oportet vtroſq;, adhærere autem certioribus.) *Senſus eſt quod minus quidem debemus his quam illis, attamen & his quatenus excitarunt & præparauerunt facultatem noſtram intelligendi, ad inueſtigandam & eruendam veritatem. Nam vt ibi Auiſt. dicit, ſi Phrynis non fuiſſet neq; Timotheum haberemus, etſi enim Phrynis artis muſicæ minus fuit peritus quam Timotheus, tamen præceptor ipſius fuit, ipſumq; excitauit, ac præparauit, vt artem hanc ad maiorem perfectionem perduceret, & muſicus excellentior euaderet. Vide plura apud Simplicium ſuper hunc textum.*

Natura ſolum habet determinare de illo, quod eſt corpus vel paſſio corporis, 3. de Anima.) *Et videtur, quod naturalis non habet determinare de intellectu humano. Reſpondetur quod naturalis ſolum habet determinare de corpore, vel de paſſione corporis, vel de eo quod dependet à corpore in operatione ſua, & ens etiam habet determinare de intellectu.*

Nigredo eſt priuatio albedinis, in de ſenſus & ſenſato.) *Reſpondetur, quod vnis tantum quod nigredo eſt qualitas minus perfecta quam albedo.*

Neceſſe eſt in demonſtratione magis credere principijs quam concluſioni, hoc eſt, credulitatem vel

scientiam præmissarum esse maioris credibilitatis quã scientiã suæ conclusionis, 1. Poster. cap. 2.) *Intelligitur de necessitate conditionata, vt si debet haberi credulitas vel scientia conclusionis propter præmissas, tunc præmissæ debent esse magis scitæ, & magis creditæ: his enim propter quæ credimus alijs, magis credimus & declaratur per illud principium. Propter quod vnumquodq; tale, & ipsum magis, & hoc intellige de dignitatibus & alijs principijs.*

Nihil dat, quod non habet, 1. Elench.) *Scilicet quod non habet vel formaliter vel virtualiter. Oportet enim vt alterutro modo habeat siquidem dat. Potest autem bene fieri vt aliquid agens det aliquid, quod tamen ipsum agens non habet formaliter sicut sol facit ista inferiora calida formaliter, licet ipse sit tantum calidus virtualiter.*

Nullum violentum perpetuum, 2. Cœli & Mundi, tex. com. 8.) *Notandum duplex esse violentum. Violentum simpliciter & violentum secundum quid. Respondetur ergo, quod violentum secundum quid esse perpetuum, non inconuenit, sed violentum simpliciter, sicut de aere quod sit frigidus in media regione aeris: Violentum est secundum quid, non autem simpliciter cum non omnes eius partes sint frigidæ, sed aliqua sit calida in sua naturali dispositione. Hæc Bucca ferreus in primum meteor. Sic igitur Philosophi nullum violentum per se & simpliciter, & secundum totum negarunt esse perpetuari, tamen secundum quid & per accidens illud inconuenit: Nec videatur tibi nouum hoc, quia multæ sunt propositiones per se veræ in scientia naturali, quæ tamen sunt falsæ per accidens, sicut dicit Commentator in 6. Phys. in Com. 15.*

Nota per se, probari non possunt, 2. Phys. tex. com. 6.) *Limitatur propositio isto modo Per se nota probari non possunt, verum est simpliciter & demonstratiue, & per se loquendo, tamen ad hominem possunt rationibus ducentibus ad*

inconueniens ostendi, sicut fecit Aristoteles cum negantibus prima principia in 4. Metaph.

Non reminiscimur post mortem, Aristot. 1. & 3. de Anima.) *Scilicet qua parte reminiscentia est aliquid ipsius sensitiui, vt ibi loquitur Aristoteles, hoc est, quatenus fit per conuersionem ad phantasmata. At bene etiam manet post mortem ratione specierum intelligibilium, vel ratione eius cognitionis, quæ iam semel recepta in intellectum, non amplius dependet à speculatione phantasmatum, sine tandem ista cognitio sit de singularibus, siue vniuersalibus.*

Notitia primorum principiorum est nobis innata, 1. Poster.) *Videtur ergo quod intellectus in principio suæ creationis non habet se tanquam tabula rasa, in qua nihil est depictum, quod est contra Aristotelem tertio de Anima. Respondetur, quod sic intelligitur, quod Anima naturaliter est inclinata ad essentiendum primis principijs. Sunt enim tam manifesta, tam certa vt sine vlla probatione ex sola terminorum intelligentia cognoscantur, tanquam vera & certa vt V. g. quodlibet est vel non est, vel totum maius sua parte, &c. eiusmodi sunt vt si modo intelligantur vocabula. V. g. quid significet vox ista Latina, totum, quid vox ista, pars, & sic de cæteris, statim intelligatur propositionem eiusmodi veriſſimam esse.*

Nec materia est, nec forma est, sed totum compositum, 7. Metaph.) *Intelligitur quod materia non est nec forma suppositaliter, sed totum compositum.*

Nihil scitur sine causa, 10. Metaph.) *Intelligitur à priori & cognitione perfecta, cognitione autem imperfecta & à posteriori aliquid bene scitur sine causa, vt puta Deus, 8. Phys.*

Nihil videtur nisi color, 2. de Anima.) *Intelligitur sic, capiendo Ly Color concretiue pro colorato: vt sit sensus. Nihil videtur nisi coloratum, siue quatenus coloratum.*

Nec vox, nec litera docet, sed verus est Doctor, qui mentem illuminat, per Commentatorem, 1. Phys.) *Intelligitur quod ipsa vox non docet principaliter, sed solum instrumentaliter: sed ille verus Doctor est, scilicet principalis, qui mentem illuminat.*

Nihil est quod potest rationem entis subterfugere, per Auicennam.) *Intelligitur quod nihil est quin contineatur sub Ly Ens, vel de quo non sit verum dicere, quod sit ens.*

Nihil habetur de tempore nisi nunc, 5. Phys.) *Non quod nunc sit pars temporis, sed quod sit aliquid continuationum partium temporis. Est enim tempus non ens permanens sed ens successiuum, quod vt dicatur esse, non debet habere aliquam partem permanentem (sic enim non ens successiuum sed ens permanens esset) sed satis est, quod suas partes in continua habeat successione: Ita vt prior posterior per aliquid continuetur. Sic dicimus, nunc esse diem Lunæ, aut mensem Nouemb. & bene dicimus secundum omnes; cum tamen nunc istud nihil sit nisi instans quoddam, præteritam huius diei partem cum futura copulans atque coniungens.*

Nullum bonum honestum recipit additionem, per Senecam.) *Intelligitur, quod nullum bonum honestum recipit additionem per admixtionem sui contrarij, scilicet malicie: cum hoc tamen stat, quod capiat additionem gradus ad gradum eiusdem speciei.*

Naturale agens agit vt assimilet sibi passum.) *Intelligitur quod agens naturale agit propter formam generandi, acquirendam, tanquam propter finem: sub fine, in quantum ordinatur ad saluandum speciem in ordine ad perfectionem vniuersi.*

Non potest esse Princeps sine amicis, 5. Eth.) *Ratio quia de quanto fortuna est maior, de tanto est minus secura.*

Negato vno contrariorum de aliquo immediate oppositorum, concedendum est & reliquum subiecto

mouente,

mouente, per Petrum Hiſpanum, tract. 5.) *Notandum quod illa authoritas eſt vera ſaltis duabus conditionibus. Prima eſt, quando ſubiectum eſt ſuſceptibile amborum contrariorum, tunc oportet quod ſi vnum negatur de ſubiecto, quod reliquum deſignetur ineſſe ſubiecto: proinde non ſequitur, lignum non eſt ægrum, ergo lignum eſt ſanum. Secunda conditio, quod contraria ſint immediata, hinc ergo non ſequitur. Lignum non eſt album, ergo eſt nigrum.*

Nulla potentia eſt ad præteritum, 1. Cœli.) *Intelligitur vno modo ſic, Nulla potentia eſt quæ poteſt producere præteritum: & ſic eſt falſa, quia Deus poteſt deſtruere Socratem, & reproducere, vt ex fide credimus. Alio modo intelligitur quod nulla potentia eſt ad præteritum, quod fuit præteritum, ita vt per eam poſſit fieri quod non præterierit, quod præteriit. Sic Deus non poteſt facere vt Socrates deſtructus non fuerit deſtructus. Implicat enim iſtud contradictionem, ſed bene illum poteſt per ſuam omnipotentiam reparare & reſuſcitare deſtructum.*

Nos ſumus Domini noſtrarum operationum à principio vſque ad finem, 3. Ethic.) *Intelligitur ſic, Nos ſumus Domini, id eſt, liberi producti noſtrarum operationum. Ita vt etiam poſitis omnibus requiſitis ad agendum poſſimus non agere. V.G. Etiam ſi quis maxime eſuriat, tamen à cibo oblato poteſt abſtinere: Huiuſmodi vero libertas in brutis minime reperitur.*

Non quodlibet agit in quodlibet. Non quodlibet patitur à quolibet. Non quodlibet fit ex quolibet, 1. Phyſ. tex. 43. ſed determinatum ex determinato.) *Tria hæc principia contrariorum principiorum, ex quibus omnia fiant ſupponit & explicat Auerroes apud Ariſtotelem ibidem.*

Nihil agit in ſeipſum, 1. de Generat.) *Primo & per ſe, ſed bene ſecundario & per accidens.*

Neceſſe eſt omne diuiſum prædicare de membris diuidentibus, per Boët.) *Intelligitur de illis quæ habent ſe*

vt species vel differentiæ, & non de illis quæ habent se vt analogum in sua analogata.

Natura determinatur ad vnum, 9. Metaph. tex. com. 3.) *Non intelligitur propositio, quod natura determinatur ad vnum producibile, sed ad vnum modum producendi, quia videlicet non est principium indeterminatum respectu oppositorum sicut est voluntas, vbi aduerte, quod ratio allegatur ibi quare potentiæ rationales sint ad opposita, quia eadem est scientia contrariorum, vbi Auerr. reddit causam, dicens, iuxta textum, quare agens rationale agit duo contraria, & est, quia agit per scientiam, & quia scit duo contraria, ideò agit duo contraria, quia scientia contrariorum est vna subiectiuè intellige, quia intellectus est subiectum omnium scientiarum.*

Nobiliora sunt quæ paucioribus indigent, 1. Cœli.) *Intelligitur cæteris paribus alioquin rex vtiq; pluribus indiget quàm aliquis ciuis vel rusticus. Deinde dici etiam potest illud quod Aristoteles dicit de corporibus illis superioribus, vbi quod perfectius est paucioribus motibus indiget ad suam obtinendam perfectionem. V. g. Primum mobile perfectius est orbe lunari, adeoq; vno tantum mouetur motu, cum orbis lunaris moueatur duobus vel tribus; secùs est in his inferioribus. Homo enim vtiq; inter omnia ista, substantiæ est perfectissima: multò autem pluribus motibus & operationibus ad suam consequendam perfectionem indiget, quàm quicquam aliorum.*

Nihil agit infra suam speciem, 7. Metaph. & 2. de Anima.) *Intelligitur virtute propria, licet bene virtute aliena aliquis agit infra suam speciem, & hoc virtute agentis nobilioris.*

Nulla qualitas mixta est in simplici corpore, in de sensu & sensato.) *Intelligitur sic, quòd nulla qualitas mixta, qualitatibus contrarijs est in corpore simplici existente in sua naturali dispositione.*

Nulla

Nulla ſubſtantia fit à caſu, 7 Metaph.) *Intelligitur de ſubſtantia perfecta primæ ia, cum hoc tamen ſtat, quod ſubſtantia imperfecta & ſecundaria debet fieri à caſu.*

Non eſt mendacium abſtrahentium, 2. Phyſ. tex. 18) *Ac ſi dicat, non ob id, quod abſtrahat intellectus quæ abſtracta non ſunt re, mentitur & falſum dicit. Eſt enim illa abſtractio ſimplex conſideratio rei, quæ nihil habet falſitatis. Ut mathematici abſtrahentes à materia ſenſibili ſubiecta motui ſecundum intellectum non mentiuntur, quia non aſſerunt ea eſſe extra materiam ſenſibilem, hoc enim eſſet mendacium, ſed conſiderant de eis abſq; conſideratione materiæ ſenſibilis, quod abſq; mendacio fieri poteſt.*

Natura in ſuis operationibus non facit ſaltum, 9. de natura animalium.) *Quia non progreditur de extremo ad extremum ſine medio.*

Non eſt ratio ad principia, 6. Eth. cap. 9

Nullus patitur iniuſtum volens, 5. Eth.)

Nullus eſt bonus vel malus per ſuperabundantiam, ibidem.

Non eſt omnino felix, qui ſpecie turpiſſimus eſt. ibi.

Nullus eſt beatus nec bonus, niſi volens, 3. Eth.

Non parum differt, ſic vel ſic aſſueſci à iuuentute, imo multum, 3. Eth.

Nullus vult viuere ſine amicis, habens reliqua bona, 8. Eth.

Neque eſt Heſperus ita neque Lucifer admirabilis, ſicut Iuſtitia quæ præclariſſima virtutum perlæpe videtur. Et prouerbio dicere conſueuimus, Iuſtitia in ſeſe virtutes continet omnes.

Non facile eſt ex antiqua conſuetudine omnes trãſferre ad ſermones, 10. Eth.

Natura non facit vnum inſtrumentum, niſi ad vnum opus, 1. Polit.

Nihil differt ætate puer, & moribus puerilis, 1. Eth.

Nullum

Nullum animalium à natura habet ſermonem, niſi homo, 1. Polit.

Natura facit omnia animalia propter hominem, 1. Polit.

Non idem eſt bonus vir, & bonus ciuis, 3. Polit.

Non contingit eum bene principare, qui nunquam ſub principe fuit, Ibidem.

Non ſolum oportet politiam à principio inſtituere, ſed etiam oportet ipſam corrigere, 4. Polit.

Nobilitas & virtus in paucis inueniuntur, quia nobiles & boni ſunt pauci, 5. Polit.

Nullus mannm mittit ad impoſſibilia, 5 Polit.

Non facile poteſt inuadi, nec facile contemni, qui eſt ſobrius, ſed qui eſt ebrius; neque qui vigilat, ſed qui dormit, quapropter principes vt non inuadi poſſint, ebrietatem & ſomnum multum debent euitare, 5. Polit.

Non facile eſt ciuitatem ſine legibus & conſuetudinibus permanere, 6. Polit.

Natura cauſa eſt ordinis omnibus, 2. Phyſ. tex. 15.

Nulla res adeo vilis & parua eſt in natura, qua non liceat ſpectare aliquod diuinum & admiratione dignum, in primo de partib. Animalium cap. 5.

Neceſſe eſt futurũ principem ſubditũ fuiſſe. 7. Polit.

Non poſſibile eſt politiam eſſe optimam ſine moderata abundantia. Ibidem.

Non ſolum erudiendi ſunt pueri in arte vtili & neceſſaria, ſed etiam in artibus liberalibus, 8. Polit.

Noli pœnitere de re præterita, quia illud eſt proprium debilium. Seneca in de regimine principum.

Nimia familiaritas contemptum parit. Ibidem in libro ſecundo.

Nobiliſſimum animalium eſt homo. Ibidem.

Non qui parum habet pauper eſt, ſed qui plus cupit, Seneca ad Lucilium.

Nemo

Nemo est dignus Deo, nisi qui Dei opus implet. Seneca ad Lucilium.

Non iubeo te semper insistere libris aut pugillaminibus: dandum est interuallum animo, ita vt non resoluatur, sed vt magis acuatur. Ibidem.

Nemo dives nascitur. Ibidem.

Nemo gloriari debet, nisi de suo. Ibidem.

Natura paucis minimisque contenta est, Boët. lib. 2. de Consol pro. 5.

Non refert quam multos libros habeas, & legas, sed quam bonos habeas, Seneca ad Lucilium lib. 6. Epi. 45.

Nulla victoria maior est quam vitia vincere, Ibidem.

Non ex deformitate corporis denudatur animus, sed ex pulchritudine animæ ornatur corpus. Ibidem.

Non possumus: facit hoc quod nemo vitam suam respicit. Ibidem Epist. 89.

Non te moueat dicentis auctoritas, nec quis dicat, sed quid dicatur, attendito. idem de form. vitæ cap. de prudent.

Non adscribas tibi, quod non es: nec maior, quam es, videri velis, esto. idem de formul. vitæ cap. de continét.

Nullum beneficium dandum est negligenti. idem de beneficijs. lib. 1.

Non refert quid aut quantum detur, sed quo animo detur: quia beneficium non in eo quod datur consistit, sed in ipso dantis animo. Ibidem.

Nulli virtus præclusa est, omnibus patet, omnes admittit, omnes inuitat: egenos, seruos, Reges & exules: non eligit domum, nec censum, sed nullo homine contenta est. idem de beneficijs lib. 3.

Non faciunt equum meliorem, aurei freni. idem lib. 5. Epi. 41.

Non in beneficijs nec ingeniorum, nec in agrorum, nec in prædiorũ possessionibus, nec in pulchritudine,

nec

nec in fama, nec in gloria beatitudo consistit. Boët. de Consol.

Nulla pestis efficacior est ad nocendum, quam familaris inimicus, 3. de Consolatione.

Non est difficile ostẽdere, quomodo ex vno absurdo alterũ sequatur. Simplicius 1. Phys. Vtriq; contentiose syllogizant & Melissus & Parmenides, nam & falsa accipiunt, & non syllogizantes sunt, 1. Phys. tex. 22, & 25.

Nemo, quam bene viuat, sed quod diu, curat. Sen. lib. 3. epi. 22.

Non iubeo te semper libris insistere, aut pugillaribus. Dandum est enim interuallum aliquod animo, nõ vt resoluatur, sed vt remittatur. Idem lib. 2. Epist. 15.

Nobilitas, est laus quædam, proueniens ex meritis parentum. Boët. 3. de Consol.

Nolunt entia male gubernari. Non est bonũ pluralitas principatuum: Vnus ergo Princeps. 12. Met. tex. 55.

Non est fas homini, cunctas diuini operis machinas vel ingenio comprehendere, vel sermone explicare. Boët. 3. de Consol.

Nulla est rationalis creatura, quin ei sit libertas arbitrij, 5. Ibidem.)

Non est dignus dulcoris acumine, qui amaritudinis nescit inuiscari grauamine. Idem de disciplina Scholarium.

Nulla est res magis nociua discipulo, quam vita contumeliosa magistri, ibidem cap. 6.

Nihil est ortum sub sole, cuius causa legitima non præcesserit. Ibidem.

Nihil est generosius & similius Deo, quam vir perfecte bonus: qui in tantum cæteros homines excellit, in quantum ipse à Dijs immortalibus excellitur. Apuleius in lib. de Deo Socratis.

Nunquam oportet Dominum esse sine custodia, sic

nec

nec ciuitatem, in Oeconomicis.

Nemo habet parem curam suorum & alienorum. ibidem.

Non est dignus scientia, qui scientiæ insurgit præceptoris. Boët. in lib. de disciplina Scholarium.

Non semper in actu sis, sed interdum animo tuo requiem dato; & ipsa requies sit plena sapientia, studijs & bonis cogitationibus. ibidem.

Non est facile largũ, fieri diuitem. Com. 4 Eth. cap. 2.

Natura modicis minimísque contenta est, cuius satietatem si volueris vrgere superfluis, aut iniucundũ erit quod infuderis aut noxium. Boëth. 2. de Consol. Phil.

Non tantum nitor vestimentorum, nec formæ excellentia, nec auri multitudo valet ad mulieris laudem & virtutem, quantum valet modestia in quolibet opere, ac studium honeste decoréque viuendi vitæ. in Oecon. Aristotelis.

Non debet homo sanæ mentis, vbicunque conuersari. Ibidem.

Nihil sit quod te à Philosophia remoueat & reuocet, nec paupertas, nec indigentia alicuius rei. Seneca ad Lucilium. lib. 2. Epi. 17.

Non irasci, in quibus oportet, & irasci, in quibus non oportet: insipientis est, 4. Eth. cap. 9.

Non omnia eueniunt ex necessitate, sed multa sunt à casu, & ad vtrumlibet [illegible] cap. 6.

Non omne quod videtur probabile, est probabile, 1. Top. cap. 1.

Nullus honorat diuitias propter se, sed propter aliud, amicitiam vero sic, 3. Top. cap. 2.

Non solum qui clam tollit, sed etiam qui palam tollere vult, latro est, 6. Top. cap. 20.

Nomina sunt finita res vero infinitæ: ideo vnum nomen, plura significat. 1. Elench. cap. 1.

Negatio,

Negatio, non constituit speciem. Boëth. lib. diuis.

Nihil appetit id, quod in se habet, nec quod sibi contrarium est. 1. Phys. tex. 81.

Nulla mutatio est infinita, secundum terminos: sed bene secundum tempus, vt motus cœli. 6. Phys. tex. 93.

Natura semper desiderat id, quod melius est. 2. de gener. tex. 59.

Nix & pluuia, habent eundem locum, & eandem materiam. 1. meteor. cap. 4.

Non mortuus, non est homo, nisi æquiuoce. 4. meteor. tex. 54.

Naturalis, in diffiniendo accipit materiam: logicus vero formam. 1. de anima tex. 16.

Noctes, magis in silentio sunt, quam dies. cap. de diuinat.

Nihil est melius intellectu, & scientia, præter Deum. lib. de bona fortuna.

Non solus homo somniat, sed etiam bruta. lib. 4. de animalib.

Nullum animal in partu patitur tam vehementissimos dolores, sicut mulier lib. 7. de animal.

Non omne quod apparet, verum est 4. Meta. tex. 24.

Nihil agit actionem, ad quam non habet potentiam, 9. Metaph. Com. 7.

Non vt sciamus, quid sit virtus, perscrutamur, sed vt boni efficiamur. lib. 2. Eth. cap. 2.

Non oportet tantũ verum dicere, sed etiam causam falsi assignare. 7. Eth. cap. 14.

Natura, modicum desiderat: opinio vero, immensum. Seneca Epi. 16. lib. 2.

Necesse est permultis indigere, qui permulta possident, Boëth. lib. 2. Consol.

Nullum malum impunitum, nullum bonum irremuneratum, idem lib. 4. Pro. 1.

Omne

O.

OMne vnum est indiuisible, 10. Metaph.) *Intelligitur cum reduplicatione, ut sic: Omne vnum quatenus vnum est, indiuisibile. Vnum enim definitur id, quod est indiuisum in se & diuisum a quocunq; alio.*

Omne quod est, ideo est, quia vnum numero est, per Boëth.) *Intelligitur vno modo sic. Omne quod est, ideo est, quia habet se extra animam, modo vniuersale non habet se extra animam: Ergo non oportet quod sit vnum numero, vel singula: quia vniuersale est terminus intentionis. Alio modo dicitur, quod vniuersale quoad suum esse, est bene singulare, sed quoad significationem seu repræsentationem, est quiddam commune.*

Omnis causa est prior suo effectu. per Comment. in de causis.) *Respondetur quod prioritas est duplex, scilicet temporis & naturæ: Modo authoritas debet intelligi de prioritate naturæ, & non temporis, & Ly Natura in tantum debet valere sicut naturaliter.*

Omnis conceptus naturalis sumendus est à forma, 7 Metaph.) *Verum est de substantijs habentibus formam, si fuerint simplices & immateriales, sicut Deus & Angeli, tunc eorum conceptus essentialis sumendus est à propria perfectione, & à propria essentia. Vnde nil mirum si proprius conceptus materiæ primæ, non sumitur à forma ipsius propria, quia nullam habet, sed vel tantum ex actu ipsius entitatiuo, vel per analogiam ad formas & perfectiones, ad quas habet potentiam essentialem.*

Omne quod inest meliori & nobiliori, est magis eligendum,

gendum,2.Topic.) *Et sic sequeretur, Vlira modum bibere, & crapulosè viuere, & vitia essent magis eligenda, eo quòd insunt melioribus & nobilioribus, scilicet hominibus. Bruta enim in multis temperantius & conuenientius naturæ viuunt quàm homines, de qua re pulcherrima, videre est in libello Plutarchi, Verum etiam bruta ratione sint prædita. Dicitur quod sic debet intelligi, non de quocunque inexistente ipsi bono meliori & nobiliori (sic enim procederet obiectio de brutis) sed de bono, & nec tunc simpliciter verum est (quia aliquando id quod inest minus bono, simpliciter melius est eo quòd inest magis bono) sed verum est secundùm quid, siue vt sic: quia vt sic habet esse quoddam dignius siue rationem nobiliorem ratione subiecti, qua superat alterum bonum etiam alioquin æquale vel etiam maius existens in minus bono.*

Omne intelligere est pati,3.de Anima.) *Verum est de intelligere recepto, falsum de intelligere irrecepto, puta de ipso intelligere Dei. Est enim Deus actus purus per suam intelligens essentiam, non per potentiam aliquam, vel intellectionem vllam superadditam suæ essentiæ, ideoq; nullo modo potest dici intelligere eius esse quoddam pati.*

Omne alterabile est corruptibile, 1. de generatione.) *Respondetur quòd loquitur ibi de alteratione corruptiua, non autem saluatiua seu perfectiua. V.g. quicquid calefit vel frigefit est corruptibile, quod autem alteratur per susceptionem luminis, vt Luna, per susceptionem scientiæ, vt anima rationalis, &c. non est corruptibile.*

Omnis qualitas denominat suum subiectum, in prædicamentis.) *Hoc est pro natura & ratione cuiusq; accidentis. Aliter enim vtiq; denominat accidens relatiuum, aliter absolutum: Illud cum ordine ad alterum, hoc sine tali ordine. Deinde piscis ille qui Torpedo vocatur, per vtrumque transmittens torporem in manus Piscatorum, qualitatem quidem eandem imprimit in vtrumque, & in manus Piscatorum:*

Atta-

Attamen nec eodem modo imprimit & afficit, nec eodem denominat. Dicitur enim manus Piscatoris torpere, non tamen ipsum rete. Ista enim qualitas non est nata vnumquodq; suum subiectum afficere eodem modo sicuti albedo.

Oportet principia semper manere. 1. Phys. tex. com. 50.) *Intelligitur secundum Auerr. videlicet, quod principia non debent esse transmutabilia & generabilia ex alijs. Et hæc est intentio Philosophi ibidem.*

Omne quod fit, fit à sibi simili, 7. Metaph.) *Intelligitur sic, Omne quod fit generatione vniuoca & particulari, simpliciter fit a sibi simili. Per hoc quod dicitur, generatione vniuoca, excluduntur vermes & alia similia animalia, quæ sunt & generantur ex putrefactione virtute solis. Per hoc quod dicitur particulari, excluditur Deus, qui est causa vniuersalis omnium rerum.*

Omnium rerum quantitas determinata est, secundū magnitudinem & paruitatem, 1. Phys. tex. 36. & 38.) *Propositio præcipue locum habet in viuentibus & partibus eorum. In ijs enim corpus terminatur maximo & minimo intrinsece, quoniam est instrumentum animæ, vt ex eius definitione patet. Omnis autem instrumenti quantitas, vtrinq; terminata est, vt traditur 1. & 7. Polit. Præterea cum accretio & decretio viuentis fiat ab anima & calore naturali, in quibus est virtus finita, ipsam quoque finitam ac determinatam esse necesse est. Adde quod natura nihil facit frustrà & abhorreat indeterminatum & indefinitum, vt est in 2. & 8. Phys. Quare oportet accretionem & decretionem viuentis non esse indeterminatam, cuius terminationis causa est anima, cuius instrumentum est corpus. Intelligenda est etiam propositio de rebus vt per se existunt, non de his quæ inexistunt in alio, vt sunt partes continui in toto. Plura vide apud Tolet. lib. 1. Phys. quæst. 5.*

Omne principium debet esse propositio necessaria, 1. Phys.) *Intelligitur de principio complexo, & non simplici-*

ter primo, alicuius scientiæ, non autem de principio incomplexo & simpliciter primo. Tale enim principium non est propositio, imò nec semper necessarium ens, sed quoddam contingens & corruptibile.

Omnis substantia dignior est accidente, 7. Metap.) *Verum est de dignitate essentiali, non autem accidentali, quia accidentale accidens est dignius substantia, vt patet in scientijs & virtutibus, quæ accidentia sunt digniora lignis & lapidibus, quæ tamen sunt substantiæ.*

Omnis differentia debet sumi à forma, per Porph.) *Intelligitur, Omnis differentia debet sumi à forma, comparando compositum ad compositum: sed comparando simplex ad compositum, tunc debet sumi à materia.*

Omnia futura de necessitate euenient, 1. περὶ ἑρμηνείας.) *Verum est in sensu composito, non autem in sensu diuiso. Vel verum est ex hypothesi, non autem simpliciter. Si enim futura sunt, vtiq; euenient necessariò; Implicat enim contradictionem, euentura esse & non euentura. Non tamen quæcunq; euentura sunt, euentura sunt necessariò simpliciter, siue necessitate quadam absoluta.*

Omne quod est, quando est, necesse est esse, & omne quod non est, quando non est, necesse est non esse, 1. περὶ ἑρμηνείας.) *Limitatur eodem modo sicut præcedens.*

Omnis differentia debet connotare alteram partem rei, per Porph.) *Intelligitur de rebus essentialiter compositis, non autem simplicibus.*

Oppositorum eadem est disciplina, 4. Metaph.) *Respondetur Philosophum velle, quod propositiones oppositæ contrariæ & contradictoriæ pertinent ad eandem scientiam materialiter. Et ita qui considerat de sano, considerat etiam de ægro & contra. Rursus qui considerat illam propositionem, Sanitas est quatuor primarum qualitatum proportio, animali conueniens; etiam considerat illam, Aegritudo est pri-*

primarum qualitatum dispropertio, animali disconueniens.

Omne prius potest esse sine posteriori. per Autorem in de causis.) *Intelligitur dummodo vnum non dependet ab alio, non habet veritatem.*

Obiecta mouent intellectum, 3. de Anima.) *Respondetur quod obiecta non per se immediate, sed per species intelligibiles mouent intellectum.*

Omne ens habet aliquam propriam operationem, 4. Meteor. & 1. de Anima.) *Intelligitur de entibus in actu formali existentibus, propter materiam primam, quæ passiua potius est quam actiua, nec enim habet aliquem proprium actum formalem, sed tantum entitatiuum.*

Omne agens est præstantius suo passo, 2. de Anima.) *Intelligitur de agente principali, non autem de eo quod solet habere rationem instrumenti. Vel intelligitur de agente vt sic, non autem simpliciter. Iuxta ea quæ dicta sunt supra de hoc eodem axiomate in litera A.*

Omnis propositio, in qua vnum generalissimorum negatur de alio, est immediata, 2. Poster.) *Intelligitur si vnum generalissimorum negatur de alio cum reduplicatione, vt sic nulla substantia in quantum talis est, quantitas, in quantum talis.*

Optimi est optimum facere, 2. Cœli.) *Intelligitur quoad essentialia, & sic omnis res producta à Deo, producitur optime quoad essentialia & substantialia. Homo enim postea adiutus donis naturalibus, multa de nouo acquirit naturalia. V. G. scientias practicas & speculatiuas, &c. Adiutus vero donis supernaturalibus, gratia videlicet excitante & cooperante, multa etiam acquirit supernaturalia, quæ ex sui creatione non habuit.*

Omnium transmutationem habentium ad se inuicem, eadem est materia, 1. de generatione.) *Intelligitur de identitate speciuoca, scilicet quod in specie est eadem materia omnium: & sic materia est in omnibus formis subiective.*

Omnis effectus gerit similitudinem sui efficientis, Autor de causis.) *Verum est de causa particulari, & non vniuersali, propter Deum. Vide axioma paulo ante explicatum. Omne quod fit, fit à sibi simili.*

Omne in quo est potentia, aut est corpus, aut est potentia in corpore, 10. Metaph. com. 41. Auerr.) *Vera est propositio de potentia physica passiua, quæ attestatur imperfectioni, simpliciter loquendo. Nam ista est potentia materiæ. Fallit autem de potentia logica, quæ & ens rationis, nam in omnibus intelligentiis citra primam est huiusmodi potentia logica, vt vult Auerr. in 3. de anima; & tamen illæ nec corpora sunt, nec virtutes existentes in corpore.*

Omne totum supra tria ponimus, 1. Cœli.) *Arist. loquitur ibi de corpore, hoc est, omne totum quantificatiuum, siue corpus, constat tribus dimensionibus, longitudine, latitudine, siue profunditate.*

Omne agens naturaliter in agendo repatitur, & omne patiens in patiendo naturaliter reagit, 1. de Generat.) *Intelligitur sic, Omne agens communicans cum passo in materia, & agens actione reali & existens intra Sphæram activitatis ipsius passi, & non maioris virtutis ad resistendum quam patiens ad reagendum. Propter primam conditionem Deus, intelligentiæ cœli non repatiuntur agendo in sublunaria, quia non communicant in materia. Substantiæ enim illæ separatæ materiam nullam habent, cœli autem non communem materiam, sed diuersæ rationis. Propter secundam conditionem, Deus & intelligentiæ, illustrando intelligentiam nostram, vel suggerendo ac instigando interius, nullo modo repatiuntur, imo nec cœli dum obiectiue ad sui contemplationem mouent intellectum nostrum. Propter tertiam conditionem cœli etiam non repaterentur, V.g. à terra, tametsi materiam haberent eiusdem rationis cum terra, quia Sphæra activitatis ipsius terræ non extendit se tam late, scilicet ad Cœlos vsque, at bene Sphæra activitatis*

cælorum

cælorum se extendit vsque ad terram. Propter quartam conditionem magnus ignis in quem guttula aquæ proiicitur non repatitur ab illa, tametsi in illam agat conuertendo repente in ignem.

Omne ens vel est ens in anima vel extra animam, 6. Metaph.) *Respondetur quod hoc simpliciter non est verum, quia datur instantia de anima, ex quo idem non est in seipso neque in seipsum. Vult igitur Philosophus vt patet, quod omne ens aliud ab anima, aut est in anima, aut extra animam.*

Omnis scientia est à posteriori vel à priori, per commune dictum Logicorum.) *Respondetur, Verum est de notitia vnius conclusionis, quia datur instantia de scientia totali ipsius. V. g. animæ, quæ est scientia partim à posteriori, & partim à priori.*

Omnis causa facit à priori cognoscere suum effectum, per Autorem in de causis.) *Respondetur quod illa authoritas habet veritatem in de causis per se, & non de causis secundum accidens.*

Obiectum voluntatis non est nisi bonum, 3. Eth.) *Respondetur, verum est de bono apparenti non autem semper de bono existenti. Non enim voluntas vult nisi quod ei bonum apparet, hoc autem non semper vere bonum est, sed sæpe duntaxat apparenter.*

Oppositio contradictoria maxima est oppositio, 1. Elench.) *Respondetur, verum est de illis quæ sunt contradictorie opposita, quantum ad hoc quod sunt sibi inuicem incompossibilia, scilicet, quantum ad veritatem & falsitatem.*

Omnis transmutatio est velox vel tarda, 6. Phys.) *Intelligitur de transmutatione quæ distinguitur à suis terminis. Vel dicitur quod intelligitur de transmutatione successiua & temporali; Instantaneæ enim transmutationi hoc dictum non conuenit.*

Omnis ſcientia eſt de numero perpetuorum vniuerſaliter ſe habẽtium, 1. Poſt.) *Intelligitur ſic, Omnis ſcientia de ſcibili propinquo debet eſſe perpetuarum propoſitionum, id eſt, perpetuæ veritatis.*

Oppoſita ſunt in eodem genere. per Porph.) *In ordine ad exiſtentiam eſt quidem verum hoc potentionáliter, non autem actualiter. Non ſemper enim vtrumq; contrarium actu eſt.*

Omne habens contrarium, ſuſcipit magis & minus, ex Prædicamentis.) *Ita videlicet, vt V.g. vnum album non ſolum ſit magis album altero albo, ſed etiam vnum & idem modo album, modo magis album.*

Omnis ſcientia capit nobilitatem à ſuo ſubiecto, in Proœmio de Anima.) *Reſpondetur, verum eſt, capit nobilitatem à ſignato ſubiecto, non autem à ſubiecto ſigni, hoc eſt, à ſubiecto attributionis, nõ autem inhæſionis. Sic enim æquales eſſent nobilitatis Mathemat. Phyſ. Metaph. quia in eadem inſunt anima hominis. Intelligitur ergo de ſubiecto quod aſſignatur ab intellectu, non autem de intellectu, qui aſſignat & recipit ſcientiam illius ſubiecti ſignati.*

Omne intelligibile præcedit actum intelligendi, ſiue mouet ipſum.) *Intelligitur de intelligibili principali, vt ſunt res extra animam, quæ ipſum intelligibile ordine naturæ licet non temporis præcedunt, ſed intelligibile minus principale, ſcilicet operatio non præcedit intellectum, quin potius procedit ab intellectu.*

Omne quod corrumpitur, à ſuo contrario corrumpitur, 5. Eth.) *Intelligitur, omne quod corrumpitur directe, formaliter & per ſe, à ſuo contrario corrumpitur. Dicitur notanter per ſe, & directe propter ſubſtantiam, quæ licet corrumpitur, non tamen per ſed per accidens: quia qualitas primo per ſe corrumpitur, ad cuius corruptionem conſequenter ſequitur corruptio ſubſtantiæ, & ita hæc per accidens corrumpitur.*

Omnis

Omnis propoſitio per ſe eſt neceſſaria vel impoſſibilis, per Boët. in lib. Poſter.) *Intelligitur, omnis propoſitio per ſe vera, eſt neceſſaria. & omnis propoſitio per ſe falſa eſt impoſſibilis.*

Oppoſita contraria habent fieri circa idem, 7. Metaph.) *Et ſic videtur, quod bonum & malum habent fieri circa ipſum diabolum. Intelligitur, dummodo illud ſubiectum non ſit determinatum ad vnum ſolum, ſiue ad alterum ſolum: quia tunc oppoſita contraria habent non fieri circa idem: Modo diabolus determinat ſe ſolum ad malum, & non ad bonum.*

Omne certius eligibilius eſt incerto, 3. Top.) *Intelligitur cæteris paribus.*

Omne perfectũ eſt in tribus, per Comment. 1. Cœli.) *Intelligitur quod verus numerus incipit eſſe ternarius, & de duobus non vere dicitur, quod ſit numerus, ſed tantum quod ſint duo.*

Omnis perfectio eſt in Deo, per Comment. 1. Met.) *Reſpondetur hoc intelligendum quod perfectio Dei excellit omnem perfectionem creaturarum.*

Omnis motus naturalis eſt in fine velocior, quam in principio, 1. Cœli.) *Intelligitur, omnis motus naturalis in eodem medio æqualiter diſpoſito, cæteris paribus vno impetu ab eodem productus, eſt velocior in fine quam in principio. Dicitur in eodem medio, quia ſtat quod aliquod mixtum in igne velocius moueatur quam in aere. Dicitur, æqualiter diſpoſito, quia ſi medium eſſet in principio ſubtilius, & in fine denſius, non oporteret motum eſſe in fine velociorem.*

Omnis quæſtio quærit inter oppoſita, 1. Metaph.) *Illa authoritas ſimpliciter ſeu vniuerſaliter non eſt vera, quia alia quæſtio quærit ſolum vnum oppoſitum: ſed eſt vera ad illum ſenſum, quod quæſtio problematica quærit inter duo oppoſita, vt eſt iſta quæſtio, An mundus ſit æternus, an non.*

Omne quod in Deo eſt, eſt Deuſmet, 6.Metaph.) *Intelligitur; Omnia quæ ſunt in Deo formaliter & eſſentialiter, ſunt ipſe Deuſmet, non autem illa quæ ſunt in Deo effectiuè, ordinatiuè & conſeruatiuè.*

Omnis noſtra cognitio procedit ex ſenſatis, per Linconienſem ſupra 1.Poſt.) *Intelligitur mediatè vel immediatè. Similiter etiam intelligitur illud, Nihil eſt in intellectu, quin prius fuit in ſenſu.*

Omne medium eſt medium contrariorum, 6.Phyſ.) *Intelligitur de qualitatibus mediis & ſecundis. Vel ſic, Omne medium compoſitiuè vel ſucceſſiuè eſt contrariorum. Vel ſic, Omne medium diuerſorum vel communiter dictorum, eſt medium contrariorum.*

Omnis qui dicit quodlibet, quodammodo dicit multa, 2.Top.) *Ex quo elicitur ſecunda regula, Qui dicit vnum antecedens, multas dicit conſequentias, ſupple formaliter vel virtualiter: quia qui dicit, Homo virtualiter eſt, dicit animal eſt, corpus eſt, ſubſtantia eſt, & ſic de ſingulis.*

Omne quod eſt ſenſibile, eſt ſenſibile per materiam: & omne intelligibile, eſt intelligibile per formam, 1.Cæli tex.com.92.) *Reſpondetur iuxta doctrinam Auerr. 12.Metaph.com.14. quod materia quæ eſt per ſe ſenſibilis eſt materia propinqua, non remota, ſed forma eſt per ſe ſenſibilis. Forma enim non per ſe ſentitur, ſed merito ſuæ operationis, ideo appropriatè forma dicitur intelligibilis & materia ſenſibilis, & hoc intelligitur de materia propinqua non remota.*

Omne quod eſt ex prioribus hoc eſt magis eligendum, 3.Top.) *Si ſic, tunc aqua eſſet nobilior vino, & materia nobilior forma, & veſtis antiqua eſſet nobilior noua. Intelligitur ergo ſic, Omne quod eſt bonum ex prioribus ſecundum perfectionem, hoc eſt melius. Sed diceres, Priora ſunt nobiliora & meliora. Dicitur quod omne prius perfectione eſſentiali eſt melius ſuo poſteriori, ſecundum ſe & propriè,*

& dicitur secundum se, quia secundum vsum nostrum non oportet quod florenus est prior & perfectior scientia, quia est substantia, scientia autem accidens. Dicitur perfectione essentiali propter materiam, quæ non est perfectior forma essentialiter. Dicitur etiam essentiale propter prioritatem naturæ, vt aqua temporis, & vestis antiqua.

Omnis voluptas est mala, 4. Eth.) *Sciendum voluptas est duplex, quia quædam est voluptas corporis, & quædam animæ. Voluptas corporis est duplex, quia quædam est contra dictamen rectæ rationis, & illa semper est mala. Alia est subiecta rationi, & illa semper est bona. Voluptas animæ est duplex, quædam est appetitus rectè regulatus ab ipsa ratione, & ille appetitus semper bonus est. Alia est secundum appetitum priuatum, & illa semper est mala. Modo dicitur quod loquitur de voluptate, quæ est contra dictamen rectæ rationis.*

Omne quod est propinquius bono, hoc est magis eligendum & melius, 3. Top.) *Et si sic, sequeretur quod camisia esset melior tunica. Ad illam autoritatem dicatur quod duplex est propinquitas, quædam est localis, alia vero perfectionis. Modo authoritas intelligitur de propinquitate perfectionis, quia aliâs instantia probaret verum.*

Omnes animi passiones perturbant rationis iudicium, commune dictum; confirmatur Salustij sententia, qui ait: Omnes qui de rebus dubijs consultant, ab ira, odio, &c. vacuos esse debere.) *Respondetur, passiones, quæ anteuertunt vsum rationis, perturbare nostrum intellectum; cæterum illæ quæ rationis iudicium sequuntur, & moderatæ sunt, ac rationi subiectæ, non perturbant rationis iudicium, imò sunt ei obedientes.*

Omne difficilius est magis eligendum, & nobilius minus difficili, 3. Top.) *Et si sic, sequitur quod diuitiæ essent nobiliores & meliores scientijs & virtutibus. Similiter ars fabrilis esset eligibilior scientia grammaticali, & nigro-*

man-

mantia esset eligibilior scientia logicali. Sciendum quod aliquid dicitur difficilius tribus modis. Vno modo in conseruando, & sic diuitiæ sunt difficiliores scientijs. Alio modo in exercendo, & sic ars fabrilis est difficilior grammatica, quia difficilius est fabricare, quam orationem congruam facere. Tertio modo quoad oppositionem, & de ista difficultate debet intelligi authoritas. Et etiam intelligitur de ijs quæ sunt eiusdem speciei, dummodo minus difficili non conueniat præeminentia bonitatis.

Omne generabile est corruptibile, 1. Cæli.) *Respondetur verum est, omne quod generatur tanquam proprius & adæquatus terminus generationis, qui est ipsum compositum: Modo tametsi per inductionem animæ rationalis generetur homo tanquam huiusmodi terminus generationis, non tamen generatur ipsa anima. Et ideo etiam compositum istud, homo, generabile est & corruptibile, non autem anima. Anima enim non est quæ generatur, sed potius qua aliud generatur, scilicet homo.*

Omnium rerum species stabiliuit creator creaturarum, Author 6. principiorum.) *Id est, non creat Deus nunc nouas species, licet in vna & eadem specie hominis subinde creet nouas animas.*

Omni magno dato, contingit dare maius, per regulam. Metaph.) *Intelligitur sic, contingit dare maius, id est imaginari maius.*

Omnis motus est de extremo in extremum per medium, 4 Phys.) *Authoritas intelligitur de motu qui fit naturaliter. Nam motus qui fit in vacuo, non est naturalis, quia natura abhorret vacuum. Similiter dicitur quod motus qui fit per vacuum non fit per verum medium, sed solum imaginarie, ergo authoritas habet veritatem de motu, qui fit cum resistentia medij.*

Omnium rerum naturalium existentium, idem est tempus, 4. Phys.) *Intelligitur commensuratiue, & non absolute.*

absolute. Motus enim primi mobilis mensurat omnia, sed secundum plus & minus.

Omne quod mouetur, est diuisibile, 8. Phys. tex. 40. & 46. & 6. Phys. tex. 32. & 5. Phys. tex. 62.) *Intelligitur, Omne quod mouetur per se de loco ad locum circumscriptiue & commensuratiue, est diuisibile. Dicitur omne quod mouetur per se, propter animam intellectiuam, qui licet moueatur ad motum corporis, tamen hoc non est per se, sed per accidens. Dicitur circumscriptiue, quia licet Angelus mouetur per se, non tamen de loco ad locum circumscriptiue, sed definitiue. Sed dicitur tamen, Cœlum mouetur per se, & tamen non est diuisibile, vt habetur 1. Cœli. Respondetur, verum est de diuisione reali, diuiditur tamen secundum assignationem partium, scilicet orientis & occidentis.*

Omne quod mouetur localiter, describit sibi spacium æquale præcise in eodem instanti, ex 6. Phys.) *Et sic videtur, quod indiuisibilia sicut angeli essent diuisibilia. Respondetur quod authoritas intelligitur de illo, quod mouetur de loco ad locum circumscriptiue.*

Optimum opponitur pessimo, 8. Eth. cap. 10.) *Hoc axioma non semper verum dicit. Melius est enim esse studiosum, quam habere inclinationem naturalem ad virtutum studia: at peius est non habere inclinationẽ ad virtutum studia, quam non esse studiosum: nam si non habeas istam inclinationem, homo non eris, siquidem hæc inclinatio est insita naturæ humanæ. Itaque non semper optimo opponitur pessimum.*

Omne quod mouetur, est partim in termino à quo, & partim in termino ad quem, 6. Phys.) *Et sic videtur, quod mobile nunquam fit in spacio sibi æquali, quod est contra authoritatem præcedentem. Respondetur quod sic intelligitur, Omne quod mouetur interim quod mouetur, particulariter attingit terminum ad quem, & terminum à quo: id est, quod nec est perfecte nec complete in termino à quo, nec in termino ad quem.*

Omnes

Omnes actus distincti, sic se habent, quod vnus potest conseruari sine alio, 7. Metaph.) *Respondetur quod habet veritatem, vbi vnus non dependet in esse ab alio, quia actus Socratis & Dei sunt actus distincti, & tamen vnus non potest esse cum alio: sic etiam scientia est in anima, similiter operationes vitales sunt distinctæ ab anima, & tamen vnum non potest conseruari sine alio, vt prius dictum est.*

Omne quod mouetur, mouetur ab alio, 7. Phys.) *Dicitur quod impossibile est mouere seipsum per se, vt habetur 3. de anima, & cum hoc moueri: & sic impossibile est rem aliquam esse agens totale, & mouens totale: quin ad minus concurrit Deus aut materia prima.*

Omnem intellectum oportet esse impassibilem, per Comment. 3. de Anima.) *In oppositum est Philosophus ibidem in principio; vbi dicit, quod intellectus sit virtus passiua. Respondetur quod Commentator vult quod oportet intellectum esse impassibilem passione corruptiua, licet sit passibilis passione saluatiua.*

Omne incorruptibile est nobilius corruptibili, 1. Phys.) *Intelligitur sic, si corruptibile non est melior conditio annexa quam sit illud incorruptibile. V.G. materia incorruptibilis est, & tamen forma corruptibilis melior est, non quidem ratione corruptibilitatis, sed ratione alterius.*

Omnis finis est melior ordinato in finem, 3. Top. & 2. Phys.) *Intelligitur de fine gratia cuius, quia talis semper est melior ordinato in finem, ex quo talis finis est gratia cuius.*

Omne ens aut est substantia, aut accidens, 12. Metaph.) *Intelligitur de ente simplicitur vno, & non aggregatiuo. Vel capiendo Ly Ens nominaliter, & non participialiter, quia exercitus vnus est ens, id est existens, & tamen non est substantia, sed plures substantiæ.*

Omnino illud quod fit, ab aliqua eius parte præexistit, 7. Metaph.) *Et per consequens formaliter se habet in materia ante eius productionem: quod est contra Philoso-*

phum

phum 1. Phyſ. Intelligitur ergo ſic, omne quod fit completiuè vt compoſitum, habet partes præexiſtentes vt materiam & formam ſi non tempore, tamen natura. Nam materia quidem prima tempore præcedit compoſitum, forma autem non tempore ſed duntaxat natura.

Omne quod mouetur, habet partes integrales, 6. Phyſ.) *Intelligitur de illo quod per ſe, & circumſcriptiue.*

Omnis motus eſt de contrario in contrarium, 4. Phyſ.) *Intelligitur de motu naturali, & non violento.*

Omne ens in ſuo loco naturali quieſcit à motu, 4. Phyſ. & 1. Cœli.) *Intelligitur quod omne ens in loco naturali quieſcit à motu locali, non autem eſt verum de alijs motibus, ſicut de motu alterationis & augmentationis.*

Omnia natura conſtantia, excepto Deo, quod erat Cælum, ſecundum Empodeclem conſtabant lite & amicitia, ſcribit Arift. in 3. Metaph. tex. com. 15. 1. Cœli & mundi in tex. com. 22. 1. Meteor.) *Habuit hoc ſecundum quoſdam Philoſophos bonum intellectum. Nam inductiue conſideranti in ſingulis quæ ſunt hîc patebit, eſſe quaſdam proprietates currentes inter entia. V. G. homini ſano aliquid poteſt eſſe venenum, & tamen laboranti poteſt eſſe ſalutaris medicina. Vide Zimaram fol. 90.*

Omne corpus eſt in loco, 1. Phyſ.

Omne totum eſt maius ſua parte, communis propoſitio.

Omnia ſentimus per medium, 2. de anima, tex. 114.

Omnes homines non decipiuntur, niſi in eo, quod neſciunt: aut in eo, cuius cognitio non eſt valde manifeſta, 4. Metaph. com. 8.

Omnia quæ fiunt, fiunt à natura, vel ab arte, vel à caſu, 7. Metaph. tex. 22.

Omne mendacium prauum, eſt fugiendum, 4. Eth. cap. 14.

Opus, quod fit à meliorib. ſemper eſt melius, 1. Pol.

Omnis

Omnis domus regi debet à Seniore. ibid.

Omnis diuersitas, videtur facere seditionem, 5. Pol.

Optimus populus est, qui terræ colendæ deditus est 6 Polit.

Omnis excessus rerum, vel nocet, vel nihil proficit. 7. Polit.

Omnia amamus, sed præmia magis. ibid.

Omne laborans, requie indiget. 8. Polit.

Omnia aliena: tempus tantum, nostrum est. Seneca, Epi. 9.

Omne peccatū, actio voluntaria est. Ibidem de mor.

Oportet prius discere, quam docere. Boëth. de discip. cap. 6.

Opus suum, diligit vnusquique artifex 9 Eth. cap. 8.

Omnia appetunt diuinum esse, & illius gratia agunt quæcunque secundum naturam, 2. de anima, tex. 34. & 1. Phys.

Omnis sermo, si breuior fuerit, quam oporteat, obscurat intellectum: Si longior, difficilis erit retentioni, & discipulo obliuionem inducit. 2. lib. de arte Poet.

Oportet vt ars in hoc imitetur naturam, vt omnia quæ agit, agat propter finem. ibid.

Omnia bonum appetunt. 1. Rhetor. & 3. Top. cap. 1. & 1. Eth. cap. 1.

Omne consuetum, est delectabile. ibid.

Obliuio est signum parui pensionis, & ideo factiua iræ. ibid.

Omnis affirmatio, est vera vel falsa, in prædicā. cap. 5

Obliuisci eorum, quæ quis fæde egit, bonorum est: reminisci vero, malorum. 3. Top. cap. 10.

Oportet discentem credere 1. Elench. cap. 2. & 1. Post. tex. 5.

Omne quod corrumpitur, à contrario corrumpitur 1. Phys. tex. 7.

Omne

Omne habens materiam, eſt generabile, & corruptibile. 1. Phyſ. com. 89.

Omne agens, agit propter finem 1. Phyſ. tex. 75.

Omne quod mouetur, neceſſe eſt in tempore moueri. 4. Phyſ. tex. 129.

Omnis motus, eſt à quodam in quoddam. 5. Phyſ. tex. 3. id eſt à termino quo in terminum ad quem.

Omnis opinio, cui contradicit ſenſus, non eſt bona 8. Phyſ. com. 26.

Oppoſita iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt. 2. Cœli tex. 40.

Omne ens naturale, deſiderat permanſionem ſempiternam. 2. de Anima. tex. 34.

Omnis virtus vnita, plus eſt, quam multiplicata. Auth. de cauſis cap. 6.

Omnia animalia morſa à cane rabido, rabiunt, excepto homine. lib. 8. de animal.

Omnes homines, natura ſcire deſiderant. 1. Metaph. in prolo.

Omnia corrumpuntur in eo, ex quibus ſunt. 3. Metaph. tex. 15.

P.

PROPTER quod eſt vnumquodque tale, ſemper & illud magis tale eſt, 1. Poſter. cap. 2. & 2. Metaph. tex. 4.) *Limitatur hoc axioma quinque modis. Primo vt illud in quo fit comparatio, vtrique comparabilium conueniat formaliter. Vnde non valet, deambulat propter ſanitatem, ergo ſanitas magis deambulat: Ebrius eſt propter vinum, ergo vinum magis ebrium eſt.*

est. Secundo vt illud in quo fit comparatio suscipiat magis & minus. Vnde non sequitur, ego sum risibilis, quia homo est risibilis, ergo homo est magis risibilis, nec illud: Petrus est homo propter patrem suum, ergo pater suus est magis homo. Tertio vt causa sit vniuoca non æquiuoca. Vnde non valet, Paries est albus propter pictorem, ergo pictor est magis albus. Nam etsi albedo conueniat vtriq; formaliter, & suscipiat magis & minus, tamen pictor parietis albi non est causa vniuoca, sed æquiuoca, & quasi vniuersalis, sicut Deus rerum omnium naturalium. Quarto vt comparatio fiat in effectibus positiuis non priuatiuis. Non enim sequitur, Petrus est paruus propter patrem, ergo pater est magis paruus. Propter Deum non diligo mundum, ergo magis non diligo Deum. Quinto vt sint vere diuersa, inter quæ fit comparatio. Non enim valet, Video propter oculos, ergo oculi magis vident. Non enim aliud est videre meum & videre oculorum.

Perfectum est quod tale alterum, quale ipsum efficere potest, 4. meteor tex com. 19) *Vera est propositio vbi alterum simile factibile est, quod additur propter Deum cum non possit facere alium Deum, quia non est factibilis alter. Deinde respõdetur quod propositio veritatem habeat præcipue in animalibus & plantis quæ sunt hic. Nam Arist. ibi loquitur de seminibus, vt patet intuenti verba tex. Et iuxta hoc Arist. dixit, 2. de anima tex. com. 34. Naturalissimum opus viuentium est quæcunq; perfecta & non orbata, aut generationem spontaneam habentia, facere tale alterum quale ipsum, animal quidem animal, planta vero plantam, vnde proprie in habentibus virtutem generatiuam, veritatem habet.*

Particularia & singularia sæpe in multitudine ex cõtrario diuidunt illud quod vnum est, per Porph.) *Respõdetur quod ibi per particularia & singularia debet intelligi minus commune: vt sit sensus, particularia & singularia,*

ria, id est, minus communia diuidunt, id est, in diuidendo contrahunt, ex contrario illud quod vnum est genus, V. g. corpus contrahunt animatum & inanimatum; Animatum contrahunt sentiens & non sentiens.

Particularis in materia naturali æquipollet suo vniuersali, 1. περὶ ἑρμηνείας.) *Intelligitur de particulari simpliciter dicta, & de propositione indefinita; Ista enim, Homo est animal, æquipollet illi vniuersali, Omnis homo est animal, qui est in materia naturali & necessaria.*

Particularis negatiua non est conuertibilis, 2. περὶ ἑρμηνείας.) *Intelligitur quod particularis negatiua non est conuertibilis formaliter in aliam particularem negatiuam, de modo loquendi consueto: cùm hoc tamen stat, quod est conuertibilis in vnam de modo loquendi inconsueto.*

Proprium de vno solo prædicatur, per Porph.) *Intelligitur tanquam de subiecto adæquato, sic visibile licet prædicetur de Ioanne & Paulo, adeoq; de pluribus alijs; tamen de vno tantùm dicitur prædicari, quatenus de solo homine prædicatur vt subiecto adæquato.*

Priuatio per se non est ens, 1. Post.) *Intelligitur quod materia existens priuatio non est ens in actu formali per se, sed per formam cuius est priuatio, quin & ipsa profecto priuatio formaliter significat negationem, materialiter autem siue connotatiue aptitudinem ad formam; vnde merito dicitur non ens.*

Principia oportet semper manere, 1. Phys. tex. 40.) *Id est in omni transmutatione reperiri, vel eas semper habere conditiones, quas ibi Arist. describit, scilicet quod non fiant ex alijs nec ex alterutris, &c.*

Proprium est substantiæ in subiecto non esse, per Philosophum in prædicamentis.) *Sensus est, nullam substantiam esse in subiecto tanquam affectionem, sed bene tanquam partem.*

Plato non male dixit in eo quod sermonem Sophisticum sub non ente locauit, 6. Metaph.) *Respondetur quod Philosophus capit non ens improprie pro ente, quod gerit similitudinem alicuius: quod tamen non est.*

Penetratio dimensionum non est possibilis, 4. Meteor.) *Respondetur quod duplices sunt dimensiones; quædam sunt quarum vna habet se per modum actus, & alia per modum potentiæ, vt albedo vel materia prima; tunc dicitur quod in talibus dimensionibus penetratio est possibilis. Sic etiam est, quando duæ habent se per modum actus ad tertiam, quæ habet se per modum potentiæ, sicut albedo & dulcedo in lacte. Aliæ sunt dimensiones, quarum vna non habet se per modum potentiæ, nec ambæ habent se per modum potentiæ, & sic penetratio dimensionum non est possibilis.*

Processus in infinitum est prohibitus, 2. Phys.) *Intelligitur in prædicatis essentialiter subordinatis.*

Potentia opponitur actui, 9. Metaph. & 1. de Anima.) *Dicitur quod intelligendum est de oppositione relatiua.*

Principia non fiunt ex alterutris, 1. Phys.) *Verum est non simpliciter, sed vt Ly ex dicit circumstantiam partis. Etsi enim forma sit ex materia, non tamen materia est pars formæ.*

Potentia accidit materiæ, per Commentatorem, 1. Phys.) *Intelligitur quatenus communis illa & essentialis potentia materiæ determinatur, per certas dispositiones accidentales ad hanc vel illam formam. Talis enim potentia seu talis determinatio accidit materiæ.*

Prius est commune, proprio.) *Dicendum quod commune est prius proprio, si vtrumq; sit vnius generis. Sed, in his, quæ sunt diuersorum generum, nihil prohibet proprium esse prius communi.*

Politici est considerare de Anima, 1. Phys.) *Et sic videtur*

tur quod non est scientia libri de Anima. Respondetur quod Philosophus primo Phys. vult, quod politicus considerat practice de Anima, sed in libro de Anima consideratur de anima speculative.

Priuatio & materia differunt ratione & specie, 1. Phys.) *Intelligitur quod isti termini, priuatio & materia habent diuersas rationes seu definitiones, cum hoc tamen stat, quod habent pro suo significato, vel substracto eandem rem numero, per quam non distinguuntur.*

Principia rerum sensibilium sunt sensibilia. 3. Cœli & mundi, tex. com. 16.) *Glossatur per Auer. ibidem de principijs propinquis, non autem habet veritatem, vt inquis propositio de principijs remotis, quia principia remota rerum sensibilium non sunt sensibilia, vt prima forma, & prima materia.*

Potentia superior potest, quicquid potest inferior, & nobiliori modo, 3. de Anima.) *Vera est propositio in potentijs quæ sunt eiusdem generis in substantialitate, eo modo quo vegetatiuum est in sensitiuo, sicus trigonum in tetragono. In his quæ non sunt eiusdem generis in substantialitate, propositio locum non habet. Sicus anima est superior virtus quam sit corpus, non tamen anima potest supplere vicem corporis, & forma est superior materia, & non potest supplere vicem materiæ. Similiter comparando potentias materiales potentijs abstractis, locum non habet propositio formaliter loquendo, nam non valet, homo generat, ergo intelligentia generat.*

Præsupponit augmentatio alterationem, 1. Cœli com. 22.) *Intelligitur secundum Arist. in prædicamentis de augmento inuento in Physicis corporibus. Fallitur enim de augmento imaginario inuento in rebus mathematicis. Et habet locum de vera augmentatione, quæ fit in plan-*

tis & animalibus, nam talis requirit præuiam alterationem.

Principium in cognitione, est finis in operatione, & principium operationis, est finis in cognitione, 6. Phys. tex. com. 89. & 7. Metaph. tex. com. 23.) *Veritatem habet propositio in operabilibilibus, sicut sunt actiones & factiones, vide Arist. 3. Eth. cap. 6*

Puri beatificantur propter spem, 1. Eth.) *Intelligitur, pueri beatificantur, id est, dicuntur beati propter spem futuræ beatitudinis, licet actu non sunt tales. Sed diceres: Quare hoc est? Respondetur quid ideo, quia concipimus in eis hanc spem ex naturali dispositione eorum. Vel ideo, quia videmus eos inclinari ad bona, & fugere mala: vel ideo, quia sunt procreati ex bonis.*

Præter verum, non est affirmatio vel negatio, 2. περὶ ἑρμηνείας.) *Ratio, quia verũ habet se in propositione sicut forma; Modo nihil potest esse absq; forma.*

Propositio in toto est falsa, quæ nullam singularem habet veram, 1. Poster.) *Intelligi potest sic, in qua genus generalissimum vnius prædicamenti prædicatur de genere generalissimo alterius prædicamenti, in toto est falsa, ex quo nullam habet singularem veram. Vel potest intelligi simpliciter quod propositio vniuersalis, cuius nulla particularis est vera, in toto sit falsa. Nam vtiq; si nulla in parte est vera, dici poterit in toto esse falsa.*

Passionibus neque vituperamur, neque laudamur, 2. Eth.) *Ergo passiones non sunt vituperio, aut laude dignæ. Respondetur distinguendo. Passiones enim duobus modis possunt considerari, & secundum se, & quatenus subduntur rationis imperio, & deliberationi voluntatis. Priori ratione, neq; laude, neq; vituperio dignæ censentur, quoniam sunt motus quidam appetitus irrationalis, quib. cum aliis animantib. communicamus. Si vero 2. modo considerentur, sunt laude aut vituperio dignæ: appetitus enim sensitiuus, propinquior est*

rationi, quam exteriora membra: actus autem exteriorum membrorum, boni sunt aut mali, & ratione, qua voluntarij sunt. ergo etiam motus appetitus sensitiui. Praeterea, licet appetitus secundum se libertate careat, ex coniunctione tamen ad rationem, libertatem habet, quapropter in eo virtutes collocantur, vt fortitudo, & temperantia, &c. Passiones itaq;, quatenus voluntariae sunt, laudem merentur, vel vituperium.

Plura bona sũt eligibiliora paucioribus bonis, 3. Top.) *Intelligitur sic, Plura bona possibilia sunt bonis paucioribus compossibilibus eligibiliora, dummodo vnum illorum plurium eligibilium non sit propter aliud, & dummodo praeeminentia bonitatis teneat se ex parte pluralitatis: Dicitur, dummodo vnum illorum non sit eligibile propter aliud, tanquam propter finem, quia propterea sanum fieri & sanatium, non sunt eligibiliora sanitate. Etiam dicitur, quod intelligitur, Dummodo ista bona sint eiusdem rationis, ita videlicet, vt praeeminentia bonitatis non proueniat ex parte materiae, sed solum ex parte pluralitatis: propter hoc non sequitur, quod quatuor grossi essent eligibiliores floreno, licet sint plura bona. Dicitur etiam, Dummodo illa bona sint compossibilia, propter hoc non sequitur quod bonum esse monachum, & bonum esse coniugatum, essent eligibiliora simul, quam bonum esse monachum solum. Similiter quod viuere caste, & generare sibi simile essent eligibiliora, quia plura sunt, quam viuere caste solum: quod tamen est falsum, quia sunt plura bona incompossibilia. Deniq;, intelligitur de bonis finitis, propter Deum, qui est bonum infinitum, & licet vnus, tamen alijs omnibus quantumuis multis infinite praestat.*

Passiuus quidem intellectus est corruptibilis, ex eo quod nihil intelligit sine phantasmate, 3. de Anima.) *Ille textus secũdum Commentatorem sic potest intelligi, quod per intellectum passiuum intelligitur potentia cogitatiua, quae*

est educta de potentia materiæ, quam nominat intellectum in ordine ad alios sensus, propter excellentiam. Alij vero dicunt, quod intellectus passiuus, id est, phantasticus intellectus, obiectiue dependens à phantasmate est corruptibilis. Scilicet ratione Phantasiæ & phantasmatum, vtrumque enim corrumpitur & phantasia & ipsa phãtasmata. Alio modo intelligitur hoc de intellectu, qui non est informatus speciebus intelligibilibus, aptus tamen informari, quantum ad denominationem. Cum enim informatus est, iam definit vocari intellectus possibilis, sed intellectus adeptus, vel in habitu, adeoque sic quoad denominationem illam, intellectus possibilis corrumpitur.

Possibili posito ineſse, nullum ſequitur inconueniens.) *Sensus est, si propositio de possibili mutatur in suam de ineſſe, tunc sua de ineſſe non erit impossibilis. Et pro vlteriori intellectu huiusce authoritatis, est notandum adhuc, vt aliquæ propositiones possibiles ponantur in esse, requiri tres conditiones. Prima conditio, si aliqua propositio vniuersalis de possibili debeat poni ineſſe, non debet hoc fieri per vniuersalem, sed potiùs singularem: vt ista, Omne producibile Deus potest producere, non debet sic poni in esse, producibile Deus producit, sed sic; Hoc producibile Deus producit, & sic de alijs. Secunda conditio. Quando in propositione de possibili subiectum & prædicatum repugnant, tunc ponendo illam ineſſe loco vnius extremi, debet poni pronomen demonstratiuum: vt, Omne album potest esse nigrum, ponitur sic ineſſe, Hoc est nigrum, demonstrando per Ly Hoc, illud quod prius fuit album. Tertia conditio est. Quando in propositione de possibili ponuntur aliquæ terminationes vel termini priuatiui, qui vel quæ in illa de ineſſe possunt facere aliquam repugnantiam, tunc ponendo illam ineſſe, tales terminationes sunt omittendæ: vt, Socrates habens oculos potest esse sine oculis, ponitur sic ineſſe, Socrates est sine oculis. Sicut illa: Socrates potest cras legere, non*

potest

potest sic poni inesse, Socrates legit cras: Sed sic, Socrates legit.

Posita forma substantiali, ponitur etiam illud, cuius est forma substantialis, 5. Metaph.) *Intelligitur sic, Posita forma substantiali actuali, & illo modo quo est forma, ponitur illud cuius est forma. Modò post mortem alicuius hominis anima non est forma eius actualis, ideò tunc non est homo, sed erit demùm, vbi rursus à Deo coniuncta fuerit anima corpori in resurrectione mortuorum.*

Principia aliqua innotescunt sensu, & aliqua consuetudine, commune Ax. Philos.) *Et propter hoc Arist. 7. Top. dixit cap. 4. qui dubitant, vtrum Deos venerari oporteat, vel parentes amare vel non, pœna indigent: qui verò, vtrum nix sit alba aut non, indigent sensu. Cultus enim Dei & amor parentum sunt principia in lege, roborata consuetudine, & ideò à legislatoribus posita est pœna corporis affectiua. Niuem autem candidam esse, cognitum est sensu, & motum esse, etiam patet ad sensum. Vnde Arist. 8. Phys. auscult. tex. com. 22. contra Zenonem negantem motum, inquit, omnia igitur quiescere & huius rationem quærere dimittentes sensum, infirmitas quædam est intellectus.*

Potius eligendum est id quod possibile, quàm quod impossibile, 3. Top. cap. 1. Hoc est, quod facile fit, quàm quod difficile. Eorum enim quæ nullo modo fieri possunt, nulla est electio, vt ex 3. Eth. cap. 2. patet.) *In hoc pronunciato intelligenda est hæc moderatio. Modò cætera sint paria: quæ in alijs plerisq; similibus axiomatibus subaudienda est. Magis eligendum est hac de causa capescere scientiam doctrina, quàm inuentione. Illud enim per se facile est, hoc valdè labriosum. Virtus etiam etsi difficilius, acquiritur, quàm scientia, est tamen magis eligenda, quia melior: & sic in multis.*

Principia ſunt tanquam locus ianuæ in domo, quem nullus ignorat. 2. Metaph. com. 1. vbi etiam textus aperte dicit, In foribus enim quis delinquit?) *Animaduerte, quod alia ſunt principia cognitionis, alia autem ſunt principia cognitionis & eſſe. Propoſitio igitur locum habet de principijs cognitionis (ſicut ſunt maximæ, ſeu dignitates, & communes animi conceptiones) hoc eſt, de principiis communiſſimis, quæ ſolum ex notitia terminorum communiſſimorum euidentiam habent, vt de quolibet dicitur eſſe vel non eſſe, &c. Sicut ſunt principia quæ ex ipſo ſenſus teſtimonio habent euidentiam, ſicut motum eſſe, &c. Propria vero quæ non ſunt tantæ euidentiæ, quandoque indigent aliqua ſuadela. Nam aliqua principia alicuius ſcientiæ ſpecialis inductione innoteſcunt, aliqua vero conſuetudine, vt ſunt principia legum & ſcientiarum legalium, aliqua vero per alias vias, vt ſcribit Ariſt. 1. Eth. cap. 10.*

Plantæ ſunt ſimplices, 2. de Anima.) *Intelligitur reſpectiue, quia non habent tantam diuerſitatem in ſuis organis, ſicut animalia habent in ſuis partibus.*

Potentia ſenſitiua contrariatur intellectui, 1. & 2. Eth.) *Non per ſe ſed per accidens. Tendit enim vtraque in ſuum obiectum & ſuum bonum. Fit autem nonnunquam pro loco, tempore, perſona, &c. vt ſimul iſta bona ſtare non poſſint. Deinde etiam natus eſt appetitus ſenſitiuus obedire rationi, vt docet Ariſt. ibidem. Vnde non ſimpliciter contrariatur rationi.*

Principium ſenſitiuum eſt in corde, 2. de Anima.) *Senſus eſt quod Spiritus animales & ſenſitiui à corde proficiſcuntur.*

Primus motus eſt in oriente, 4. Polit.) *Reſpondetur verum eſt antonomaſtice, id eſt, per excellentiam, quia ibi relucent nobiliores effectus.*

Philoſophus eſt ille qui ſcit principia & cauſas ſubſtantiæ, 4. Meta. com. 2.) *Vbi per Philoſophum intelligas*

diuinum

diuinum, scientia enim diuina per antonomasiam dicitur Philosophia prima, via naturæ & nobilitatis, licet via doctrinæ sit postrema.

Potius eligendum est, cui consequens est maius bonum aut minus malum, 3. Top. cap. 1.) *Vt consilia Euangelica seruasse in hac vita, quam præcepta communia duntaxat, & abscindere membrum corruptum, quam seruare.*

Principium & causa conuertuntur, 1. Metaph.) *Intelligitur de principio essendi, quod est quadruplex, scilicet secundum quatuor causas, vt efficientem, finalem, formalem & materialem: & capiendo principium sic, tunc principium & causa conuertuntur. Alioquin principium latius patet quam causa.*

Participatione speciei plures homines sunt vnus homo, per Porph.) *Intelligitur secundùm S. Thomam, Plures homines sunt vnus homo participatione speciei, id est, sunt vnum in specie. Et non sequitur, Sunt vnum in specie, ergo sunt vnum, quia omne vnum in specie, est esse vnum secundùm quid. Alij sic dicunt. Plures homines sunt vnus homo participatione speciei, id est, continuant vnam speciem humanam, & sic species humana est perpetua. Alio modo exponitur logicaliter, Plures homines sunt vnus homo, id est, plures homines significantur per illum terminum, Homo, participatione speciei. Alio modo, naturalis similitudo hominis vel vnus conceptus communis hominis pluribus hominibus conuenit.*

Perpetuum est corruptibile.) *Sensus est, perpetuum non significat non posse corrumpi vnquam, sed tantùm, non corrumpi vnquam*

Potētia naturalis est irrationalis, 2. περὶ ἑρμηνείας.) & 9. Metaph.) *Respondetur quod vult, quod bene valet consequentia cum specificatione: vt, Potentia est naturalis, ergo vt sic est irrationalis, &c. non valet simpliciter siue speci-*

ſpecificatione. Quia homo aliquando agit mere naturaliter, & aliquando ſecundum intellectum, ſiue rationis arbitrium.

Poſſe ab ipſo eſſe nihil differt in perpetuis. 3. Phyſ. tex. 32.

Philoſophus non debet quicquam aſſerere, quod non demonſtratione aut inductione ſaltem oſtendat. 8. Phyſ. tex. com. 15.

Propoſitiones naturales duplici de cauſa fiunt dubitabiles, vel quia aliqui enutriti in opinionibus falſis non poſſunt aſſentiri principijs veris Philoſophiæ: vel quia aliqui exiſtimant, quod principia eius debent eſſe tantæ certitudinis, ſicut principia Geometriæ, contra quos Ariſt. 2. Metaph. tex. com. 16. Com. 1. Cœli com. 90.

Propter malum illatum ab inimicis, nullus in tantum læditur, & contriſtatur, quantum triſtatur malo illato ab amicis. 2. de arte Poët.

Propter conſuetudines malas & peruerſas, nullus laudatur. 2. de arte Poët.

Peiores ſunt nuper ditati, quam ditati ab antiquo. 2. Rhetor.

Poſſibili poſito ineſſe nullum ſequitur inconueniens. lib. prior. cap. 18.

Principia demonſtrationum, ſunt definitiones. 2. poſter. tex. 2. & 1 Phyſ tex 10.

Perfectum eſt, cuius nihil eſt extra accipere. 2. Cœli tex. 23.

Plus temporis perficit anima in ignorantia, quam ſcientia. 2. de anima tex. 151.

Probabilia ſecundum totum, non poſsunt eſse falſa. 3. de an. com. 5.

Philoſophia, docet homines cognoſcere creatorem ſuum. Ariſt. de. morte.

Purus,

Purus, & perfectus Philoſophus, mortificat deſideria huius ſeculi, quæ adducunt eum ad mortificationem corporis & animæ. ibid.

Propter admirari, homines nunc, & primo cæperunt Philoſophari. In prolo. meth.

Perfectum eſt, cui nihil deeſt, & eſt duplex, ſcilicet ſimpliciter extra quod nihil eſt: & perfectum, in genere 5. Metaph. tex. 21.

Prandium differt à cæna, ſecundum diuerſitatem temporis tantum. 8. Meta. tex. 5.

Priuatio & habitus, radix ſunt contrariorum. 10. meta. com. 15.

Principium, eſt plus quam dimidium. 1. Eth. cap. 10. & 5. Polit.

Paſſio non eſt virtus, nec vitium: quia ſecundum eam nec laudamur, nec vituperamur. 2. Eth. cap. 4.

Primum in generatione, eſt vltimum in reſolutione lib. 3. cap. 6.

Paruæ expenſæ ſæpe factæ, conſumunt ſubſtantiam 5. Polit.

Peiora ſunt tecta odia, quam aperta. Seneca de mor.

Palatum tuum fames excitet, non ſapor, idem cap. de contin.

Pecuniam perdidi, fortaſſe te illa perdidiſſet. ô te felicem, ſi cum illa auaritiam perdidiſſes. idem de remed. fortuit.

Philoſophia, eſt omnium virtutum magiſtra. Boeth. de Conſol. pro. 3.

Philoſophia, eſt ſummum laſſorum animorum ſolatium. idem 3. lib. pro. 1.

Probos mores, ſua præmia non relinquunt. idem 4. lib. pro. 3.

Per-

Perpetua conuerſatio, contemptum parit: raritas autem, admirationem conciliat. Apuleius, de Deo Socratis.

Præſtantiſſimum animal in terris exiſtens, eſt homo, Idem ibid.

Propter noſtrum affirmare vel negare, nihil in re ponitur. 1. de interpretat. cap. 6.

Pergrauiter vnuſquiſque fert, honore ſuo priuari. lib. Oecon.

Præmium virtutum, eſt honor. 4. Eth. cap. 9.

Q.

QVAERERE rationem, & dimittere ſenſum infirmitas quædam eſt intellectus 8. Phyſ. tex. 22.) *Intelligitur qui quærit rationes quibus deſtruat illud quod apparet ſenſui, eſt debilis diſcretionis & imbecillitatis intellectus. Et hoc eſt neſcire per ſe notum, à non per ſe noto diſtinguere. Et veræ concluſiones non declarantur, niſi à propoſitionibus, & propoſitiones à ſenſu, & experimentum verorum non eſt, niſi vt conueniant ſenſatis, non è conuerſo.*

Quando ſunt duo agentia, quorum vnum eſt fortius, & alterum debilius, fortius citius producit ſuum effectum, quam debilius, commune Ax.) *Verum eſt de agentibus per obiectionem contrarij: quia vbi eſt contrarietas, ibi eſt reſiſtentia, & vbi eſt reſiſtentia, ibi eſt ſucceſſio, vt dicit Commen. in 4. Phyſ. in com. 71. Fallit autem in agentibus ſine contrarij obiectione, ſicut patet de duobus corporibus luminoſis, quorum vnum ſit intenſius altero: vtrumque enim in inſtanti illuminat, licet lumen productum à potentiori ſit intenſius lumine producto à debiliori.*

Quæ-

Quęcunque mouentia & non mota, amplius non sunt physicæ considerationis, 1. Phys.) *Et sic videtur quod de Deo sit scientia, quia ipse est immobilis, vt patet 8. Phys. Respondetur quod authoritas tantum vult, quod entia mouentia considerata non in ordine ad motum, non sunt physicæ considerationis, ita quod Physicus non habet aliquid considerare de ijs, nisi per attributionem ad motum, cuius motus natura est principium, quæ enim simpliciter seu quidditatiuè sunt Physicæ considerationis, ea in se debent habere principium vt ipsa etiam physicè moueantur, non tantùm moueant. intelligentiæ ergo tametsi physicè mouent, non tamen Physicè mouentur, Et ideò etiam secundùm quidditatem suam ad Physicum non spectant.*

Quælibet definitio ponibilis est in prædicamento, 1. Top.) *Intelligitur quod quælibet definitio secundùm suas partes & reductiuè est ponibilis in prædicamento, non autem per se & propriè.*

Quod fit, nõ est, 1. περὶ ἑρμηνείας.) *Intelligitur si aliquod ens permanens sit successiuè, tunc interim dum fit, nõ est, id est, non habet esse completum: sed fieri rei successiuæ est eius esse.*

Quælibet propositio reduplicatiua, in qua reduplicatur prædicatum, est falsa & impossibilis, 1. Prior.) *Respondetur verum est, vt patet de illa, Homo est animal in quãtum animal: Illa est falsa & impossibilis, vt patet ibidem.*

Quæcunque vni & eidem sunt eadem, illa inter se sunt eadem, 1. Phys.) *Intelligitur quæcunq; diuisim sumpta sunt vni & eidem eadem, inter se sunt eadem. Si enim tantum collectiue sumpta sunt idem vni tertio, non sunt idcirco idem inter se. Intelligitur præterea, Quæcunque vni termino singulari sunt eadem, inter se sunt eadem, & sic excluditur species, cui tametsi eadem sint, Petrus, Paulus, & Ioannes, tamen non sunt idem inter se. Et ratio est quæ item forte sufficere queat ad limitandum hoc axioma: Quia non sunt eadem specie simpliciter.*

Quic-

Quicquid poteſt cauſa prima cum ſecunda, hoc poteſt ſe ſola, per authorem in de cauſis.) *Intelligitur in genere cauſæ efficientis, & ſecundum potentiam primæ cauſæ abſolutam: ſed in genere cauſæ formalis vel materialis hoc axioma non procedit. Etſi enim poſſit Deus ſine homine facere hominem, V.g. creando hominem aliquem ex nihilo, tamen non poteſt eum facere album niſi per albedinem rationalem, niſi per formam aliquam rationalem, nec materialem, ſeu corpoream, niſi per materiam & corpus.*

Quando aliquando duo ſunt idem in eſsentia, ſi vnum per ſe eſt corruptibile, etiam reliquum, 4. Metap.) *Modo videmus quod materia & compoſitum ſunt eadem res in eſſentia, & ſic videtur quod materia eſſet compoſſibilis, & conſimiliter poteſt probari de forma intellectiua. Reſpondetur quod verum eſt, quando penitus ſunt idem & vnum ſecundum eſſentiam, Sed materia & forma ipſius compoſiti ſunt eſſentialia principia ipſius compoſiti diuerſa, & partes eſſentiales diuerſæ, quæ non poſſunt dici eſſe vnum in eſſentia ſicut compoſitum.*

Quæcunque differunt genere, differunt numero & ſpecie, 5. Metaph.) *Intelligitur dupliciter, Vno modo ſic, Quæcunq; genere differunt realiter, differunt numero & ſpecie realiter: Alio modo ſic: Quæcunque differunt genere prædicamentaliter, differunt numero & ſpecie prædicamentaliter. Vel dicitur quod illa authoritas intelligitur in genere ſubſtantiæ, & non in genere accidentium.*

Quantitas non eſt de virtutibus actiuis & paſſiuis de inuicem, 4 Metaph.) *Reſpondetur quod Philoſophus vult quod eſſe actiuum & paſſiuum non attribuitur quantitati, ſed bene ſpeciebus qualitatis.*

Quod recipit eſſe, poſt non eſse, eſt generabile, 4. Phyſ.) *Reſpondetur quod verum eſt de illo quod recipit eſſe á forma, quia forma eſt quæ dat eſſe rei, vt patet per Philoſophum 1. Phyſ. Hinc anima rationalis non eſt generabilis.*

licet

licet habeat esse post non esse, quia non habet tanquam compositum ab aliqua forma. Etiam verum est de esse formali, non autem entitativo. Hinc materia prima non est generabilis, quia licet nec ipsa fuerit semper, sed à Deo acceperit esse post non esse, non tamen habet actum aliquem formalem, sed tantum actum entitativum, ideoque non dicitur generata vel generabilis.

Quæstio est dubitabilis propositio, per Boët.) *Et sic videtur quod quæstio sit propositio, quod tamē est falsum. Respondetur quod quæstio capitur uno modo pro signo interrogativo & oratione, cum qua interrogatur; & sic quæstio non est propositio, & hoc vult Boetius. Secundo sumitur pro ratione, cui signum interrogativum additur, & sic quæstio est propositio, sicut illa oratio, Cælum habet materiam, cui additur, Utrum cælum habeat materiam, est propositio, & hoc vult Boetius.*

Quæcunque differunt plus quam numero, differunt specie, 5. Metaph.) *Respondetur quod Philosophus vult, quod quæcunque differunt plus quam numero essentialiter, illa differunt specie, & sic non oportet quod vir & mulier differant specie, sicut nec Socrates albus & Plato niger differunt specie, quia solum differunt specie, accidentaliter.*

Qui non vnum intelligit, nihil intelligit, 4. Metaph.) *Respondetur quod intelligitur sic, qui non vnum intelligit ad minus, nihil intelligit. Vel sic, capiendo Ly Non infinitanter, qui non vnum intelligit, nihil intelligit, & hoc est quoque verum.*

Quicquid caret operatione, caret & essentia, per Comment 9. Metaph.) *Respondetur quod illa authoritas vniversaliter non est vera, quia datur instantia de materia prima. Verificatur tamen & de ista, si essentia accipiatur pro actu specifico seu esse formali.*

Quod

Quod non est, non contingit scire, 1. Poster.) *Verum est tanquam scibile propinquum, sed bene tanquam remotum. Vel sensus est, quod non est, nec esse potest, non contingit scire. Sicut enim se res habet ad esse, ita ad cognosci.*

Quidditas rei, est forma rei, 7. Metaph.) *Verum est in simplicibus, non autem in compositis, Ibi enim secundum communem opinionem, etiam materia est pars quidditatis.*

Quæcunque habent differentiam in eodem subiecto, differũt specifice, 4. Metaph.) *Si igitur illi gradus in alteratione proprie dicta acquirantur successiue, & habeant differentiam in eodem subiecto, different specifice, vt vult authoritas: & sic qualitas secundum quam sit alteratio, proprie dicta, non esset simplex, sed diuersarum rationum. Respondetur quod vult, quod qualitates intensibiles & remissibiles existentes in eodem subiecto, non facientes vnam qualitatem totalem, illæ differunt specie. Sed si illæ qualitates faciant vnam totalem qualitatem, tunc non different specie, V.G. albedo & nigredo sunt in eodem subiecto, & sunt intensibiles & remissibiles, nec tamen in illo subiecto faciunt vnam qualitatem, ergo differunt specifice.*

Quod semper aut plurimum est vtile, melius est quam quod aliquando, 3, Top. cap. 2.) *Vt iustitia & temperantia quam fortitudo. Nam illis semper aut fere semper vti possumus, hac rarius.*

Quod ad omnia vel plura vtile est, melius est quam quod ad pauciora, 3. cap. Top.) *Vt aqua quam vinum præstantior est, quia aqua nullus hominum carere potest, & eius vsus est copiosior.*

Quod inest rei meliori, melius est, Top. 3. cap. 1.) *Vt quod inest animo, quam quod corpori, vt virtus quã sanitas: illa animæ inest, hæc corpori. Hoc tamen non est vsquequaq; verum, nisi de ijs bonis intelligatur, quæ rebus quibus insunt, propria sunt.*

Quædam melius est non videre, quam videre. 12. Metaph.

Metaph. text 5.) *Verum est in humanis, sed non in diuinis.*

Quod potius eligit prudens aut vir bonus, aut recta lex, aut qui in aliqua re excellunt, qua ratione tales sunt, aut in vnoquoque genere periti, aut plures, aut omnes, aut omnia, præstantius est, 3. Top. cap. 1.) *Vt curare magis æterna, quam quæ labuntur cum tempore: nulla potius affici iniuria, quam afficere, permittere minora quædam mala in Repub. ne maiora eueniant, quam velle omnia penitus extirpare. Item quæ in exponendis diuinis scripturis sancti Doctores docuerunt, quam quæ sciolí Grammatici autumant, &c.*

Quicquid est causa causæ, est causa causati, per Authorem de Causis.) *Intelligitur quod quicquid est causa causæ, loquendo de causa essentiali & positiua, hoc est causa causati; dicitur positiua propter vitia quæ sunt causata priuatiue, vnde licet Deus sit causa hominis, tamen non peccati, quia peccatum est priuatio quædam, & defectus hominis. Sicut tibia recta cum tibia curua, est causa progressionis, non tamen claudicationis, quia ista est defectus quidam & priuatio pertinens non ad causam progressionis, nec ad ipsam progressionem, sed ad tibiam deficientem.*

Quæcunq; sunt eiusdem speciei, quicquid vni conuenit, conuenit & reliquo, est com. animi conceptt.) *Intelligitur essentialiter vel de prædicatis essentialibus, similiter de accidentibus propriis. De alijs enim multum fallit.*

Quod diuturnius est, id præstantius, 3. Top. cap. 1.) *Subaudi, saltem si cætera sunt paria, & ea quæ comparantur sint bona. Sic vita, quæ in actione virtutum per omne tempus æquabiliter versatur, quo longior fuerit, eo melior.*

Quod rei bonæ propinquius est aut similius, aut meliori similius, id melius, 3. Top. cap. 2.) *Vt qui vitam Apostolicam aut Christi Opt. Max. magis imitantur, quam cæteri.*

Qui dicit animam gaudere vel tristari, dicit eam

texere & ædificare, 1. de Anima.) *Intelligitur, qui dicit se sola anima gaudere vel tristari, dicit eam texere, sic quod Philosophus vult, quod non solùm conuenit animæ, sed prout est coniuncta corpori. Rectius & breuius Egidius ibidem. Minus propriè dicit, qui solum animam dicet gaudere vel tristari, magis proprie qui hominem.*

Quorum efficientia sunt bona, ipsa sunt bona. Vel vt aliqui proferunt, Quorum causæ sunt bonæ ipsa sunt bona, 2. Top. cap. 3.) *Limitatur verum esse qua ratione à bonis causis prouenium. Nam etsi à bonis causis, mala quædam nascuntur (vt à Viris probis leuia peccata) non tamen ab illis prouenium, qua ex parte sunt bonæ. Sæpè etiam vt effectum qui à bona causa non malus nascereiur, ab alia mala vitiatur, vt si quis restituat alienum gladium vt homicidium aliquod perpetretur. Quin etiam sæpenumero cùm causæ omnes sint bonæ, mala vna circumstantia potest effectum reddere vitiosum. Itaq; si causa est bona effectus, ab ipsa prouenit, qua ex parte bona est, tum demùm erit bonus si ab vnde non vitietur.*

Quicquid potest in maius, potest in minus, 1. Cœli.) *Intelligitur per se & virtute propria, & de illis quæ sunt eiusdem generis. Non enim valet, potest componere librum, ergo coquere cibum commmem, quod minus est (non enim ista sunt eiusdem generis) sed bene valet, potest componere librum, ergo Epistolam, vel tres, quatuorue congruas lineas.*

Quorum generationes sunt bonæ, illa sunt bona, 2. Top. *Intelligitur per se, siue quantum est ex parte generationis, siue ex parte efficientis. Quia stat patrem esse bonum, & filium non, ob propriam filij voluntatem.*

Quorum corruptiones sunt bonæ, ipsa corrupta sunt mala.) *Intelligitur quorum corruptiones per se sunt bonæ, si enim per accidens sunt bonæ, ipsa corrupta non propterea sunt mala. V. G. Mors Christi innocentis per se mala fuit, bo-*

na autem quatenus ab eo oblata in redemptionem nostram. Contra, mors Herodis Tyranni bona fuit per se. At si sequuta esset indigna illa nobilium strages, quam ille morti proximus optârit, & sorori, quasi testamento reliquerat, per accidens fuisset mala.

Quod vere est, nulli accidit, 1. Phys. tex. 30. & 26.) *Id est, substantia nullius est accidens, sermo est de substantia proprie dicta, similiter etiam de accidente, item de his quæ dicuntur univoce non analogice. Nam scientia est substantia in Deo, in homine autem est accidens. Et ratio huius propositionis est, quoniam ut dicitur in prædicamentis, Commune est omni substantiæ in subiecto non esse: Hoc autem proprium est omnis accidentis. Quare sicut hæc sunt contradictoria, esse in subiecto & non esse: sic esse subiectum & accidens.*

Quod omni tempore est vitius, hoc est eligibilius, 3. Top.) *Et sic sequeretur quod fortitudo esset eligibilior temperantia vel iustitia, eo quod fortitudo omni tempore est vitiis. Respondetur quod fortitudo capitur dupliciter. Vno modo quoad habitum, alio modo quoad actum, & sic fortitudo est operatio fortitudinis, & illo modo non semper est vitis actualiter: quia si omnes essemus iusti, tali fortitudine non indigeremus.*

Quicquid est in effectu, est in causa, communis propositio in Metaph.) *Et sic sequeretur quod omnis imperfectio esset in Deo. Intelligitur ergo sic, Quicquid est perfectionis in effectu, hoc etiam est in causa, non quidem formaliter, sed virtualiter vel reductive, quia etiam omnis perfectio vltimate ordinatur ad primam causam.*

Quærere quare quædam appropriantur in eodem genere quibusdam entibus, est summa fatuitas.) *Vnde non est perendum quare terra sit terra, aut ignis sit ignis, Et quærere in re simplici (vt quare homo est homo? est nugatio*

tio 7. Metaph. com. 59. idem 4. Metaph. com. 3. vbi habetur, quod prædicatio eiusdem de seipso est negatoria.

Quantitas non est de genere actiuorum, 4. Phys.) *Intelligitur vno modo, quod quantitas vt quantitas, non est de genere actiuorum, & sic est vera, sed quantitas vt substantia, bene est de genere actiuorum. Alio modo dicitur, quod quantitas secundum suam essentiam non est de genere actiuorum, licet bene secundum suas dispositiones.*

Quod non contingit aliter se habere, necesse dicimus ita se habere. 5. Metaph. tex. 6.) *Nota duplex necessarium quod ibid. tradit Arist. nempe necessarium simpliciter, & necessarium tanquam melius, & conuenientius, hoc est, ad finem aliquem aliquid esse necessarium dupliciter; Vno modo, sine quo aliquid esse non potest: sicut cibus est necessarius ad conuersationem humanæ vitæ. Alio modo, per quod melius & conuenientius peruenitur ad finem: sicut equus necessarius est ad iter.*

Quando ex ignobiliori nobilius generatur, generatio est simpliciter & secundum quid corruptio; quando vero opposita ratione ex nobiliori, id quod ignobilius est gignitur, simpliciter quidem corruptio, secundum quid autem generatio est, 1. de generat.

Quod potentia est, contingit non esse. 12. Metaph. textu 30.

Quod parum, tanquam nihil distare videtur, 2. Phys. tex. 56.

Quantitati nihil est contrarium.

Quod non credit quis, non mouet eum ad timendum, vel sperandum. 2. in arte Poët. Comment.

Quod consuetum est, veluti innatum est. 1. Rhetor.

Quicquid fuerit superabundantius, & maius, quam esse debebat, hoc est malum. ibid.

Quod breuius est, semper est delectabilius, 2. Rhetor.

Quod

Quod dictum est, non potest amplius sumi. in prædicam. cap. de quantit.

Quod frequenter dicitur, conturbat audientem, 5 Top. cap. 4.

Qui virtutis nominum sunt ignari, facile decipiuntur. 1. Elench. cap. 1.

Qui dicit, naturam non agere propter finem, tollit sollicitudinem Dei, circa ista inferiora. 2. Phys. com. 75.

Quod non est, nusquam est. 4 Phys. tex. 1.

Qui caret sensu, caret intellectu illius generis sensibilium. 2. de anima, com. 93.

Quæcunque differunt in subiecto, differunt in esse. ibid. tex. 152.

Qui nihil sentit, nihil addiscit, nec intelligit. tex. 39. 3. de anima.

Quod est in potentia, est priuatio eius, quod est in actu. Com. de Som. & Vig.

Quicquid potest causa secundaria, potest etiam causa primaria, nobiliori & altiori modo. Auth. de causis cap. 2.

Qui inquirit Philosophiam, inquirit gradus altissimos, & diuinos. Lib. de morte.

Quis inuenerit Philosophiam, inuenit vitam in vtroque seculo. ibid.

Qui dubitat, & admiratur, ignorare videtur. in prol. meta.

Qualis vnusquisque est, taliter viuit. 4. Eth. cap. 14.

Quæ simpliciter sunt bona hominibus, pro his orant. 5. Eth cap. 2.

Quanto maior est fortuna, tanto minus est secura. 8. Eth. cap. 1.

Quod cum maiore labore acquiritur, magis diligitur. 9. Eth. cap. 8.

Quædam delectant noua, quæ postea non similiter

delectant. 10. Eth. cap. 2.

Qui alteri seruit, non est per se sufficiens 4. Polit.

Quod est parum, quasi nihil differt ab eo, quod est nihil. 5. Polit.

Quicquid dicturus es, antequam alijs dixeris, tibi dices. Sen. de mor.

R.

REMISSIO fit per admixtionem contrarij, colligitur ex mente Philosophi. 5. Phys. tex. com. 9 & 2. Cœli tex. com. 37.) *Vera est propositio in habentibus contrarium, nam in contrarietate carentibus, locum non habet, lumen enim intenditur, & remittitur propter virtutem, aut debilitatem agentis. In habentibus etiam contrarium, vniuersaliter etiam locum non habet, nam in simplicibus in sua puritate consideratis, vnum elementum in qualitate est remissum, respectu alterius.*

Rationem quærere eorum quæ sensu patent, infirmitas quædam est intellectus. 8. Phys. com. 22.) *Vbi Themistius inquit perridiculum est vbi sensus fidem facit rationem quærere, quædam adeo imbecillitas retusióque animi est, non statim perspicere quid desideret rationem: habentur enim nonnulla quæ certiora illustrioráque sunt, quam vt rationem vllam exposcant, vide hoc idem axioma in litera Q. explicatum.*

Ridiculum est conari demonstrare naturam, quia hoc est per se notum, 2. Phys.) *Respondetur quod vult, ridiculum esse velle demonstrare naturam, V.g. quoad quid est & similia, quia hoc est notum de se, non autem quoad alia quæsitiua.*

Radices in plantis sunt similes ori in animalibus, 2. de Ani-

Anima.) *Ratio quia secundum Philosophum ibidem, tam radix quam os recipit alimentum, per quod res in esse individuali conseruatur.*

Res naturales & artificiales sunt distinctæ, 2. Phys.) *Intelligitur secundum denominationem sic, quod denominatio artificialis est posterior naturali, & sic distinguuntur secundum rationem, non autem secundum rem, nempe ars se habet ad naturam, sicut modus rei ad rem, vnde non realiter, sed tantum formaliter ab ea distinguuntur.*

Repetitio in rebus arduis fieri debet. in prædicam. ad aliquid.) *Talia enim (vt ducit Arist. ibidem iuxta finem capitis) non possunt perfecte declarari nisi sæpius pertractata fuerint. Ita etiam scribit Lucidiss. Theuist. in 3. Phys. in expos. tex. com. 15. vbi Aristotelicam repetit motus definitionem sub alijs verbis, inquit enim; sed denuo illa eadem repetamus, non modo iterum, sed ter & quater: & si libuerit etiam sæpius, vt difficultates appareant & enodentur, illasq; saltem frequenti tractatu facile assequamur.*

Recipens debet esse denudatum à natura recepti, tam in receptione reali, quam in receptione spirituali. 2. de anima com. 67. de an. com. 4.) *Ista propositio intelligitur à natura illius speciei, & non à natura sui generis, & maxime remoti, & maxime eius quod dicitur secundum æquiuocationem.*

Relatiua sunt simul naturâ, in prædicamentis.) *Vbi aduertendum duo esse necessaria, vt aliqua sint simul naturâ. Vnum, quod mutua sit ab vno ad alterum consequentia, quantum ad eorum existentiam: alterum, vt neutrum sit causa alterius. Defectu prioris, superius & inferius non sunt simul naturâ. Quia etsi valeat, Homo est, ergo animal est, non tamen valet, animal est, ergo homo est. Defectu posterioris, sol & lux non sunt simul naturâ. Quia sol est causa lucis. Vtrumq; autem habent relatiua. Valet enim consequentia mutuo ab vno ad alterum, & vtrum alterius*

non est causa. Quæ tamen duæ conditiones in eis verificantur, quatenus relatiua sunt, siue secundum ipsam formam relationis, non autem secundum fundamentum & subiectum relationis. Homo enim ille qui est pater, vtiq; prior est homine qui est ipsius filius, & est causa eius. attamẽ quatenus pater, non est prior filio, nec magis dependet secundum hanc relationem ab ea filius, quam ipse à filio, sed est mutua prorsus dependentia, & ideo vel neutrum est causa alterius, vt communiter dicunt Doctores, vel sicut sibi inuicem causa. vt dicit Simplicius cum Archita.

Rerum aliæ sunt vniuersales; aliæ particulares, 1. de interpret. cap. 5.

Rhetor non semper persuadet, nec Medicus semper sanat, 1. Top. cap. 22

Ruditas est, non cognoscere, quorũ oportet quærere demonstrationem, & quorũ non oportet. 4. meta. tex. 9

Refrenationes, sunt medicinæ voluptatum. 2. Ethic. cap. 3

Rex debet se habere ad subditos, sicut pastor ad oues. 8. Eth. cap. 8

Regens naturaliter dignius est recto. 1. Polit.

Requies, necessario est delectabilis. quia est medicina tristitiæ quæ consistit in labore. 8. Polit.

Remedia non prosunt, ni immorentur. Sen. Epi. 40. lib. 5

Rerum effectus exhibitione operis declarantur. Boëth. cap. 6. de discip.

Respõsio quæ datur interrogationibus quæ dicũtur æquiuoce, debet dari cum distinctione. 7. meta. com. 36

Ros est pluuia subtilis descendens in nocte. 1. meteor. cap. 4

Rationi fides adhibenda est, si quæ demonstrantur, conueniunt cum his quæ sensu percipiuntur rebus. 3. de gener. animal. cap. 10.

Re-

Requies & ludus, in vita videntur esse necessaria. 4. Eth. cap. 15

Ratione conturbat vinum non modice sumptum, intellectum habetat, memoriam eneruat, obliuione immittit, errorē infundit, & ignorantiā inducit. Modice vero sumptum acuit ingenium, Boëth. de discip. cap. 2

3.

SEmper vno genere est contrarietas vna. 1, Phys. tex. com. 56) *Verum est de contrarietate secundum esse & non esse, id est, secundum priuationem & habitum, nam in omni genere est vna contrarietas, scilicet priuatio & forma, vel secundum contrarias differentias condiuidentes illud genus.*

Sēper diuisio generis est in plures species, per Por.) *Intelligitur, quodlibet genus est semper diuisibile diuisione logicali, per differētias oppositas in plures species actuales, aptitudine in genere existentes: & illarū specierum ad minus debent esse duæ: cum hoc tamen stat, quod possunt esse plures.*

Sunt ergo ea, quæ sunt in voce, earum, quæ sunt in anima, passionum notæ, 1. περὶ ἑρμηνείας.) *In hac propositione Philosophus per ea quæ sunt in voce, intelligit signa vocalia, & per passiones in anima intelligit terminos mentales, & conceptus, & tunc sensus authoritatis est, quod signa vocalia sunt nota, id est, signum conceptum seu terminorum mentalium: tunc ex illa authoritate colligitur commune dictum, quod voces significant conceptus ad placitum vltimate, licet ipsi conceptus quibus subordinātur, significent naturaliter.*

Sola species habet proprium, per Porph.) *Intelligitur*

quod

quod proprium magis attribuitur ſpeciei quam alteri, quia proprium influit ab eſſentia rei, id eſt, ſpecie: Vel dicitur quod ipſe capit ſpeciem communiter pro quolibet ſubiecto communi

Sophiſta plus appetit apparenter eſſe ſapiens, & nō exiſtenter, quam exiſtenter, & non apparenter, 1. Elench.) *Intelligitur quod Philoſophus vult tantum, quod proprium ſophiſtice eſt, apparere, & non exiſtere.*

Solius eſt Metaphyſici de quidditatibus omnium rerum conſiderare, 6. Metaph.) *Reſpondetur verum eſt in communi, non autem in particulari. Hominem enim, terram, aliasq; res naturales quidditatiue conſiderat Phyſicus.*

Si hoc verbum, *Eſt*, purum dixeris, ipſum quoque nihil eſt, 1. περι ερμηνειας.) *Intelligitur ſi hoc verbum Eſt pure dixeris, id eſt, ſolitarie, ipſum quoq; nihil eſt, id eſt, nec ſignificat vere nec falſe. Alij autem habent aliam authoritatem ſic, Nec hoc verbum Eſt purum dixeris: & tunc intelligitur ſic, non ita quod ſi hoc verbum purum dixeris, quod ipſum nihil ſic ſignificet, immo aliquid ſignificat: ſed quia ſignificat quandam compoſitionem, quam tamen ſine extremis non eſt intelligere, ideo merito dicitur, nihil ſignificare.*

Singularia ſunt ſenſui propinquiora, 1. Poſter.) *Contra dicitur ibinem, quod vniuerſalia ſint notiora ſingularibus, Dicitur quod intellectus cognoſcit primo ſub conceptu ſingulari magis tamen vago vel communi, vt prius cognoſcet aliquid, eſſe quoddam animal quam quendam hominem, & prius quendam eſſe hominem, quam eſſe hunc hominem.*

Semper honorabilius eſt agens patiente, & principium, id eſt, cauſa efficiens nobilior eſt quam materia, 3. de Anima tex. com. 19.) *Intelligitur propoſitio de ſimilibus in forma, & gradu formæ, & etiam ſecundum potentiam:*

am: nam actio insequitur multitudinem formæ, & multitudo formæ insequitur multitudinem materiæ. Alio modo glossatur de passo respondente ipsi agenti, quia non oportet absolute quodlibet agens nobilius esse quolibet passo, nam verum est, quod sensitiuæ animæ virtutes sunt passiuæ, vt patet in secundo de anima tex. com. 51. virtutes animæ nutritiuæ sunt actiuæ: non tamen dicimus illas esse nobiliores simpliciter virtutibus sensitiuis, &c.

Separatur autem hoc ab hoc, sicut perpetuum à corruptibili, 2. de Anima.) *Intelligitur sic, Potentia intellectiua separatur ab alijs potentijs tanquam perpetuum à corruptibili. Alij autem dicunt, quod Philosophus comparat ibi potentiam intellectiuam in homine ad animam sensitiuam in animali bruto, & vegetatiuam in plantis: & sic est verum, quod intellectus separatur à vegetatiuo & sensitiuo, tanquam perpetuum à corruptibili: non tamen est verum, prout illæ potentiæ sunt in vno subiecto, scilicet in homine. Sed alij intelligunt sic, separatur autem hoc, id est, intellectus diuinus ab hoc, id est, intellectu humano, tanquam perpetuum à corruptibili. Etsi enim secundum rei veritatem intellectus humanus sit incorruptibilis, tamen forte secundum Arist. corruptibilis est, cuius tamen error nos nihil debet morari.*

Substantia non fit ex non substantijs, 1. Phys. tex. 82.) *Ratio est, alioquin substantia vel fieret ex nihilo vel accidente, & sic accidens esset prius substantia, vide Aristot. 7. Metaphys. tex. 4.*

Si vnum contrariorum fuerit in rerum natura, oportet quod sit reliquum, 2. Cœli tex. 18.) *Vera est propositio de contrarijs positiuis, quæ sunt ad perfectionem vniuersi, nam vniuersum in qualibet hora completum & perfectum est: Vnde omnes species quæ sunt ad perfectionem vniuersi semper actu sunt in vniuerso. Licet enim apud nos in hac hora cum sit hyems, non sint rosæ, tamen in alia regione in*

qua

qua in hac hora eſt ver, bene reperiuntur roſæ, ſed fallit hoc in priuatiuè oppoſitis, quia non ſequitur, in rerum natura eſt plenum, ergo in rerum natura eſt vacuum, neque ſequitur, eſt finitum, ergo erit & infinitum. Aliter pronunciatur & limitatur hoc modo:

Si vnum contrariorum fuerit in natura, erit reliquum.) *Reſpondetur verum eſſe in poſitiuis, & ſecundùm phyſicam conſiderationem, non ſecundùm Logicam. Similiter licèt generatio & corruptio ſint inter ſe contraria, non tamen conuertitur, quod vbi eſt contrarietas, ibi ſit generatio & corruptio, quia in cœlo eſt contrarietas ſecundùm rarum & denſum, & non eſt ibi generatio neque corruptio. vide Simplicium in 2. cæli. ſuper hunc textum & tex. 41.*

Simpliciter id melius eſt magíſque eligendum quod melior diſciplina eligendum præcipit, 3. Top. cap. 1.) *Vt quod moralis Philoſophia, quàm quod Medicina.*

Senſus eſt quædam alteratio, 2. de Anima.) *Reſpondetur quod ſenſus ſiue ſenſatio eſt quædam alteratio ſaluatiua.*

Sola Metaphyſica eſt ſcientia communis, 1. Metap.) *Reſpondetur quod Philoſophus ibi conſiderat ſcientiam eſſe communem, ratione principiorum vel obiectorum, & ſic reſpectu aliarum ſcientiarum, Metaphyſica vtiq; eſt communis, quia conſiderat communiora.*

Sophiſticus, Dialecticus & Metaphyſicus verſantur circa idem: quia dicit Commentator, Metaphyſicus & Dialecticus conueniunt in ſubiecto.) *Reſpondetur quod verum eſt, quia conueniunt in ſubiecto naturali, ſed tamen differunt in ſubiecto formali. Vnde Metaphyſica formaliter & de per ſe, ſiue principaliter conſiderat ens, in quantum ens, ſed Sophiſticus & Dialecticus conſiderant ens rationis per ſe & principaliter, & ſic ex conſequenti ens conſiderant, & ſic conueniunt in ſubiecto naturali, & hoc modo non eſt inconueniens, idem à pluribus conſiderari.*

Sicut

Sicut res habet esse, ita etiam habet cognosci. 4. Metaph.) *Intelligitur vno modo, sicut res habet esse per causam, sic etiam habet cognosci per causam. Sed tamen non conuertitur sic, quod res habeat esse sicut cognoscitur, cognoscitur enim vniuersaliter, non tamen habet esse vniuersaliter: quia omne quod est ideo est, quia vnum numero est; vt patet per Boët.*

Sola species definitur, per Boetium in lib. definitionum.) *Verum est, sola species definitur tanquam definibile propinquum definitione quidditatiua & essentiali, licet genus & individuum possint definiri tanquam definita remota. Dicitur etiam hoc respectu æquiuocorum, quæ vt sic, non sunt alicuius speciei, & proinde etiam vt sic non definiuntur.*

Sublata quacunque parte integrante, tollitur totum. Ax. Dialect. in Top.) *Verum est si accipiatur nomen totius, pro toto integro quà totum integrum est. Nam si accipiatur pro re, cui attribuitur integritas, non quà integra est, falsum est. Verbi causa, si Socrati abscissus est digitus, licebit colligere, Socratem non esse integrum. non tamen recte colliges, Socratem non esse: quia Socrates etsi integer sine digito non est, potest tamen sine digito in rerum natura cohærere. Quare si date volueris accipere nomen totius, hanc moderationem adhibeas necesse erit, vt nomen partis integrantis accipias pro parte necessaria (qualis est in Socrate caput aut pectus) nõ pro quacunque sine discrimine. Quacunque enim parte necessaria sublata, omnino tollitur res, cuius vita est pars. Hinc dissoluitur illud; Quædam pars hominis candidi non est candida (vtpote pupilla) igitur homo candidus non est candidus. Sic enim occurres, Recte sequi hominem candidum non esse totum candidum, cum aliqua eius particula sit non candida: non tamen recte colligi, hominem candidum non esse candidum. Hoc enim non efficietur, nisi, qui argumentatur, ostendet non esse maiorem hominis*

candidi

candidi portionem omnino candidam, quæ tamen omnino candida esse debet, vt ille sit candidus.

Solius substantiæ est definitio, 7. Metaph.) *Respondetur, solius substantiæ est definitio quidditatiua, essentialis, propria, non tamen voluit negare Philosophus, quin accidens possit definiri per additamentum suæ substantiæ. sicut enim non habet esse proprium siue per se, more substantiæ, sed esse quoddam dependens à substantiæ; ita definitionem cum additamento.*

Substantia prior est accidente, tempore, natura, & definitione, 7. Metaph tex. 4.) *Ratio, cum enim accidens per se non subsistat, necessariò præsupponit substantiam. Hoc autem intelligendum est, vel de accidente terminato (nam quantitas interminata secundum Auerr. præcedit omnem formam substantialem) vel de substantia late sumpta. Nam licet quantitas interminata sit natura à prior forma, naturâ tamen posterior est materia prima.*

Sensus visus præ omnibus sensibus diligitur. in proœmijs Metaph.) *Intelligitur respectu scientiæ & secundum repræsentationes, quas faciunt sensus secundum se, tunc sensus visus præ omnibus diligitur, quia plures differentias rerum nobis ostendit, V.g. non solum corpora inferiora, sed etiam superiora illa & cælestia. Deinde quia clarius & remotius plures res sunt sensibiles per visum, quam per alios sensus. Denique cum minori difficultate nobis visus repræsentat quam alij sensus.*

Secundum sensum tactus nos discernimus sapientes ab insipientibus, 2 de Anima.) *Et subditur ratio ibidem, quia molles quidem carne, aptos mente dicimus, & sic Philosophus non vult quod simus sapientes secundum tactum: sed vult quod secundum tactum tanquam signum dicimus dispositos & aptos ad scientiam. Hoc aut est verum de mollicie orta ex bonitate temperamenti, siue de mollicie sanguinea, non de mollicie illa phlegmatica, quæ est in mulieribus.*

Simi-

Similia sunt quorum qualitas est vna, 5. Metaph.) *Et sic sequeretur quod terminus vocalis non significaret terminum scriptum, quia non habent qualitatem vnam, nec similitudinem. Respondetur quod tametsi terminus vocalis, terminus scriptus, non sint similes qualitate, vel etiam similitudine quadam reali, sunt tamen similes qualitate vel similitudine repræsentationis, & sic vnus alium significat. Porro non debet esse vna numero qualitas in similibus, sed satis est quod sit vna specie.*

Scientia est de numero perpetuorum, 1. Poster.) *Hoc est, veritates quarum sunt demonstrationes & scientiæ, nunquam mutantur, nec mutari possunt. Semper enim triangulus habebit tres angulos æquales duobus rectis, semper compositum ex quatuor elementis, erit corruptibile, &c.*

Scientia diuiditur in eam quæ vtilitatis, & in eam quæ cognitionis causa quæritur.) *Respondetur quod Philosophus ibi distinguit scientias in speculativas & practicas: & practicas quidem dicit esse, quæ pro fine habeant opus, & vtilitatem speculationis quæ cognitionem, non quod ista quoque cognitio non sit bona & ordinabilis in bonum, & hoc nomine vtilis, sed quod non habeat pro fine opus, nec ita pertineat ad necessitatem vitæ istius communis, sicut scientia practica.*

Species rerũ habent se sicut numeri, 8. Metaph.) *Intelligitur quod sicut numerus denarius additur alteri numero, & tunc resultat vna nova species numeri, vt addendo decem ad decem erunt viginti, & addendo vnum ad tria, erunt quatuor: sic simili modo, quando vni speciei additur aliquod essentiale quod non est de essentia illius, resultat alia species.*

Subiecti non est demonstratio, 1. Poster.) *Intelligitur quod nulla scientia habet demonstrare suum subiectum esse, sed præsupponit illud. In omni scientia, vt habetur primo Posteriorum de subiecto præsupponitur quid nominis, & an sit, sed quid rei inuestigatur, & qualis sit res per demonstrationem ostenditur.*

Sensus

Sensus est singularium, intellectus vero vniuersalium, 3. de Anima.) *Respondetur sensum esse, non quod intellectus non etiam intelligat singularia, sed quod solus vniuersalia & vniuersaliter. Hoc enim non potest sensus, sed sola cognoscit singularia & singulariter. Brevius dici potest hoc axioma sensus est duntaxat singularium, intellectus non tantum singularium est, verum etiam vniuersalium.*

Substantia non est idem cum accidente, 1. Top.) *Intelligitur essentialiter, quia accidens & suum subiectum faciunt quidem vnum numero, sed de per accidens, vt patet septimo Metaphys.*

Si pulcher es, lauda naturam; si diues, lauda fortunam: si sapiens es, lauda teipsum. Seneca.) *Sententia hæc ex totò non est vera. Imo si sapiens es, principaliter lauda naturam. Nam vt inquit Victorinus, natura facit habilem, ars facilem, vsus vero potentem.*

Scientia secatur, quemadmodum & res, 3. de Anima. tex. com. 38.) *Propositio hæc veritatem habet de scientia nostra, quia de illa loquitur Arist. Fallit autem de scientijs Dei & intelligentiarum, quia scientia in Deo & intelligentijs non diuiditur secundum diuisionem, quæ datur per potentiam & actum, nec per vniuersale & particulare, sed scientia in intelligentijs diuiditur secundum diuersitatem scientiarum, &c. Scientia Dei de entibus est, tali modo, quali nulla aliarum intelligentiarum particeps esse potest, quia entia nihil diuersum sunt à scientia Dei, vt in illa contineatur, & nullibi ens simpliciter omnibus modis est idem cum intellectu scientis, sicut in primo principio.*

Si prædicatum sequitur subiectum, incrementum prædicati sequitur incrementum subiecti. Quod si prædicatum non sequitur subiectum, nec incrementum sequetur incrementum. Quod quidem sic efferri solet, Vt simpliciter ad simpliciter, sic magis ad magis, & maximum ad maximum, 4. Top. cap. 3.) *Vt si maior virtus*

est

est melior aut maxima optima, virtus vtique est bona. Est enim par ratio, Quod si maior non esset melior, aut maxima optima, nec virtus omnino esset bona. Item, vt si bonum honestum est per se bonum, honestius melius, & honestissimum optimum. Et si facere iniuriam malum ex se est, maiorem facere peius, & maximam pessimum; Limitatur tamen axioma, quod intelligi soleat in prædicatis quæ per se dicuntur de subiectis, Alioquin non vsquequaque veritatem continent. Nec enim recte dixeris, maior vini vsus est peior, aut maximus pessimus, igitur vsus vini est malus. Nec item, Exercitatio corporis est bona, igitur maior est melior, & maxima optima. Causa est, quia nec maiori vsui vini communis per se, vt sit peior, aut maximo, vt sit pessimus: Nec exercitatio corporis est per se aut ex se bona, sed per accidens (sic non efficitur vt maior sit melior & maxima optima) alioqui omnis exercitatio corporis esset bona, & omnis vini vsus malus.

Si infinita puncta concurrerent, lineam non facerent, 1. Cœli.) *Respondetur quod Philosophus loquitur de punctis indiuisibilibus, & sic vult; Si infinita puncta indiuisibilia concurrerent, lineam non facerent. Quod verum est, ex indiuisibilibus enim diuisibile non componitur, licet continuetur.*

Separatio formæ à materia, est eius corruptio, 4. Phys.) *Respondetur quod Philosophus loquitur ibi de forma, quæ est educta de potentia materiæ vt est forma bruti.*

Solius incomplexi est definitio. 6. Top.) *Respondetur, verum est de definito propinquo, non autem remoto.*

Simile non patitur à simili, 1. de generatione tex. 46.

Si est turpe, non posse defendere se corpore: turpius est, non posse defendere se sermone. 1. Rhetor.

Simpliciter dico, quod nullo addito dico. 2. Top. cap. 30.

Simpliciter notum, non est quod ab omnibus notum est, sed à bene dispositis intellectu. 5. Top. cap. 4.

Semper ſunt ponenda vera diſcenti. 8. Top. cap. 1

Scientes vniuerſale, ſæpe ignorant ipſum ſingulare. 1. polit. tex. 30.

Sentire, eſt ſingularis: ſed ſenſus eſt vniuerſalis. 2. poſt. tex. 27

Scientiarum alia, eſt perfecta, quæ eſt per cauſam: alia imperfecta, quæ eſt ſine cauſa. ibid. com. 1.

Si poſſibile eſſet cœlum quieſcere, poſſibile eſſet nos eſſe in eſse non tranſmutabili. 4. Phyſ. com. 98.

Sedendo & quieſcendo, anima fit prudens. 7. Phyſ. tex. 20.

Subſtantia eſt dignior accidente. 2. de an. com 2

Stellæ, non videntur de die, propter lumen ſolis, ibidem. com. 72

Senſus, ſemper dicit verum in particularibus, ſed non in vniuerſalibus: intellectus autem, è conuerſo. ibid. com. 152

Sicut probis probitas eſt præmium: ita malis, nequitia eſt ſupplicium, Boëth 4. de Conſol.

Solutio dubitationis, eſt inuentio veritatis. 7. Eth. cap. 4.

Surgere de nocte, ad ſanitatem, & ad Philoſophiæ ſtudia prodeſt quam plurimum. lib. Oecon.

T.

TVnc cognoſcimus vnũquodque, cum omnes eius cauſas cognoſcimus, 1. Phyſ. tex. 1. idé 10. Poſter. cap. 2. & 2. Poſter. cap. 11) *Propoſitio intelligenda eſt de cognitione rei perfectæ ſimpliciter & de cauſis per ſe: Et ratio eſt, quoniã ſicut ſe habet res ad eſſe ita ad cognoſci. 2. Metaph. tex. 40. Ad producendum*

dum autem esse cuiuslibet rei concurrunt omnes causæ, tam propinquæ quàm remotæ. Hinc collige nullã rem posse perfectè sciri per vnam scientiam tantùm, sed vel ex parte, vel secundùm aliquam considerationem solum.

Tantùm vni vnum opponitur, 1. περὶ ἐναντίας.) *Intelligitur in eadem specie oppositionis, quia in diuersis speciebus non est inconueniens, quod vni plura opponantur.*

Tantum duo sunt elementa, 5. Metaph.) *Intelligitur, Tantum duo sunt elementa, id est, principia prima vera, scilicet materia & forma: quatuor autem sunt elementa vocata, scilicet aër, ignis, aqua & terra. Hæc enim quidam antiqui prima rerum principia posuêre & vocauere, licet non essent prima, sed ex primis illis, materia & forma constarent.*

Tale additum suo tali, facit ipsum magis tale, 3. Top. cap. 9.) *Intelligitur de qualitatibus positiuis & naturalibus sic, quod qualitas positiua addita qualitati positiuæ ad idem subiectum, faciet illud magis tale. Et dicitur (positiuis) quia in priuatiuis non est verum, ex quo vna negatio addita alteri, eius virtutem non fortificat, sed magis interimit: etiam intelligitur de tali, quod non est infinitum. Id quod notanter dicitur propter perfectionem Dei, quæ est infinita, & ideo etiam nihil potest illi addi, quod faciat ipsum magis tale.*

Triplex est substantia, scilicet forma, materia & totum compositum, 2. de Anima & 8. Metaph.) *Et sic Philosophus videtur velle, quod materia & forma distinguuntur contra totum compositum: & videtur esse contra eum, 1. Phys. vbi dicit quod totum est suæ partis. Respondetur quod Philosophus distinguit materiam & formam, & totum compositum diuisim sumpta, & non coniuncta. Sed illa authoritas Philos. 1. Phys. intelligitur quod totum nihil aliud est, nisi suæ partes coniunctæ vel simul sumptæ.*

Ternarius est prima multitudo, 1. Phys.) *Et sic vide-*

tur quod duo non ſunt multa. Reſpondetur quod Philoſophus vult, quod terminarius eſt prima multitudo excedens alium numerum, & ſic eſt verum.

Theoricæ finis eſt veritas, practicæ vero opus, 1. Metaph.) *Reſpondetur quod Philoſophus loquitur de operatione quæ ſit extra, licet igitur logica & aliæ artes etiam operantur dum ſpeculantur, id tamen eſt ab intra.*

Tunc vnumquodq; eſt perfectum, cum tangit propriam virtutem, 7. Phyſ.) *Reſpondetur quod Philoſophus vult quod vnumquodq, maxime eſt perfectum, cum attingit debitum gradum, & extremum perfectæ virtutis ſibi conuenientis.*

Tempus non eſt motus, 4. Phyſ.) *Reſpondetur quod Philoſophus vult, quod illa non eſt prædicatio eſſentialis? Tempus eſt motus, ſed bene accidentalis & conuertibilis, quia cum dico tempus eſt motus, ſubiectum prædicatur de propria paſſione.*

Tempus eſt vbique, 4. Phyſ.) *Intelligitur commenſuratiue, quia omnis ſucceſſio menſuratur tempore.*

Tempus non eſt numerus, quo numeramus, 4. Phyſ.) *Verum eſt capiendo numerum pro numero numerante principali, & etiam inſtrumentali intrinſeco, ſcilicet ratione animæ diſcretiuæ, licet ſit numerus extrinſecus, ſcilicet res cognita ſubiecta menſuræ, ſecundum quam anima venit in cognitionem menſuræ minus notæ.*

Tempus eſt ſenſibile ratione conſequentiæ, eo quod tempus eſt motus, ſed motus eſt ſenſibilis, conſequenter ergo tempus. 2. de Anima.) *Duplex eſt eſſe temporis ſecundum commentatorem, ſcilicet formale & materiale. Formale eſt ratio diſcretiua animæ, materiale eſt motus. Modo authoritas eſt vera, quoad eſſe materiale.*

Tactus eſt in carne, 2. de Anima.) *Contra dicitur in 2. de partibus animalium, quod ſenſorium tactis eſt aliquid aliud intus exiſtens, &c. Reſpondetur ſenſorium tactus totum*

&

& adæquatum, etiam apud Aristotelem esse triplex, scilicet, cor, nervum & carnem, cor, vt originem primam facultatis sensitiuæ & tactiuæ, verum vt hanc facultatem participans & deferens carnem, vt quiddam hanc facultatem, licet non perinde deferens à corde, tamen etiam participans. Ad illud igitur ex 2. de partib. animalium dicitur, Arist. loqui de organo primario, vel de organo non tam participante facultatem sensitiuam seu factiuam, quam deferente. Et tunc verum est carnem non esse organum tactus, sed cor vel nervos.

Terra est res quiescens, per commentatorem qui dicit: Si omnes Dij descenderent, non possent mouere terram.) *Intelligitur secundum se totum, licet moueatur secundum partes, quia quotidie alteratur secundum suas partes, immo etiam mouetur localiter secundum quasdam partes.*

Terra est in aqua, tanquam in loco proprio & naturali, 4. Phys.) *Respondetur quod Philosophus habet ibi modum loquendi vulgarium, secundum quem modum id dicitur esse in alio, cuius maior pars secundum se, & quamlibet sui ab alio circundatur, & sic terra est in aqua: tamen non habet vnum locum proprium, qui esset aqua tantum, vel mare tantum.*

Totum non cognoscitur ignoratis partibus, quib. cõstat, 1 Phys. tex 35.) *Ratio est quia sicut se res habet ad esse, ita ad cognosci. Ex partibus autem resultat esse totius. Si igitur fuerit totum essentiale & secundum qualitates, vt ait Auerr. debent fieri partes eius essentiales vt materia & forma. Sin autem fuerit totum secundum qualitatem, debent fieri partes eius non communicantes, id est, quæ situ distinctæ, ac separatæ sunt, & vna est extra aliam.*

Totum sapit naturam suarum partium, communis propositio.) *Verum est, quoad significatum, non autem quoad modum significandi.*

Totum & perfectum sunt penitus idem, 2. Phys. & 4.

Metaph.) *Intelligitur quando totum capitur categorematice, & non quando capitur syncategorematice.*

Turpe est ignorare, quod omnibus scire conuenit, ibidem.

Tristitia, corrumpit naturam habentis. 3. Eth. ca. 15.

Turba multa, melius iudicat, quam vnus tantum, 3. Polit.

Triplex est bonum, animæ, corporis, & bonum extrinsecus aduenies. 7. Polit.

Tempora, maxime distinguuntur per motum solis. Plato in Timæo.

Tam triste est à turpibus laudari, quam ob turpia laudari. Sen. de contin.

V.

VNius rei tantum vna est natura, per Commentatorem, 1. Cœli.) *Intelligitur quod vna natura est productiua vnius duntaxat motus, & non diuersorum, secundum speciem distinctorum; Interim sicut possunt vnius rei plures esse naturæ, quarum vna est productiua motus vt forma, & alia subiectiua vt materia.*

Vnum & multa opponuntur, 2. Metaph.) *Et sic sequeretur, quod termini de Prædicamento quantitatis contrarientur contra Philos. dicentem, quantitati nihil esse contrarium. Respondetur quod hic æquiuocatur oppositio, accipitur enim large pro qualibet repugnantia.*

Vniuersale est vnum in multis, & vnum de multis, 1. Poster.) *Intelligitur sic, vniuersale est vnum in multis, sicut superius in suo inferiori, vel est vnum in multis significatiue. Multa enim significat secundum vnam communem ratio-*

rationem, & est vnum de multis, id est, prædicatur de pluribus.

Vniuersale nihil est, aut posterius est suis singularibus, 2. de Anima.) *Intelligitur vniuersale in essendo secundum imaginationem Platonis nihil est, vt autem importat conceptum communem vnius rei ad alios, sic posterius est rebus singularibus, à quibus causatur. Cum enim multa indiuidua considerantur ab intellectu, quatenus similia in natura humana, non diuisibili ac variabili per aliquas differentias essentiales, sed accidentales, mox istam considerationem consequitur ratio vniuersalis respectu naturæ humanæ, nempe ratio speciei. Nempe sicut si quis vertat faciem ad speculum, naturaliter ibi eius species apparet, ita rem obiectiue dicto modo existentem in intellectu, naturaliter consequitur aliqua talis proprietas intentionalis, vel aliquod eiusmodi ens rationis, genus, species, &c.*

Vsus rei cuius est bonus, id bonum est, &: Vsus rei alicuius si est malus, id malum est. Ax. Top.) *Limitatur quod sit verum, si intelligatur vsus rei, quam ipsa per se, atque ex natura sua sibi vendicat: (vt E. G. sophistice pernicioſa est, quia vsus eius est per se perniciosus, cùm decipiat homines atq; deludat, &c.) alioq; ex malo vsu Iurisperitiæ, aut Medicinæ, aut Eloquentiæ (quibus multi abutuntur ad aliorum perniciem) licebit concludere, has artes esse pernicioſas: contraq; ex bono vsu illatarum iniuriarum, odij, & inimicitiarum (quas probi homines patienter sustinent) licebit colligere, iniurias, odia, & inimicitias esse res bonas: quod absurdissimum est. Hoc cùm non animaduertant cæci hæretici nostri temporis, ex abusu sacerdotij, Pontificatus, & aliorum sacrorum ministeriorum ac piorum exercitiorum Ecclesiæ, quo non pauci mutantur & arguuntur, colligunt quasi ex proprio harum rerum vsu, tollenda omnino esse de medio hæc sacra ministeria & pia exercitia. Quod quanta sit absurditate, ac cæcitate plenum, dici non potest, quia vna*

excepta virtute (qua sola nemo qui ea præditus sit, malè uti potest) nulla res adeò est bona & excellens; vt ea praui homines abuti non valeant.

Virtus moralis in medio consistit quoad nos, determinata ratione, 2. Eth. cap. 6.) *Hoc est, virtutis medium non est rei sed rationis, quod verum est causaliter & effectiuè, non autem essentialiter, quasi ipse actus rationis ad medium reducatur: Et ratio est, quoniam virtus moralis non perficit actum rationis, sed actum virtutis appetitiuæ, Et ideò per ea ipse actus rationis non reducitur ad medium. Et pro vberiori intelligentia huius axiomatis nota: quod medium rationis in materia virtutum est facere opus quando oportet, & prout oportet secundùm regulam à prudentia præscriptam, sic vt nec excedat nec deficiat, excessus verò est operari opus quando non oportet, & sicuti non oportet, vbi affirmatur materia & negantur circumstantiæ: defectus verò est, quando negatur materia, & affirmantur circumstantiæ, vt non delectari quando oportebat delectari. Medium verò rei est æqualitas à parte rei determinata: si enim debes centum, & restituas centum, seruasti medium rei: nam centum sunt æqualia alijs centum. Et hoc medium rei est duplex. Arithmeticum, quod in æqualitate duarum qualitatum consistit. Secundum est Geometricum, quod in æqualitate proportionum consistit, quod semper seruatur à iustitia distributiua: habet enim in officio iustitia distributiua, distribuere vnicuiq; secundùm propria merita. V. g. si dux in bello debet distribuere bona parta militibus, Oportet vt obseruet istam proportionem, quod reddat vnicuiq; militum secundùm propria merita.*

Vnius causæ tantum vnus est effectus, 1. Poster.) *Intelligitur, Vnius causæ eodem modo se habentis, respectu eiusdem causati, est vnus effectus: quia causæ diuersimodè se habentis, aliquando sunt plures effectus, scilicet vnus mediatus, alius immediatus.*

Vniuersalia

Vniuersalia sunt difficilima ad cognoscendum, eo quod sunt à sensibus remotissima, in proœmio Meta.) *Solet glossari communiter de vniuersalibus in causando, quemadmodum est, Deus & intelligentiæ, talia namq; entia abstracta, cùm à sensibus sint remotissima, sunt difficilima cognitu.*

Vniuersale est vbique, 1. Poster.) *Intelligitur de vniuersali in causando, & tale est Deus gloriosus, similiter dicitur quod vniuersale in prædicando est vbiq;, scilicet quatenus tale non determinata sit hîc & nunc, sed abstrahit ab huiusmodi conditionibus individuantibus.*

Vniuersale est causa suorum singularium, 1. Poster.) *Respondetur quod Philosophus ibi loquitur secundùm opinionem Platonis, qui dixit, quod vniuersale est quidditas singularium.*

Vniuersale est æternum & incorruptibile, 1. Poster.) *Intelligitur quod propositio vniuersalis posterioristica, est æternæ veritatis. Vel sic, quod ex terminis vniuersalibus potest constitui propositio æternæ veritatis.*

Vniuersalia sunt notiora singularibus, 1. Phys.) *Respondetur quod Philosophus loquitur ad hunc sensum, videlicet quod vniuersalia, id est, magis confusa, sunt notiora singularibus, id est, minùs confusis. vide suprà in litera A. axioma illud, Ab vniuersalibus proceditur.*

Vniuersalia per se existunt, 5. Metaph.) *Non quod subsistant seorsim vt Platonici delirârunt, sed quod vt talia, non sint hoc aliquid, & proinde etiam non recipiant hoc vel illud accidens, ita vt vnum vniuersale respectu alterius posset dici idem, vel diuersum alteri secundùm accidens. Nam de eodem & diuerso ibi agit Aristoteles.*

Vbicunque est sensus, ibi est appetitus, 2. de Anima.) *Intelligitur secundùm Themist. de appetitu concupiscibili, qui est appetitus conuenientis & delectabilis, non autem intelligitur de appetitu irascibili & intellectuali.*

Vbi

Vbi maximus intellectus, ibi minima fortuna, per Boët.) *Et ratio authoritatis est, quia hominibus intelligentibus & magis sapientibus, minus veniunt effectus fortuito, quam insipientibus, eò quod sapientes semper agunt cum deliberatione, & ideo pauciora ipsis accidunt præter intentionem.*

Visus & illuminatio fiunt in instanti, similiter & delectatio, 2. de Anima, & 10. Eth. In oppositum est Philosophus in libro Meteor.) *Cui opposito suffragatur ratio, quia quando debet fieri illuminatio medij de nouo, oportet quod hoc fiat per amplicationem lucidi ad medium, & per generationem noui lucidi & per priuationem obstaculi, modo ista non possunt fieri in instanti. Respondetur ergo quod visus illuminationem & delectationem, quantum est de se, non repugnat fieri in instanti. Vnde si per impossibile totum medium applicaretur in instanti, vtiq; lumen in instanti produceretur in eo. Sed quia totum medium non potest per potentiam naturalem applicari in instanti: ideo per potentiam naturalem illuminatio totius medij non potest fieri in instanti. Attamen eius spatij seu medij quod recte applicatur, illuminatio tota & perfecta fit in instanti. Non sic calefactio aut alia similis alteratio. Quia etsi quippiam bene applicetur igni, non tamen in instanti perfecte calefit, sed paulatim & successiue.*

Vnum & idem ens est naturale & artificiale, 2. Phys.) *Intelligitur respectu diuersorum.*

Virtus perfectio quædam est Vnúquodq; enim tunc maxime perfectum est cum adeptum est propriá virtuté, & maxime secundum naturam. Vitium autē corruptio horum, & remotio est. 7. Phys. tex. 18.) *Profecto magna virtutis laus. Tunc dicitur completus homo, cum virtutem habet, tunc diminutus, cum vitium.*

Virtutem moralem in voluptatibus, & tristitijs esse accidit, 2. Eth.) *Intellige in domandis passionibus appetitus.*

Nota

Nota hîc, quod Stoici tunc esse virtutem putabant, cum nullus est in sensu appetitus motus, nec passionis vllius insultus, & ideo impossibilitates eas vocabant, quasi ex tali passionum negatione insurgerent virtutes. At peripatheticitum virtutem esse existimabant, cum passiones & motus sensuum secundum rationem frenati sunt: Vnde licet insurgant contra rationem, tamen à ratione superantur, & eas moderatur ratio.

Vno inconuenienti dato, alia contingunt, 1. Phys. tex. 11. & 22.) *Id est, ex vno dato & concesso absurdo, multa alia sequuntur: Vel ex vno falso dato multa absq; difficultate procedunt.*

Vni vnum dicitur esse contrarium, 10. Metaph. tex. com. 14.) *Respondens Aiexander dicendo, quod quando hoc sumitur simpliciter sic vni vnum est contrarium, sed quando non intelligitur simpliciter, non inconuenit vni plura esse contraria, nam aliquid secundum aliud & aliud, licet numero sit idem, potest plura habere contraria. Nã eadẽ nix numero, alba & frigida est, & habet calorem & nigritiam contraria, respectu alterius & alterius.*

Vnum subiectum vnã habet formam, Auer. in lib. de substantia orbis. Et ratio, quia vnius rei est vnum esse.) *Limitatur propositio quod intelligatur de forma substantiali in esse completo, quia per talem formam substantialem, res est hoc aliquid & in actu, 2. de Auima tex. com. 2. Et ideo quicquid aduenit tali enti in actu est accidens.*

Virtutes sunt fortiores in dextra parte, quam in sinistra, per Philosophum in Problem.) *Super hoc problema fundatur ratio quare anima incipiat motum à parte dextera, & non sinistra, dicendum vero quod dictum hoc intelligendum sit de virtutibus motiuis, non autem cognitiuis, vt cuiuis facile patet.*

Virtus est habitus, qui habentem perficit, & opus eius laudabile reddit, 2. Ethic.) *Sensus est quod virtus reddat*

reddat opus bonum non principaliter. Sed dispositiue: quia disponit voluntatem semper ad bonum, vt prompte & delectabiliter illud operetur. Nihilominus voluntas ex sua potentia etiam potest elicere bonum, sed non potest tam prompte & ita delectabiliter, sicut cum virtute.

Virtus consistit in diuisibili, 2. Top.) *Respondetur quod Philosophus loquitur de virtute perfecta.*

Virtuosus & fœlix non operantur odibilia & mala, 1. Eth.) *Respondetur quod Philosophus non vult, quod virtuosus nullo modo possit operari mala & odibilia: sed vult quod raro nec de facili, tanto enim rarius & minus faciliter, quanto in virtute est magis formatus & perfectus.*

Vnumquodque diuiditur in ea ex quib. est, 6. Phys. tex. 3.)

Vnus est tantum Princeps, 12. Metaph.) *Ibi dicitur quod non valet pluralitas principum, & subdit Philosophus: Sit ergo vnus Princeps, id est, vnus est motor vel vna causa prima. Sed secundum fidem sic intelligitur, Vnus est tantum Princeps, id est, vnus est Deus singularis in essentia, & trinus in personis, à quo cunctis donatum est esse, & viuere, his quidem clarius, his obscurius, vt patuit in principio huius libelli, vbi dicitur, Ab hoc quidem ente dependet cœlum & tota natura, ab hoc ente, id est, à Deo, qui sit benedictus in secula seculorum, Amen.*

Ad

¶ Ad Candidum Lectorem.

NE mireris candide lector, si libellum hunc cum illo Axiomatum Philosophicorum opusculo apud Bedam conferens, nouum & pene alium ab eiusmodi opusculo compereris. Etsi enim, cum primò obiter duntaxat, & quasi per transennam illiusmodi opusculum inspexissem, vix paucula mutanda, aut elimanda censerem: postea tamen illud penitius, diligentiúsque intuitus, plane animaduerti, vix pauca sine aliqua mutatione, detractione, additione aut emendatione, in hac mihi editione esse vsurpanda. Tuum erit hunc qualemcunque laborem meum, secius quam ipse in initio putabam, ad maiorem tamen commoditatem ac vtilitatem tuam progressum, æqui boníq; facere. Sic bene valeas nostríque conatibus faueas.

In libellum hunc Αυτοχεδίασμα.

MARTINI BVNAEI WARTBERGENSIS WESTPHALI ART. AC Philosophiæ Magistri.

QVod variis varij libris docuêre Priores,
Hoc multo breuius continet iste liber.
Aurea dicta σοφῶν per campos sparsa patentes,
Ordine perpulchro continet iste liber.
Continet iste liber perplexos, arte reclusos,
Nexus, qui multum sæpe laboris habent.
Hîc tu, qui Sophiæ es pulchras ingressus ad artes,
Eloquij obscuri lumen habere potes.
Experto credas; si non mouearis, & ipse
Experiare, scio commoda multa feres.
Authorem si scire cupis? Venerabilis ille
BEDA *est, qui volitat docta per ora virûm.*
Patronum quæris? præsto est, HVNGERVS, *& ipse*
Eximius Doctor nomine réque simul.
Alter in Elysiis vitam traducit amœnam,
In terris alter corpore viuus agit.
Ambo diuinæ ac humanæ laude σοφίας
Insignes. Igitur Zoile sis procul hinc.
Sis procul hinc: morsu fortem num musca Leonem
Infestare audes? desine, nil facies.
Vnguibus aut lacerat, vel caudâ verberat ille,
Ore vel apprêndit cor rugiente tuum.
Hunc eme tu vero paruum studiose libellum,
Atque indefessa volue reuolue manu.
Commoda magna dabit, nil ambige, siue docere
Discere siue velis, commoda magna dabit.

STV-

STVDIOSAE PHILOSOPHIAE IVVENTVTI. E. H.

EN agite (O Iuuenes) quibus eſt ſapientia cordi,
Et Sophiæ quibus eſt ſtudium doctrináque curæ,
BEDAE opus hoc emite, & manibus verſate diur-
Nocturniſque: labor (mihi credite) fertilis idem, (nis
Exiguuſque idem eſt, parvum hunc percurrere librum.
Nam quod Ariſtoteles, quod cætera turba Sophorum
Dixerunt, paruo hoc concluſit BEDA libello,
BEDA inter reliquos longe celeberrimus Anglos,
In ſtudiis ſacris ſummus, doctiſſimus inter
Hiſtoricos, intérque ſophos clariſſimus vnus.
Cuius ego (niſi quod laudetur vt Anglus ab Anglo,
Non ita conueniat) laudes recitare libenter
Percuperem; ſatis eſt fama eſt notiſſimus orbi:
Sint ſatis ergo huius parui ad præconia libri,
BEDA quod illius fuerit venerabilis author,
Tum quod Kroeſelius correctis vndique mendis
In formam hanc paruam, corpúſque redegerit vnum.
Tum quod ab HVNGERO, menda purgatus ab omni,
Cenſetur dignus, qui ipſius nomine in orbem
Prodeat, & lucem, & veſtros vertatur in vſus.
Qui quantum fuerint Sophiæ vel munere clari,
Vel quantum cupiant doctæ prodeſſe Iuuentæ,
Non ſola Anglipolis faſſa, aut Germania ſola eſt,
Verum Angli, Galli, Flandrique, Italique fatentur,
Et liber hic (haud ficta loquor) réſque ipſa docebunt.

EDMVNDVS HOLLINGVS EBO-racenſis Anglus.

THE SOVLE IS Immortall:

OR,

Certaine Discourses defending the immortalitie of the Soule; against the limmes of Sathan: to wit, *Saducees*, *Anabaptistes*, *Atheists*, and such like of the hellish crue of *Adulterines*.

Written by Iohn Iackson.

Imprinted at London by
W. W. [illegible] Robert [illegible]
dwelling in [illegible]
[illegible]
[illegible]